

Samorząd
Województwa Opolskiego

REGIONALNY OŚRODEK POLITYKI SPOŁECZNEJ W OPOLE

Obserwatorium Integracji Społecznej

45-315 OPOLE ul. Głogowska 25C

TEL. (77) 44 15 250; 44 16 495 FAX (77) 44 15 259

OCENA ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO w 2014 r.

Opole, maj 2015

Spis treści

Wprowadzenie	3
1. Sytuacja społeczno-demograficzna województwa opolskiego	4
1.1 Ludność	4
1.2 Gospodarstwa domowe i rodziny w województwie opolskim wg Narodowych Spisów Powszechnych 2002 i 2011	5
1.3 Rodziny w województwie opolskim	7
1.4 Osoby w podeszłym wieku	9
1.5 Niepełnosprawność osób starszych	10
1.6 Prognoza ludności GUS na lata 2014-2015	12
1.7 Bezrobocie rejestrowane i wg BAEL w woj. opolskim w latach 2013-2014	14
1.8 Ubóstwo w Polsce i woj. opolskim	17
1.9 Warunki życia gospodarstw domowych	19
1.10 Społeczeństwo obywatelskie	21
1.11 Infrastruktura społeczna (wybrane elementy).....	25
1.11.1 Lokale socjalne	25
1.11.2 Żłobki i kluby dziecięce	26
1.11.3 Wychowanie przedszkolne	28
2. Pomoc społeczna i inne zadania z zakresu polityki społecznej w woj. opolskim.....	30
2.1 Liczba osób i rodzin objętych pomocą i wsparciem	30
2.2 Klienci ośrodków pomocy społecznej	31
2.3 Powody udzielania pomocy (ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie).	39
2.4 Realizacja ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej	40
2.4.1 Asystenci rodziny	40
2.4.2 Placówki wsparcia dziennego	41
2.4.3 Rodzinna piecza zastępcza	42
2.4.4 Instytucjonalna piecza zastępcza	44
2.4.5 Dzieci w pieczy zastępczej	46
2.4.6 Organizatorzy i koordynatorzy pieczy zastępczej	47
2.4.7 Usamodzielnieni wychowankowie pieczy zastępczej oraz innych ośrodków wychowawczych, o których mowa w art. 88 ustawy o pomocy społecznej	49
2.5 Formy pomocy – zadania gminy i powiatu	50
2.6 Formy pomocy i wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych	52
2.6.1 Domy pomocy społecznej	52
2.6.2 Placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekłe chorym lub osobom w podeszłym wieku	57
2.6.3 Dzielne domy pomocy	58
2.6.4 Środowiskowe domy samopomocy	59
2.6.5 Usługi opiekuńcze realizowane przez samorząd gminny lub na jego zlecenie	61
2.7 Działalność Caritas Diecezji Opolskiej (w tym realizacja usług pielęgnacyjnych)	63
2.8 Teleopieka w województwie opolskim	68
2.9 Opieka i pielęgnacja w województwie opolskim	69
2.10 Inne instytucje i ośrodki wsparcia	71
2.11 Inne rodzaje pomocy i świadczeń (świadczenia rodzinne oraz inne formy wsparcia rodzin).....	71
3. Kadra pomocy społecznej woj. opolskiego	73
3.1 Kadra ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie	74
3.1.1 Pracownicy socjalni	74
3.1.2 Kadra kierownicza	76
3.1.3 Pozostali pracownicy	77
3.2 Wolontariat w ośrodkach pomocy społecznej i powiatowych centrach pomocy rodzinie	77
4. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia w woj. opolskim	78
5. Koszt pomocy społecznej oraz innych zadań z zakresu polityki społecznej w latach 2013-2014 i w 2015 r. (prognoza)	81
5.1 Zadania gminy	81
5.2 Zadania powiatu, w tym koszt świadczeń udzielonych przez powiatowe centra pomocy rodzinie	83
5.3 Zadania gmin i powiatów – razem	85
6. Współpraca z organizacjami pozarządowymi, w tym podmioty ekonomii społecznej	88
7. Projekty współfinansowane z UE	92
7.1 Realizacja projektów systemowych w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w latach 2008 – 2014 w woj. opolskim – Priorytet VII -Działanie 7.1	92
7.2 Realizacja projektów OPS i PCPR w ramach PO KL w latach 2012 – 2014 w woj. opolskim	94
8. Zadania Samorządu Województwa Opolskiego w zakresie pomocy i integracji społecznej w 2014 r..	96
9. Wnioski	104
10. Rekomendacje	110
11. Spis tabel, wykresów i map	113

Wprowadzenie

Ocena zasobów pomocy społecznej to coroczne opracowanie, które przygotowuje samorząd województwa do 30 czerwca i przekazuje właściwemu wojewodzie do 31 lipca.

Obowiązek opracowania regionalnej *Oceny zasobów pomocy społecznej* wynika z zapisów ustawy z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.¹

Zgodnie z zapisami ustawowymi regionalną *Ocenę zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego w 2014 r.*, podobnie jak w ubiegłych latach, przygotowano w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej, tj. informacji i danych zamieszczonych w ich elektronicznych wersjach w systemie informatycznym CAS.²

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego w 2014 r. zawiera wszystkie obszary tematyczne wyszczególnione w ustawie (infrastrukturę, kadre, organizacje pozarządowe, nakłady finansowe ponoszone na zadania pomocy społecznej, informacje o osobach i rodzinach korzystających z pomocy społecznej) oraz inne, ważne z punktu widzenia regionu, zagadnienia z zakresu pomocy i integracji społecznej.

Wszystkie oceny zasobów pomocy społecznej (gminne, powiatowe i regionalna) wraz z rekomendacjami mają stanowić podstawę do planowania budżetów na pomoc społeczną na następny rok.

Niniejsza *Ocena* zawiera dane i informacje pochodzące z gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej w 2014 r. zamieszczonych w wersji elektronicznej w Centralnej Aplikacji Statystycznej oraz innych źródeł (GUS, Urzędu Statystycznego w Opolu, Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Wojewódzkiego Urzędu Pracy, Opolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Opolu, materiałów własnych ROPS w Opolu). Przy czym w sytuacji braku danych w *ocenach* gmin i powiatów lub ich niezgodności z innymi informacjami dane uzupełniano z innych źródeł lub zweryfikowano w taki sposób, by mogły stanowić wiarygodną podstawę do ostatecznych wyliczeń i wskaźników wojewódzkich.³

W związku z tym:

- podane w niniejszej ocenie instytucje pomocy i integracji społecznej oraz pieczy zastępczej i zatrudnienia socjalnego to jednostki prowadzone tylko i wyłącznie przez samorząd terytorialny lub na ich zlecenie (lub są finansowane lub współfinansowane ze środków budżetu państwa lub środków własnych samorządu terytorialnego);
- do opracowanych wskaźników regionalnych, uwzględniających liczbę ludności woj. opolskiego, wykorzystano dane Głównego Urzędu Statystycznego – zgodnie z wymogiem MPiPS - wg stanu na 31 grudnia 2013 r. (ze względu na brak opublikowanych danych wg stanu na 31 grudnia 2014 r. i koniecznością dostępu MPiPS do wskaźników obliczonych w całym kraju na podstawie oficjalnej liczby ludności GUS).

¹ Art. 16a i art. 21 pkt 8 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r. poz. 163 – tekst jednolity).

² CAS – Centralna Aplikacja Statystyczna (dawniej SAC) to elektroniczne oprogramowanie użytkowe dla jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, które wspiera proces zbierania sprawozdań przeznaczonych dla Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej z zakresu m. in. pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych.

³ Część danych zawartych w niniejszym raporcie różni się od danych gmin i powiatów zamieszczonych w CAS, ponieważ mimo zgłoszonych wcześniej uwag dotyczących korekty błędnie podanych informacji, część gmin i powiatów nie wyraziła na to zgody, uzasadniając to zatwierdzeniem swoich *ocen* przez władze samorządowe.

1. Sytuacja społeczno-demograficzna województwa opolskiego

1.1 Ludność

Według GUS na koniec grudnia 2014 r. województwo opolskie zamieszkiwało 1 000 858 osób (o 3 558 mniej niż w 2013 r.), co stanowiło 2,6 % ogólnej liczby mieszkańców Polski (38 478 602).⁴

Wśród ogółu mieszkańców województwa opolskiego było:

- 161 704 dzieci i młodzieży do 17 roku życia,
- 643 277 osób wieku produkcyjnym,
- 195 877 osób w wieku poprodukcyjnym.

Tabela 1. Ludność Polski i woj. opolskiego wg ekonomicznych grup wieku w latach 2013 - 2014

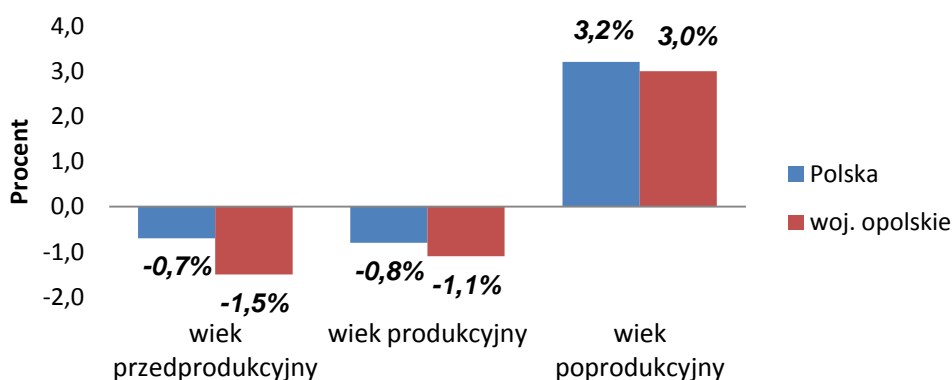
Wyszczególnienie	Ludność wg ekonomicznych grup wieku wg stanu na 31 grudnia w l. 2013-2014					
	Polska		Wzrost/spadek w %	woj. opolskie		Wzrost/spadek w %
	2013	2014		2013	2014	
Ogółem	38 495 659	38 478 602	100,0	1 004 416	1 000 858	99,6
<i>w tym:</i>						
wiek przedprodukcyjny	6 995 362	6 942 996	99,3	164 129	161 704	98,5
%	18,2	18,0	x	16,4	16,1	x
wiek produkcyjny	24 422 146	24 230 162	99,2	650 157	643 277	98,9
%	63,4	63,0	x	64,7	64,3	x
wiek poprodukcyjny	7 078 151	7 305 444	103,2	190 130	195 877	103,0
%	18,4	19,0	x	18,9	19,6	x

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie danych GUS.

W latach 2013 – 2014 w strukturze ludności według ekonomicznych grup wieku nastąpił:

- spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym o 1,5% (średnio w kraju o 0,7%);
- spadek ludności w wieku produkcyjnym o 1,1% (średnio w kraju o 0,8%);
- wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym o 3% (w kraju o 3,2%).

Wykres 1. Zmiany liczby ludności wg ekonomicznych grup wieku w Polsce i woj. opolskim w latach 2013-2014 (w %)

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu.

⁴ Wg informacji przekazanej tel. do ROPS w Opolu z Urzędu Statystycznego w Opolu 29 kwietnia 2015 r.

W 2014 r. udział liczby osób w wieku poprodukcyjnym w woj. opolskim wynosił 19,6% i był o prawie 1 pkt proc. wyższy niż rok wcześniej.

1.2 Gospodarstwa domowe i rodziny w województwie opolskim wg Narodowych Spisów Powszechnych 2002 i 2011

W 2011 r. było w woj. opolskim 353,7 tys. gospodarstw domowych (o 4,4% mniej niż w 2002 r.). W tym czasie (2002 – 2011) w Polsce liczba gospodarstw domowych wzrosła o prawie 2%.

Jednocześnie w 2011 r. - w porównaniu do 2002 r., liczba rodzin w woj. opolskim spadła o 1,1% do 285 894, w tym:

- o 5% (z 222 800 do 211 702) zmniejszyła się liczba rodzin z dziećmi (w Polsce wzrosła o 1,6%);
- o prawie 12% (z 66 300 do 74 192) wzrosła liczba rodzin bezdzietnych (w Polsce wzrosła o 15,7%).⁵

Tabela 2. Gospodarstwa domowe i rodziny wg NSP 2002 i 2011

Wyszczególnienie	Gospodarstwa domowe i rodziny wg:					
	Narodowego Spisu Powszechnego 2002		Narodowego Spisu Powszechnego 2011		Wzrost/spadek w stosunku do NSP 2011 NSP 2002 =100%	
	Polska	woj. opolskie	Polska	woj. opolskie	Polska	woj. opolskie
Gospodarstwa domowe	13 337 000	369 800	13 568 000	353 700	101,7	95,6
<i>w tym:</i>						
rodziny ogółem	10 457 617	289 100	10 972 547	285 894	104,9	98,9
<i>z tego:</i>						
rodziny z dziećmi	8 001 090	222 800	8 130 946	211 702	101,6	95,0
rodziny bez dzieci	2 456 527	66 300	2 841 601	74 192	115,7	111,9
<i>Udział rodzin z dziećmi wśród rodzin ogółem w %</i>	77	77	74	74	x	x

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie *Gospodarstwa domowe i rodziny. Charakterystyka demograficzna. NSP Ludności i Mieszkań 2011*, GUS

Udział rodzin z dziećmi zmniejszył się w okresie międzypisowym średnio w Polsce i woj. opolskim z 77% do 74%.

W 2011 r. w Polsce wśród 8 130,9 tys. rodzin z dziećmi ok. 67% (5 458 tys.) posiadało na utrzymaniu dzieci do 24 lat, tj. o 10% mniej niż w 2002 r.⁶

Natomiast woj. opolskim, wśród 211 702 rodzin wychowujących dzieci, było 134 065 rodzin z dziećmi do 24 lat na utrzymaniu, w tym:

- 14 566 rodzin wielodzietnych
- 30 100 rodzin niepełnych

W porównaniu do badania spisowego z 2002 r.:

⁵ *Gospodarstwa domowe i rodziny. Charakterystyka demograficzna. NSP Ludności i Mieszkań 2011*, GUS, Warszawa 2014, s. 43

⁶ Tamże, s. 48

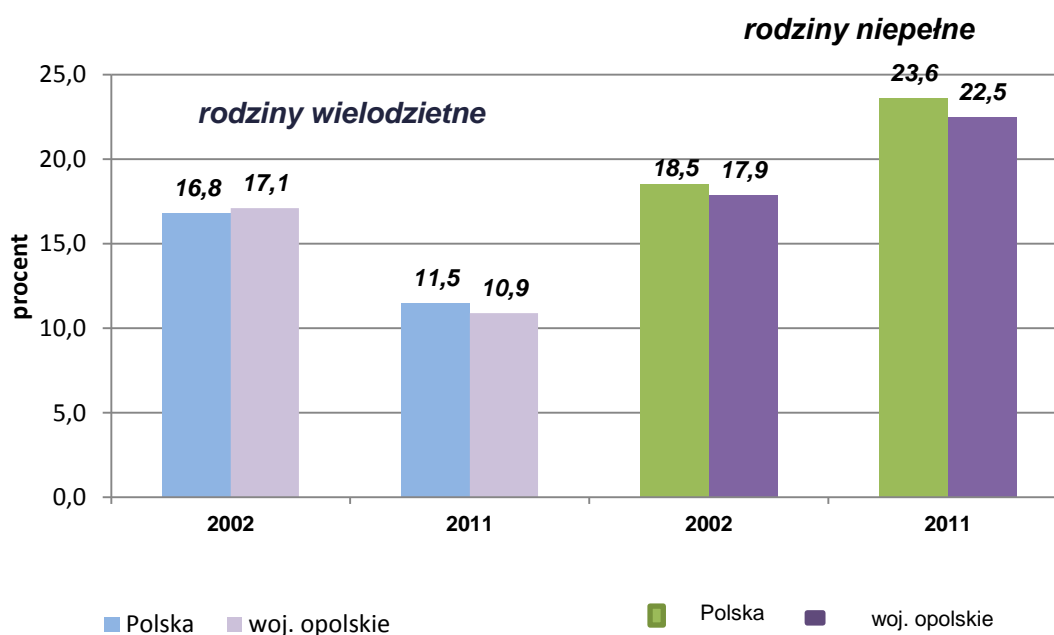
- liczba rodzi wielodzietnych spadła o prawie połowę (z 27 924 do 14 566);
- liczba rodzi niepełnych wzrosła o 3,1% (z 29 200 do 30 100);
- udział rodzin wielodzietnych w grupie rodzin ogółem zmniejszył się z 17,1% do 10,9%,
- udział rodzin niepełnych wzrósł z 17,9% do 22,5%.

Tabela 3. Rodziny z dziećmi - Polska i woj. opolskie wg NSP 2002 i 2011

Wyszczególnienie	Rodziny z dziećmi wg:					
	Narodowego Spisu Powszechnego 2002		Narodowego Spisu Powszechnego 2011		Wzrost/spadek w stosunku do NSP 2011	
	Polska	woj. opolskie	Polska	woj. opolskie	Polska	woj. opolskie
Rodziny z dziećmi ogółem	8 001 090	222 776	8 130 946	211 702	101,6	95,0
<i>w tym z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu</i>	6 079 426	163 003	5 457 972	134 065	89,8	82,2
<i>w tym:</i>						
rodziny wielodzietne z dziećmi do 24 lat na utrzymaniu	1 024 032	27 924	626 825	14 566	61,2	52,2
rodziny niepełne z dziećmi do 24 lat na utrzymaniu	1 125 500	29 200	1 288 000	30 100	114,4	103,1
udział rodzin wielodzietnych w liczbie rodzin z dziećmi na utrzymaniu w % (w. 3 do 2)	16,8	17,1	11,5	10,9	<i>spadek o 5,3 p. proc.</i>	<i>spadek o 6,2 p. proc.</i>
udział rodzin niepełnych w liczbie rodzin z dziećmi na utrzymaniu w % (w. 4 do 2)	18,5	17,9	23,6	22,5	<i>wzrost o 5,1 p. proc.</i>	<i>wzrost o 4,6 p. proc.</i>

Źródło: obliczenia własne na podstawie Gospodarstwa domowe i rodziny. Charakterystyka demograficzna. NSP Ludności i Mieszkań 2011, GUS.

Wykres 2. Udział rodzin wielodzietnych i rodzin niepełnych wśród rodzin w Polsce i woj. opolskim wg NSP 2002 i 2011 (w %)

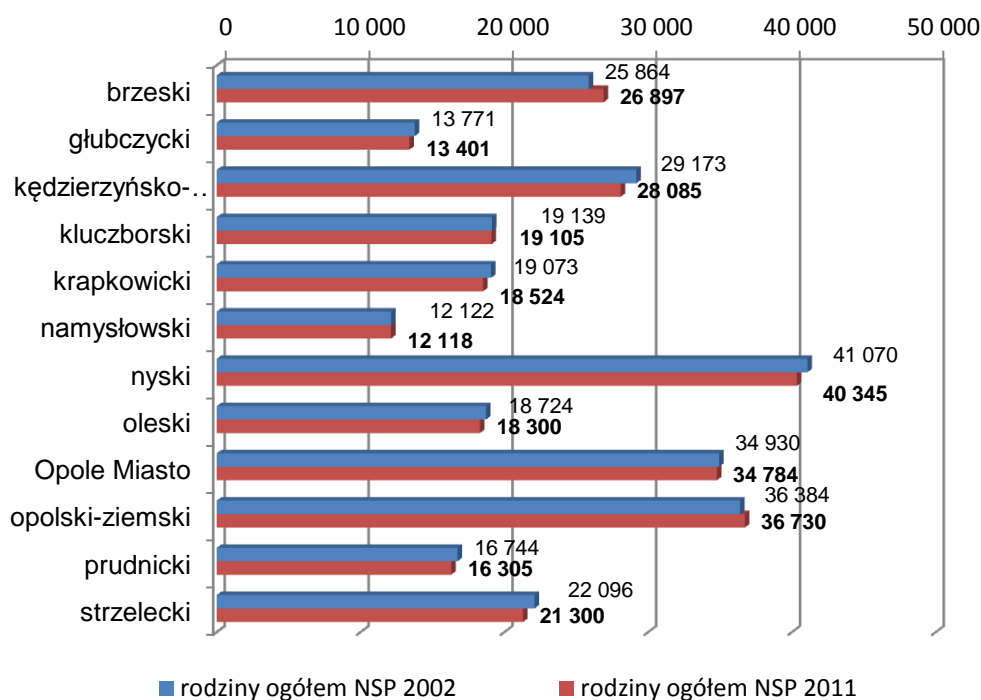

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie Gospodarstwa domowe i rodziny. Charakterystyka demograficzna. NSP Ludności i Mieszkań 2011, GUS

1.3 Rodziny w województwie opolskim

W układzie terytorialnym województwa opolskiego, wśród 134 065 rodzin z dziećmi, w porównaniu do 2002 r., wzrost liczby rodzin odnotowano jedynie w powiatach: brzeskim i opolskim ziemskim, a w pozostałych powiatach ich liczba spadła - najbardziej w powiecie kędzierzyńsko-kozielskim (o prawie 4%).

Wykres 3. Liczba rodzin w gospodarstwach domowych w powiatach woj. opolskiego wg NSP 2002 i 2011

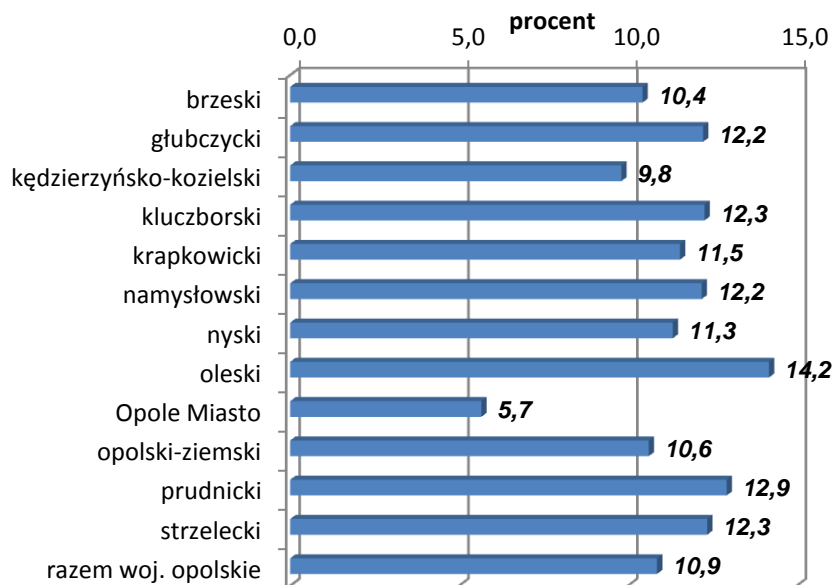
Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu podstawie „Gospodarstwa domowe i rodziny w województwie opolskim. Charakterystyka demograficzna”, NSP Ludności i Mieszkań 2011, Opole, 2014

Wśród 134 065 rodzin z dziećmi do 24 lat na utrzymaniu było:

- 30 100 rodzin niepełnych (22,5%);
- 14 566 rodzin wielodzietnych (10,9%).

Udział rodzin wielodzietnych wśród rodzin z dziećmi na utrzymaniu (wynoszący średnio 10,9%) był największy w powiecie oleskim (14,2%), a najmniejszy w Opolu Mieście (5,7%).

Wykres 4. Udział liczby rodzin wielodzietnych w grupie rodzin z dziećmi do 24 lat na utrzymaniu wg NSP 2011 w powiatach woj. opolskiego (w %)

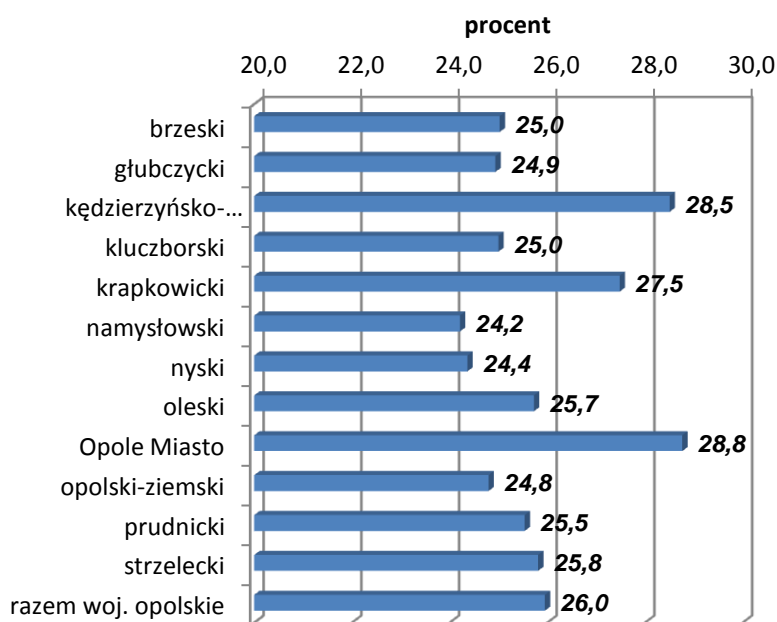

■ udział rodzin wielodzietnych wśród rodzin z dziećmi na utrzymaniu %

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu podstawie „Gospodarstwa domowe i rodziny w województwie opolskim. Charakterystyka demograficzna”, NSP Ludności i Mieszkań 2011, Opole, 2014

Wg NSP 2011 w województwie opolskim były 74 192 rodziny nie posiadające dzieci, w tym najwięcej w Opolu Mieście i powiecie kędzierzyńsko-kozielskim (po prawie 29%) ogółu rodzin, a najmniej w powiatach namysłowskim (24,2%) i nyskim (po 24,4%).

Wykres 5. Udział liczby rodzin bez dzieci na utrzymaniu w powiatach woj. opolskiego wg NSP 2011 (w %)

■ udział rodzin bez dzieci na utrzymaniu %

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu podstawie „Gospodarstwa domowe i rodziny w województwie opolskim. Charakterystyka demograficzna”, NSP Ludności i Mieszkań 2011, Opole, 2014

1.4 Osoby w podeszłym wieku

Polska jest nadal postrzegana jako kraj demograficznie młody, jednak zjawiska występujące w ciągu ostatnich 25 lat spowodowały spowolnienie rozwoju demograficznego oraz zmiany w strukturze wiekowej ludności.⁷ Spadek dzietności, przy jednocześnie występującym wydłużaniu się trwania życia powodują systematyczne ubywanie liczby dzieci i młodzieży i dynamiczny wzrost liczby seniorów, w tym osób w okresie późnej starości. Zjawiskom tym towarzyszy emigracja młodych mieszkańców, szczególnie nasiloną w województwie opolskim.

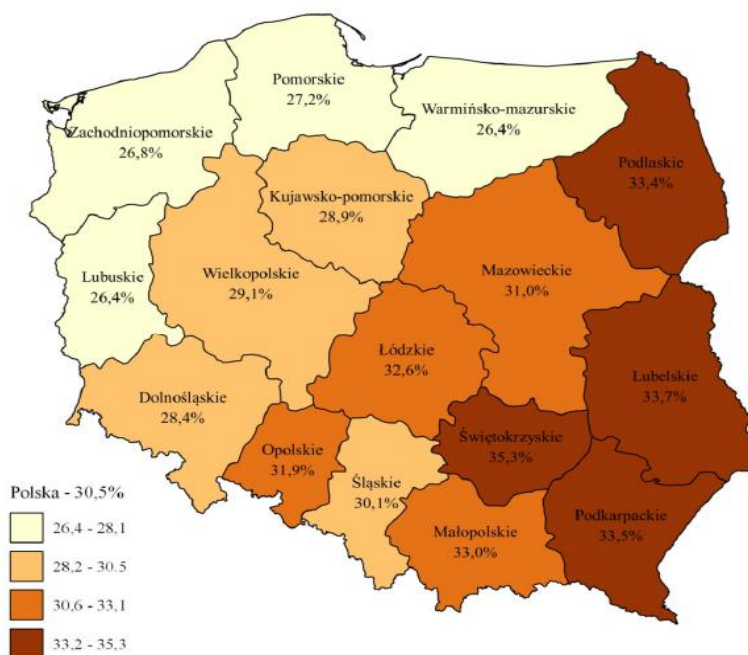
W latach 1989-2013 liczba osób w podeszłym wieku w Polsce wzrosła o prawie 1,9 mln, a udział w ogólnej populacji wzrósł z 10% do 14,7%, w tym największy przyrost liczby osób powyżej 60 lat miał miejsce w województwie opolskim (o prawie 7 pkt procentowych) i województwie śląskim (o 6,4).⁸

Najwyższe tempo wzrostu dotyczyło osób pow. 80 lat życia, a ich udział w populacji podwoił się w tym czasie z 2 do 4%.⁹

Wraz ze wzrostem liczby ludności w podeszłym wieku wzrasta liczba gospodarstw domowych z osobami starszymi. W 2011 r. liczba gospodarstw domowych z osobami starszymi wynosiła:

- 4 133 tys. w Polsce (30,5% ogółu gospodarstw domowych);
- 113 tys. w woj. opolskim (31,9%).

Mapa 1. Gospodarstwa domowe z osobami w wieku 65 lat i więcej w % ogółu gospodarstw domowych w Polsce w 2011 r. wg województw

Źródło: *Sytuacja demograficzna osób starszych i konsekwencje starzenia się ludności Polski w świetle prognozy na lata 2014-2020*, GUS, 2014

⁷ *Sytuacja demograficzna osób starszych i konsekwencje starzenia się ludności Polski w świetle prognozy na lata 2014-2050*, GUS, Warszawa 2014, s. 2.

⁸ Tamże, s. 3

⁹ Tamże, s. 3

W Polsce w okresie międzypisowym szczególnie wzrosła liczba jednoosobowych gospodarstw prowadzonych przez starsze osoby samotne (1 243 tys. w 2011 r., tj. 30,1% ogółu gospodarstw z osobami starszymi). W woj. opolskim było to 38 tys. gospodarstw domowych, a ich udział w grupie gospodarstw z osobami starszymi był większy niż średni w Polsce i wyniósł 34%.

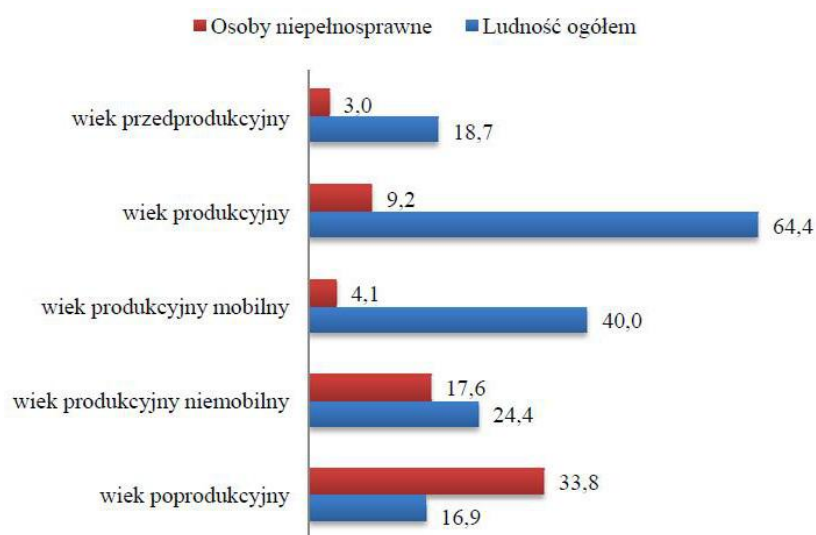
1.5 Niepełnosprawność osób starszych

W 2011 r. wśród ogółem 4,7 mln osób niepełnosprawnych w Polsce, prawie 2 mln stanowiły osoby powyżej 65 lat, przy czym w porównaniu do 2002 r. :

- spadła liczba osób niepełnosprawnych prawnie (z 71% do 57%);
- wzrosła liczba osób starszych niepełnosprawnych biologicznie (z 29% w 2002 r. do 43% w 2011 r.).¹⁰

Udział osób niepełnosprawnych w poszczególnych grupach wieku waha się od 3% wśród dzieci i młodzieży do 33,8% wśród seniorów (osób w wieku poprodukcyjnym).¹¹

Wykres 6. Udział osób niepełnosprawnych w Polsce wśród ogółu ludności w danej grupie wieku w 2011 r. (w %)

Źródło: *Ludność i gospodarstwa domowe. Stan i struktura społeczno-ekonomiczna. Część I Ludność. NSP Ludności i Mieszkań 2011*

Natomiast zróżnicowanie występowania niepełnosprawności z uwagi na region Polski, wskazuje, że:

- największy udział starszych osób niepełnosprawnych mają województwa małopolskie (53,1%) i podlaskie (51,7%);
- najmniej niepełnosprawnych seniorów wśród ogółu osób z niepełnosprawnością występuje w województwie warmińsko-mazurskim (40,7%).

W woj. opolskim udział osób niepełnosprawnych w wieku poprodukcyjnym wyniósł 48,9% (średnio w Polsce 46,8%).

¹⁰ Tamże, s. 18

¹¹ *Ludność i gospodarstwa domowe. Stan i struktura społeczno-ekonomiczna. Część I Ludność. NSP Ludności i Mieszkań 2011*, s. 53

Tabela 4. Osoby niepełnosprawne według ekonomicznych grup wieku i województw w 2011 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Ekonomiczne grupy wieku				
		Przedprodukcyjny	Produkcyjny			Poprodukcyjny
			Razem	mobilny	niemobilny	
POLSKA	4 697,0	4,6	48,6	13,4	35,2	46,8
Dolnośląskie	383,8	4,1	48,8	12,5	36,3	47,1
Kujawsko-pomorskie	264,3	6,4	51,7	14,7	36,9	42,0
Lubelskie	311,8	3,7	46,3	11,9	34,4	50,0
Lubuskie	170,5	4,9	53,1	14,5	38,6	41,9
Łódzkie	333,8	3,8	49,3	13,0	36,3	46,9
Małopolskie	394,3	3,4	43,5	11,7	31,9	53,1
Mazowieckie	515,7	4,5	45,8	12,9	32,9	49,7
Opolskie	103,2	4,8	46,4	13,6	32,8	48,9
Podkarpackie	249,5	4,8	49,0	14,6	34,4	46,1
Podlaskie	131,8	4,0	44,4	12,7	31,6	51,7
Pomorskie	284,5	5,4	49,8	14,7	35,0	44,9
Śląskie	552,1	4,3	49,1	12,9	36,1	46,7
Świętokrzyskie	165,7	5,0	47,0	13,1	33,9	48,1
Warmińsko-mazurskie	197,3	6,3	52,9	15,9	37,0	40,7
Wielkopolskie	428,8	5,0	51,7	14,3	37,3	43,3
Zachodniopomorskie	210,1	5,2	50,7	13,9	36,8	44,1

Źródło: Ludność i gospodarstwa domowe. Stan i struktura społeczno-ekonomiczna. Część I Ludność. NSP Ludności i Mieszkań 2011

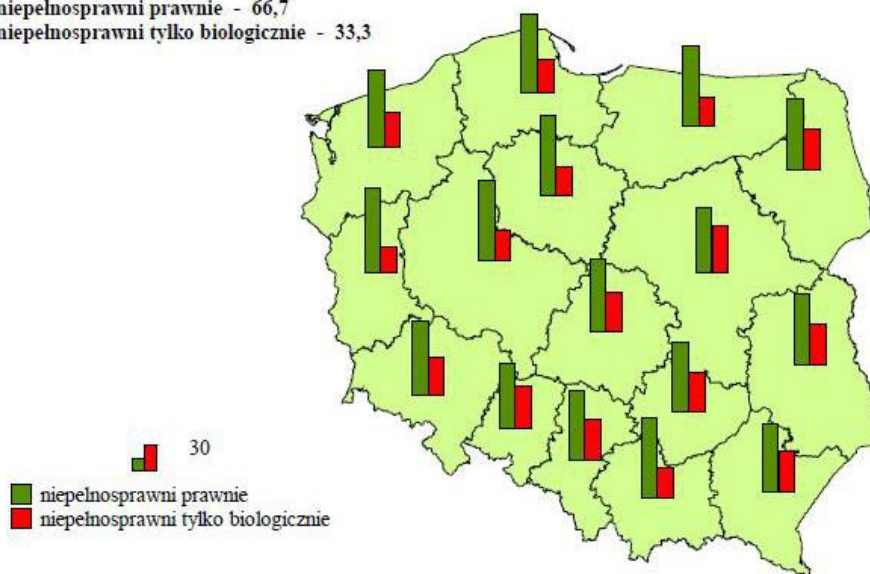
Województwo opolskie ma więcej osób niepełnosprawnych wyłącznie biologicznie niż wyłącznie prawnie, tj. udział osób niepełnosprawnych **wyłącznie biologicznie** wynosi **w woj. opolskim 40%** (średnio w Polsce 33,3%).

Natomiast udział osób niepełnosprawnych **wyłącznie prawnie** wynosi w woj. opolskim **60,4%** (średnio w kraju 66,7%).¹²

¹² Tamże, s. 84

**Mapa 2. Osoby niepełnosprawne wg kategorii niepełnosprawności i województw w 2011 r.
(w %)**

Polska ogółem:
niepełnosprawni prawnie - 66,7
niepełnosprawni tylko biologicznie - 33,3

Źródło: *Ludność i gospodarstwa domowe. Stan i struktura społeczno-ekonomiczna. Część I Ludność. NSP Ludności i Mieszkań 2011*

1.6 Prognoza ludności GUS na lata 2014 - 2050

Według prognozy liczby ludności do 2050 r., opracowanej przez GUS, liczba mieszkańców województwa opolskiego zmniejszy się do 745 tys., tj. o ponad 25%, przy czym:

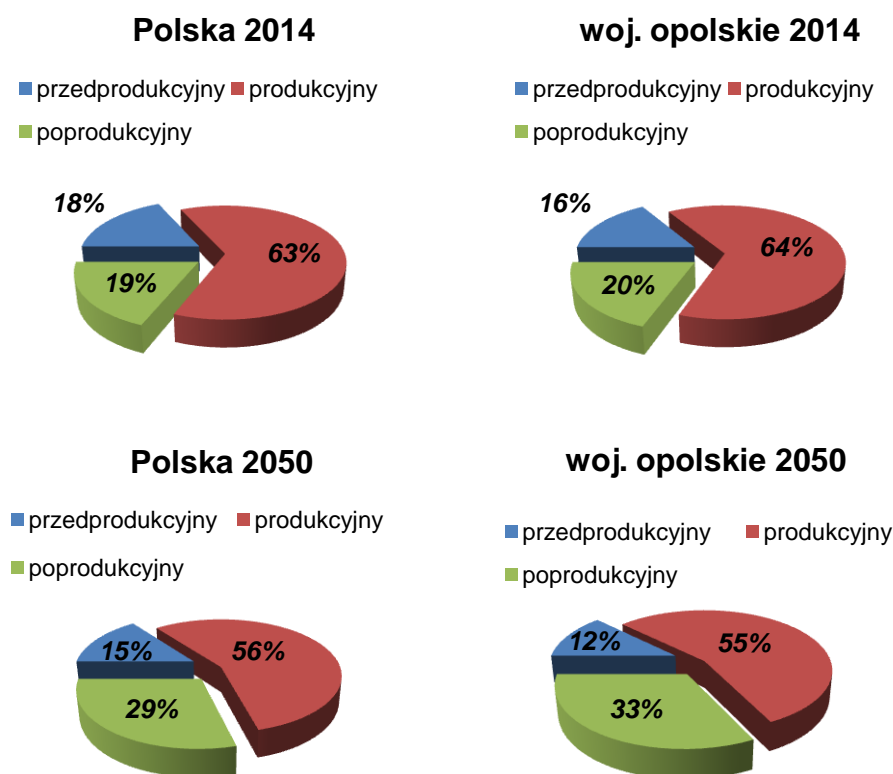
- spadnie udział osób w wieku przedprodukcyjnym z 16,2 do 12,2% (4 p. proc.);
- zmniejszy się udział osób w wieku produkcyjnym z 64,2 do 55,3% (prawie 10 p. proc.);
- **wzrośnie udział osób w wieku poprodukcyjnym z 19,6% do 32,5% w 2050 r. (o prawie 13 p. proc.).**

Tabela 5. Ludność wg funkcjonalnych grup wieku w 2014 r. i 2050 r. wg prognozy ludności GUS na lata 2014-2050

Lp.	Wyszczególnienie	Ludność wg funkcjonalnych grup wieku wg prognozy demograficznej GUS na lata 2014-2050 (liczba osób w tys.)							
		Polska 2014		woj. opolskie 2014		Polska 2050		woj. opolskie 2050	
1	Ludność ogółem	38 479	100%	1 001	100%	33 951	100%	745	100%
		w tym grupy wieku na dzień 31.12.2014 r.				w tym grupy wieku na dzień 31.12.2050 r.			
2	przedprodukcyjny	6 943	18,0	162	16,2	4 963	14,6	91	12,2
3	produkcyjny	24 230	63,0	643	64,2	19 048	56,1	412	55,3
4	poprodukcyjny	7 306	19,0	196	19,6	9 940	29,3	242	32,5

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie *Prognozy ludności GUS na lata 2014-2050*.

Wykres 7. Zmiany struktury wiekowej ludności w 2014 r. i 2050 r. w Polsce i woj. opolskim wg prognozy ludności GUS na lata 2014-2050

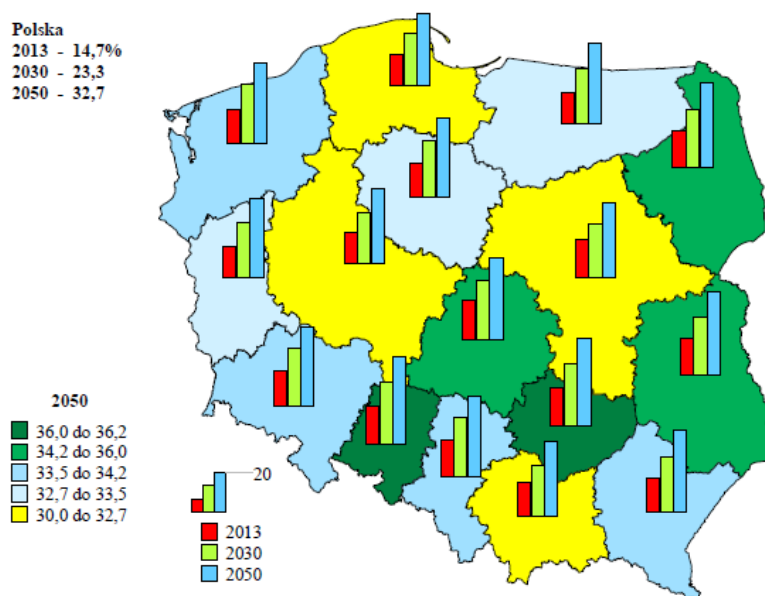

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie *Prognozy ludności GUS na lata 2014-2050*.

Województwo opolskie w 2050 r. będzie należało do „najstarszych” demograficznie regionów kraju, tj.:

- procentowy udział osób w wieku poprodukcyjnym (przy uwzględnieniu podniesienia wieku emerytalnego do 67 lat) wyniesie 32,5%, przy średniej dla kraju 29,3%;
- współczynnik obciążenia demograficznego (liczba osób w wieku 65 lat i więcej na 1000 osób do 14 lat) wyniesie w 2050 r. w woj. opolskim **3 599** i **będzie to najwyższy wskaźnik w kraju**;
- **mediana wieku** (poniżej i powyżej znajduje się jednakowa liczba obserwacji) **wynosić będzie dla woj. opolskiego 56,1 lat** (średnia w kraju 52,5);
- w latach 2014-2050 nastąpi **2-5-krotny wzrost** liczby osób **powyżej 80 lat** (tzw. zaawansowana starość). Udział tej grupy w 2050 r. wynosić będzie średnio w kraju 10,4% (**w woj. opolskim 12,2%**);
- procentowy **udział osób w wieku 65 lat i więcej w strukturze biologicznych grup wieku** (bez uwzględnienia momentu przechodzenia na emeryturę), **będzie w woj. opolskim najwyższy (ze wskaźnikiem 36,1%, przy średniej krajowej 32,7%)**.

Mapa 3. Udział ludności w wieku 65 lat i więcej w ogólnej liczbie ludności w latach: 2013, 2030 i 2050

Źródło: Sytuacja demograficzna osób starszych i konsekwencje starzenia się ludności Polski w świetle prognozy na lata 2014-2050, GUS, Warszawa 2014

1.7 Bezrobocie rejestrowane i wg BAEL w woj. opolskim w latach 2013-2014

Wg stanu na 31 grudnia 2014 r. stopa bezrobocia w woj. opolskim wyniosła 11,9% (w Polsce 11,5 %), tj. o 2,4 p. proc. mniej niż w 2013 r.

Spadek stopy bezrobocia wystąpił we wszystkich powiatach, choć różnica między najwyższą stopą bezrobocia (powiat prudnicki 18,0%), a najniższą (Miasto Opole 6,0 %) jest nadal wysoka.

Tabela 6. Bezrobocie w woj. opolskim w latach 2013-2014

Lp.	Powiaty	Liczba bezrobotnych według stanu na 31 grudnia			Stopa bezrobocia w proc. (średnioroczna)		
		2013 r.	2014 r.	Wzrost / spadek w 2014 r. 2013 r. = 100%	2013 r.	2014 r.	Wzrost / spadek w pkt. procentowych w 2014 r. do 2013 r.
1.	Brzeski	6 905	5 055	73,2	22,6	17,6	-5,0
2.	Głubczycki	3 216	2 730	84,9	19,1	16,7	-2,4
3.	Kędzierzyńsko-Kozielski	4 980	4 099	82,3	14,6	12,4	-2,2
4.	Kluczborski	3 178	2 626	82,6	15,0	12,6	-2,4
5.	Krapkowicki	2 591	2 340	90,3	10,6	8,9	-1,7
6.	Namysłowski	2 770	2 308	83,3	19,4	16,4	-3,0
7.	Nyski	8 966	7 234	80,7	20,2	16,9	-3,3
8.	Oleski	2 455	2 048	83,4	10,4	8,6	-1,8
9.	Opolski	5 432	4 525	83,3	13,8	11,9	-1,9
10.	Prudnicki	3 766	3 237	86,0	20,8	18,0	-2,8
11.	Strzelecki	2 492	1 958	78,6	10,8	8,5	-2,3
12.	Miasto Opole	4 885	4 201	86,0	6,9	6,0	-0,9
Woj. opolskie - razem		51 636	42 361	82,0	14,3	11,9	-2,4

Źródło: obliczenia własne na podstawie statystyk WUP w Opolu o rynku pracy w latach 2013-2014 (http://wup.opole.pl/start/index.php?option=com_content&task=view&id=33&Itemid=63)

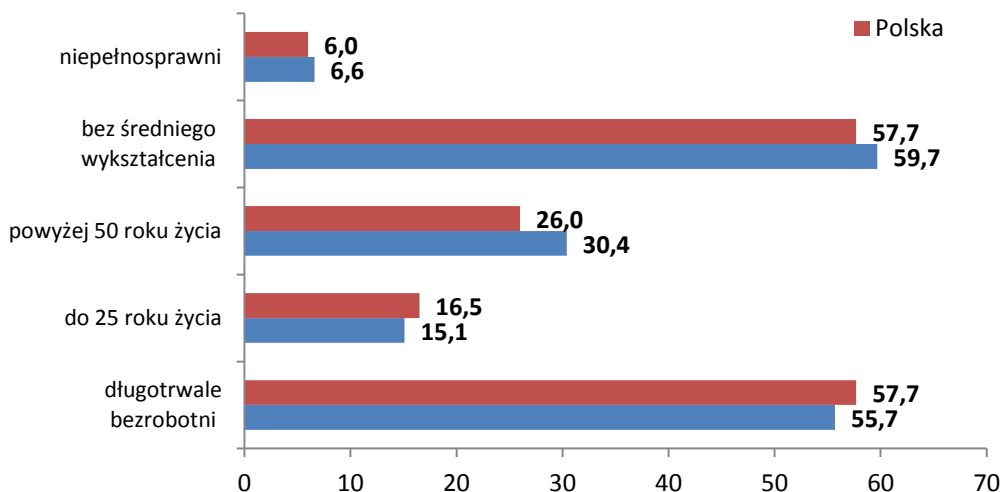
Na zmiany stopy bezrobocia i zarejestrowanych bezrobotnych w latach 2013-2014 wpływ miały m. in. spadek liczby ludności województwa, struktura ludności regionu ze zmniejszającą się liczbą osób w wieku przedprodukcyjnym i wieku produkcyjnym oraz sytuacja gospodarcza, która szczególnie w 2014 r. przełożyła się na wzrost zatrudnienia (zmniejszenie się liczby bezrobotnych z tytułu podjęcia pracy i zatrudnienia subsydiowanego - prac interwencyjnych, robót publicznych, refundacji nowoutworzonych stanowisk pracy).¹³

W efekcie woj. opolskie odczuwa podobne tendencje na rynku pracy jak w innych regionach w Polsce, przy jednoczesnej specyfice i wielkości zagranicznych migracji zarobkowych i bardziej zauważalnego niż w innych województwach zjawiska depopulacji.¹⁴

Wśród bezrobotnych w 2014 r., będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy (art. 49 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy):

- 55,7% (56,3% w 2013 r.) to długotrwale bezrobotni (przez ostatnie 24 miesiące co najmniej 12 miesięcy mieli status osoby bezrobotnej) – w Polsce 57,7%;
- 15,1% (18,0% w 2013 r.) to młodzież do 25 lat – w kraju 16,5%;
- 30,4% (27,3% w 2013 r.) to osoby powyżej 50 lat – w Polsce 26,0%.
- 59,7% to osoby bez wykształcenia średniego (z wykształceniem gimnazjalnym i niższym) – w Polsce 57,7%;
- 6,6% (5,5% w 2013 r.) to niepełnosprawni – w kraju 6,0%.¹⁵

Wykres 8. Wybrane grupy bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy w Polsce i woj. opolskim w 2014 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie WUP w Opolu

Według Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL)¹⁶ w IV kwartale 2014 r. współczynnik aktywności zawodowej ludności w woj. opolskim wyniósł 54,1% (na każde 100

¹³ Informacja o sytuacji na rynku pracy wg stanu na dzień 31 grudnia 2014 roku, WUP w Opolu, s. 12

¹⁴ Zob. Ekspertyza wykonana na zlecenie Obserwatorium Integracji Społecznej ROPS w Opolu *Wpływ zagranicznych migracji zarobkowych na sytuację społeczno-demograficzną województwa opolskiego* (<http://ois.rops-opole.pl/index.php?id=40>).

¹⁵ Analiza sytuacji na rynku pracy województwa opolskiego w 2014 roku, WUP w Opolu, Opole 2015, s. 17-26

¹⁶ Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) oparte jest na definicjach Międzynarodowej Organizacji Pracy i Eurostatu. Obejmuje osoby w wieku 15 i więcej lat uznane za pracujące, bezrobotne lub bierne zawodowo, będące członkami wylosowanych gospodarstw domowych. Według BAEL osoby pracujące i bezrobotni to grupa aktywnych zawodowo, a pozostali to tzw. osoby bierne zawodowo. Do osób pracujących zaliczono osoby w wieku 15 i więcej lat, które m. in. w badanym tygodniu wykonywały pracę przynoszącą zarobek lub dochód albo pomagały bez wynagrodzenia w prowadzeniu gospodarstwa. Za

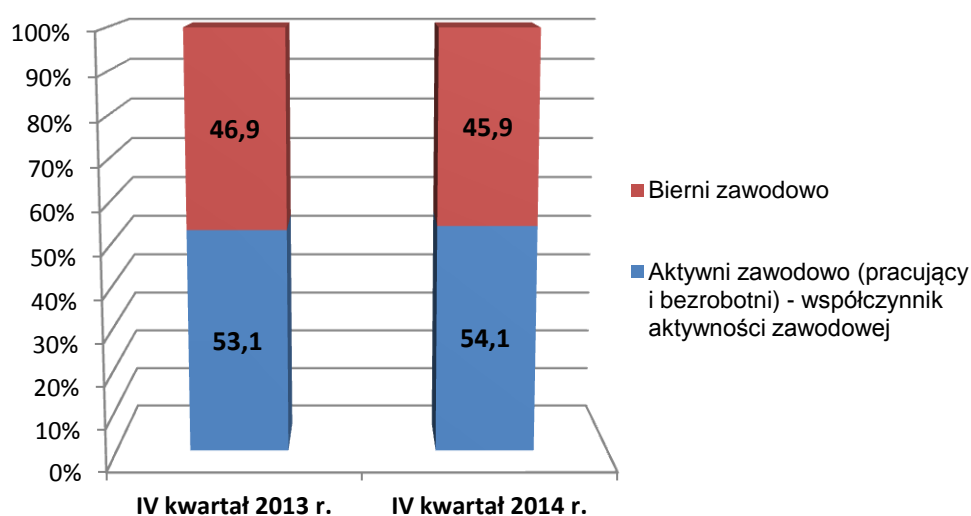
osób aktywnych i biernych zawodowo, które ukończyły 15 lat przypadają 54 osoby aktywne zawodowo).¹⁷ W porównaniu do analogicznego okresu 2013 r. współczynnik ten wzrósł o 1,0 p. proc. (z 53,1%).

W Polsce współczynnik aktywności zawodowej ludności w IV kw. 2014 r. wyniósł 56,3% (o 2,2 p. proc. więcej niż w woj. opolskim i 0,2 p. proc. więcej niż w analogicznym okresie 2013 r.).

Wyższy współczynnik aktywności zawodowej w woj. opolskim występuje wśród mężczyzn (63,9%) niż kobiet (45,2%), co jest tendencją utrzymującą się od lat.

Większą aktywność zawodową wykazują mieszkańcy wsi (54,3%) niż miast (53,8%). Jednocześnie wskaźnik ten jest najwyższy wśród osób z wykształceniem wyższym (78,5%), a najniższy w grupie osób z wykształceniem gimnazjalnym i niższym (15,2%).

Wykres 9. Wskaźniki BAEL w woj. opolskim w IV kwartale roku w latach 2013-2014

Źródło: Opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Aktywność ekonomiczna ludności w województwie opolskim w IV kwartale 2013 r.* oraz *Aktywność ekonomiczna ludności w województwie opolskim w IV kwartale 2014 r.*, Urząd Statystyczny w Opolu

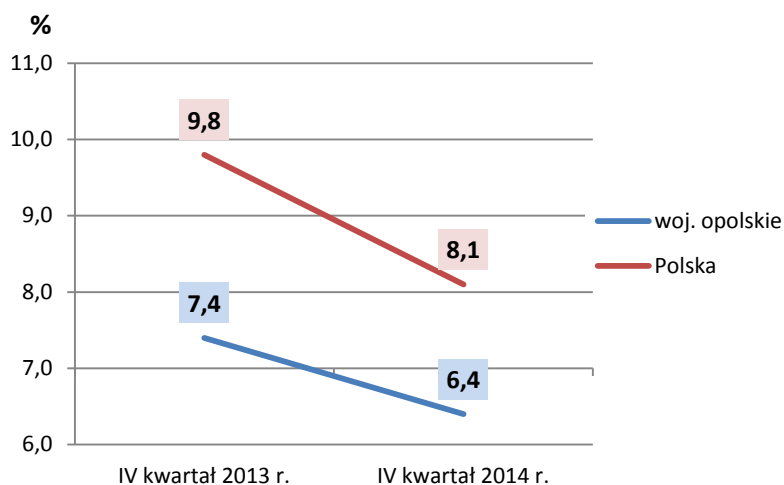
Najliczniejszą grupę biernych zawodowo w woj. opolskim (45,9%, mniej niż rok wcześniej o 1,0 p. proc.) stanowiły osoby pozostające na emeryturze (49,1%) oraz osoby uczące się i uzupełniające kwalifikacje (18,8%). W dalszej kolejności osoby wykazywały bierność zawodową z powodu: przyczyn osobistych i rodzinnych, choroby i niesprawności lub innych. Osoby zniechęcone bezskutecznością poszukiwania pracy stanowiły jedynie 3,8% biernych zawodowo.

Stopa bezrobocia według BAEL (dla ludności w wieku 15 i więcej lat) w IV kwartale 2014 r. w woj. opolskim była najniższa w Polsce i wyniosła 6,4% (średnia w kraju 8,1%). Stopa bezrobocia była mniejsza na wsi (5,9%) niż w mieście (6,4%), natomiast wśród kobiet wskaźnik ten był wyższy (7,8%) niż wśród mężczyzn (5,3%). Najniższa stopa bezrobocia była w grupie wieku 33-44 lata (4,5%).

bezrobotnych uznano osoby w wieku 15-74 lata, które m. in. aktywnie poszukiwały pracy w ciągu 4 tygodni. A ludność bierna zawodowo to osoby w wieku 15 i więcej lat, które m. in. nie pracowały i nie poszukiwały pracy oraz nie były gotowe do jej podjęcia. Zobacz więcej: *Aktywność ekonomiczna ludności w województwie opolskim w IV kwartale 2014 r.*, Urząd Statystyczny w Opolu, <http://opole.stat.gov.pl/opracowania-biezace/opracowania-sygnalne/praca-wynagrodzenie/aktywnosc-ekonomiczna-ludnosci-w-wojewodztwie-opolskim-iv-kwartal-2014,1,23.html>

¹⁷ Współczynnik aktywności zawodowej ludności określa udział pracujących i bezrobotnych (aktywnych zawodowo) w liczbie ludności w wieku 15 i więcej lat (aktywnych i biernych zawodowo).

Wykres 10. Stopa bezrobocia według BAEL w woj. opolskim i Polsce w latach 2013-2014 (IV kwartał)

Źródło: Opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Aktywność ekonomiczna ludności w województwie opolskim w IV kwartale 2014 r.*, Urząd Statystyczny w Opolu

Współczynnik aktywności zawodowej mieszkańców woj. opolskiego należy od wielu lat do średnich lub najniższych w kraju, zwłaszcza wśród kobiet, co oznacza, że w porównaniu do innych regionów Polski mieszkańcy województwa regionu są mniej aktywni w podejmowaniu pracy zarobkowej lub przynoszącej jakikolwiek dochód.

1.8 Ubóstwo w Polsce i woj. opolskim

Z danych opublikowanych przez GUS wynika, że w 2013 r. (brak danych za 2014 r.) wskaźniki ubóstwa w woj. opolskim – podobnie jak w 2012 r. i latach poprzednich, należały do jednych z najniższych w kraju, tj.:

- ubóstwo skrajne (**minimum egzystencji**) **dotyczyło 6,1% osób** w gospodarstwach domowych (**w Polsce 7,4%**, a mniej niż w woj. opolskim było w województwach: śląskim – 4,9%, dolnośląskim – 5,1%, mazowieckim – 5,7%, małopolskim – 6,0%, a wskaźnik 6,1% zanotowano jeszcze w woj. łódzkim);
- **ubóstwo relatywne** (50% przeciętnych wydatków) dotknęło **16,1% osób** w gospodarstwach domowych (**średnio w Polsce 16,2%**); wartość tego wskaźnika wzrosła w porównaniu do 2012 r. o 6,2 punktu proc.;
- **ustawowa granica ubóstwa** (dochody są mniejsze niż wyznaczony próg ustawowy) **objęła 11,7% osób w gospodarstwach domowych (w Polsce 12,8%)**, a mniej niż w woj. opolskim było w województwach: śląskim – 8,3%, dolnośląskim – 8,9%, łódzkim – 9,7% i w woj. mazowieckim – 9,9%.

Tabela 7. Wskaźniki zagrożenia ubóstwem w Polsce w latach 2012-2013^a
 (% osób w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej wyszczególnionych granic ubóstwa)

Województwo	Granica ubóstwa skrajnego (minimum egzystencji)		Relatywna granica ubóstwa		Ustawowa granica ubóstwa	
	2012 r.	2013 r.	2012 r.	2013 r.	2012 r.	2013 r.
Dolnośląskie	4,6	5,1	12,2	12,1	5,1	8,9
Kujawsko-pomorskie	8,3	9,6	19,6	18,8	8,4	16,0
Lubelskie	8,5	9,4	22,9	21,5	9,0	17,6
Lubuskie	4,9	6,4	13,3	15,0	5,0	12,2
Łódzkie	5,7	6,1	13,4	12,5	5,7	9,7
Małopolskie	6,2	6,0	15,6	15,8	6,6	12,2
Mazowieckie	4,7	5,7	11,5	12,4	4,6	9,9
Mazowieckie (bez Warszawy)	6,6	8,2	16,2	17,2	6,4	14,0
Opolskie	4,7	6,1	9,9	16,1	4,8	11,7
Podkarpackie	7,0	9,4	20,7	20,9	8,6	16,9
Podlaskie	10,7	11,2	23,0	22,7	10,7	17,6
Pomorskie	9,8	9,2	20,3	19,2	10,6	15,4
Śląskie	4,5	4,9	11,3	11,2	4,8	8,3
Świętokrzyskie	10,5	8,5	24,3	19,7	12,2	13,6
Warmińsko-mazurskie	13,5	13,2	24,7	25,4	13,8	20,2
Wielkopolskie	8,5	8,9	19,7	19,2	8,5	15,5
Zachodniopomorskie	5,7	7,1	14,8	15,3	6,4	11,6
Średnia w kraju	6,8	7,4	16,3	16,2	7,2	12,8

a Poziom granic w IV kwartale.

Źródło: Ubóstwo w Polsce w świetle badań GUS, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/WZ_ubostwo_w_polsce_2013.pdf

GUS wskazuje, że podobnie jak w poprzednich latach najbardziej zagrożone ubóstwem egzystencjalnym (skrajnym) w Polsce są:

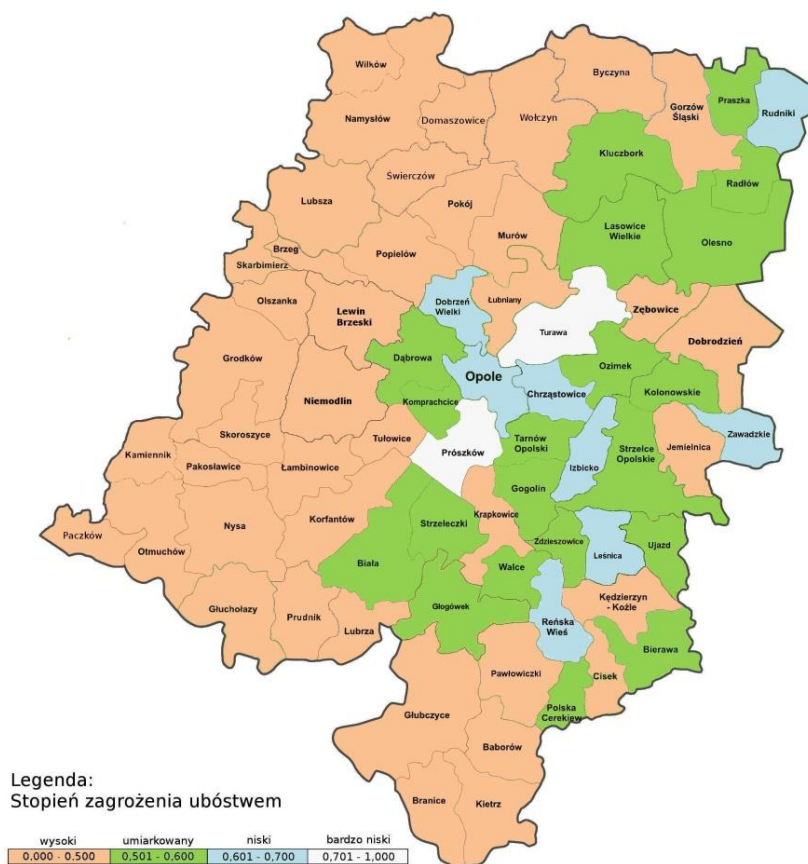
- gospodarstwa domowe utrzymujące się z niezarobkowych źródeł utrzymania (21,5% w stosunku do średniej 7,4% gospodarstw domowych żyjących w ubóstwie skrajnym);
- gospodarstwa domowe o niskim (co najwyżej gimnazjalnym) poziomie wykształcenia osób dorosłych (16,8%);
- rodziny wielodzietne, szczególnie z 4. dziećmi i więcej na utrzymaniu (22,8%);
- gospodarstwa domowe z osobą niepełnosprawną (11%);
- mieszkańcy wsi (11,6%) niż miast (4,6%)¹⁸.

Na podstawie cyklicznych badań ROPS w Opolu, określających stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim (w oparciu o metodę wzorca *rozwoju*) ustalono, że wysoki stopień zagrożenia ubóstwem w 2014 r. wystąpił w 41 gminach woj. opolskiego, umiarkowany stopień ubóstwa odnotowano w 20 gminach, niski stopień w 8 gminach, a bardzo niski stopień zagrożenia ubóstwem zanotowano w 2 gminach (w powiecie opolskim ziemskim, tj. w Prószkowie i Turawie).

W porównaniu do 2013 r. sytuacja wielu gmin w zakresie stopnia zagrożenia ubóstwem minimalnie się polepszyła lub pozostała bez zmian, na co wpływ miał m. in. spadek liczby bezrobotnych w gminach.

¹⁸ *Ubóstwo ekonomiczne w Polsce w 2013 r.* (na podstawie badania budżetów gospodarstw domowych), Informacja sygnałna GUS, 30 maja 2014 r., s. 4-8 http://stat.gov.pl/download/gfx/portaliinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/54878/1/9/wz_ubostwo_ekonomiczne_w_polsce_w_2013.pdf

Mapa 4. Stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim (obliczony wg metody wzorca rozwoju – stan na 31.12.2014 r.)

Źródło: Stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim. Wielowymiarowa analiza porównawcza opracowana na podstawie metody wzorca rozwoju. Stan na 31 grudnia 2014 r., ROPS w Opolu, Opole 2015, s. 13-18 <http://ois.rops-opole.pl/index.php?id=30>

1.9 Warunki życia gospodarstw domowych

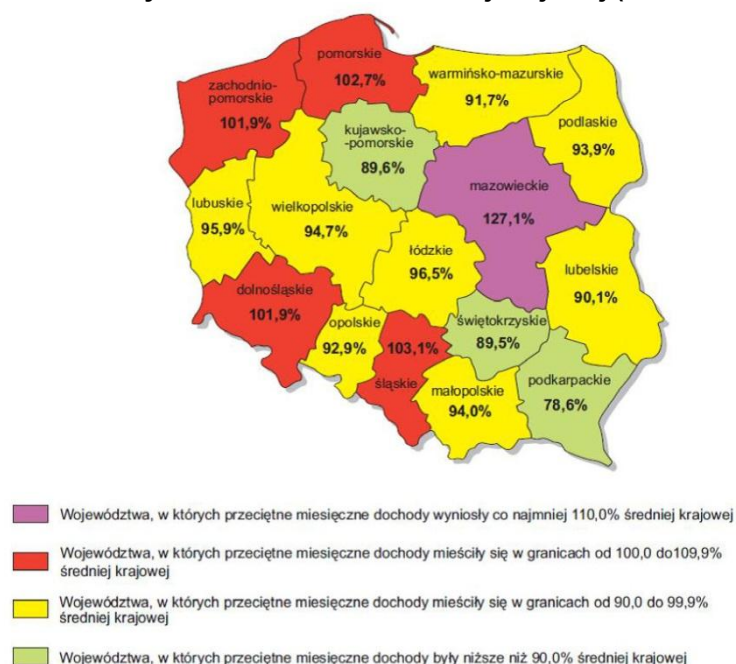
W 2014 r. sytuacja materialna gospodarstw domowych w Polsce poprawiła się. Osiągały one wyższe dochody, mimo, iż więcej wydawały, wzrosła nadwyżka dochodów nad wydatkami. Gospodarstwa domowe były też lepiej wyposażone w dobra trwałego użytkowania nowej generacji i zamieszkiwały nieco większe mieszkania.

Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na osobę w zaokrągleniu do 1 zł ukształtował się w 2014 r. na poziomie 1340 zł i był realnie wyższy o 3,2% od dochodu z roku 2013.

Przeciętne miesięczne wydatki w gospodarstwach domowych na osobę w 2014 r. wyniosły 1079 zł, były realnie wyższe o 1,6% od wydatków z roku 2013 – stanowiły 80,5% dochodów (w 2013 r. 81,7%).¹⁹

¹⁹ *Sytuacja gospodarstw domowych w 2014 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych*, GUS, Warszawa 2015, s. 1, <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/warunki-zycia/dochody-wydatki-i-warunki-zycia-ludnosci/sytuacja-gospodarstw-domowych-w-2014-r-w-swietle-wynikow-badan-budzetow-gospodarstw-domowych,3,14.html>

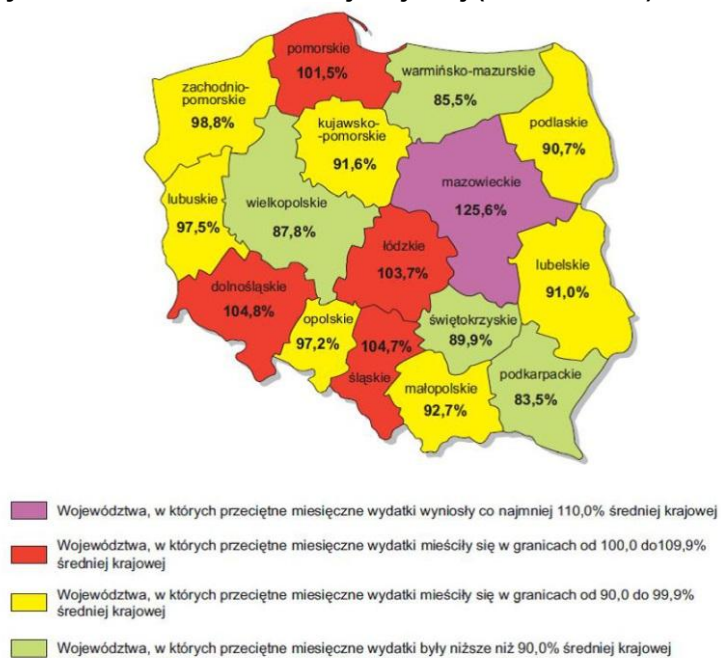
Mapa 5. Wskaźnik przeciętnego, miesięcznego dochodu rozporządzalnego na 1 osobę w gospodarstwach domowych w stosunku do średniej krajowej (Polska = 100) w 2014 r.

Źródło: Sytuacja gospodarstw domowych w 2014 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych, GUS, Warszawa 2015

Woj. opolskie w 2014 r. należało do grupy 8 województw, w których przeciętne dochody gospodarstw domowych mieściły się w granicach 90,0 – 99,9% średnich dochodów w kraju, stanowiąc 92,9% wartości średniej.²⁰

Mapa 6. Wskaźnik przeciętnych miesięcznych wydatków na 1 osobę w gospodarstwach domowych w stosunku do średniej krajowej (Polska = 100) w 2014 r.

Źródło: Sytuacja gospodarstw domowych w 2014 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych, GUS, Warszawa 2015

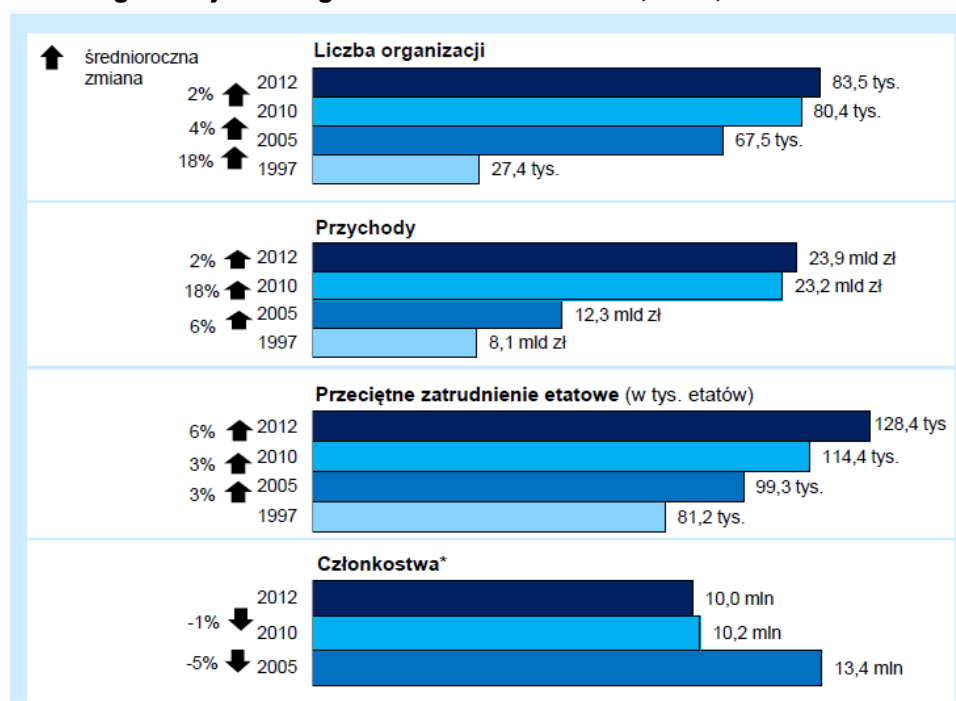
²⁰ Tamże s. 9,

W 2014 r. w województwie opolskim przeciętne miesięczne wydatki gospodarstw domowych stanowiły 97,2% przeciętnych wydatków w kraju (grupa 7 województw: zachodniopomorskie, lubuskie, opolskie, kujawsko-pomorskie, podlaskie, lubelskie i małopolskie).²¹

1.10 Społeczeństwo obywatelskie

Na podstawie badania GUS o społecznej i ekonomicznej kondycji organizacji trzeciego sektora w 2012 r. ustalono, że w Polsce w latach 1997-2012 liczba działających stowarzyszeń, fundacji, społecznych podmiotów wyznaniowych, organizacji samorządu gospodarczego, zawodowego i pracodawców zwiększyła się 3-krotnie. Nastąpił również wzrost liczby pracowników (ponad 2-krotnie) oraz liczba przychodów tych podmiotów. Spadła jedynie baza członkowska organizacji trzeciego sektora.²²

Wykres 11. Liczba organizacji, przychodów, zatrudnienie i baza członkowska badanych organizacji trzeciego sektora w latach: 1997, 2005, 2010 i 2012²³

*Dane są sumą deklarowanych przez badane organizacje liczb zrzeszonych w nich osób fizycznych, w przypadku organizacji nieczłonkowskich uwzględniono liczbę członków organów kolegialnych; porównywalne dane dla analizowanej zbiorowości dostępne są za lata 2005, 2010 i 2012.

Źródło: *Trzeci sektor w Polsce. Stowarzyszenia, fundacje, społeczne podmioty wyznaniowe, organizacje samorządu zawodowego, gospodarczego i pracodawców w 2012 r.*, GUS, Warszawa 2014

²¹ Tamże, s. 10

²² *Trzeci sektor w Polsce. Stowarzyszenia, fundacje, społeczne podmioty wyznaniowe, organizacje samorządu zawodowego, gospodarczego i pracodawców w 2012 r.*, GUS, Warszawa 2014, <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/gospodarka-spooleczna-wolontariat/gospodarka-spooleczna-trzeci-sektor/trzeci-sektor-w-polsce-stowarzyszenia-fundacje-spooleczne-podmioty-wyznaniowe-samorzadz-zawodowy-i-gospodarczy-oraz-organizacje-pracodawcow-w-2012-r-,1,3.html>

²³ Wstępne wyniki badania społecznej i ekonomicznej kondycji organizacji trzeciego sektora w 2012 r., GUS, Kraków 28 marca 2014, s. 1 http://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5490/3/5/1/g_s_notatka_sof-1_4_28_03_ost.pdf

W 2012 r. w Polsce działało 83,5 tys. organizacji trzeciego sektora, w tym:

- 69,6 tys. stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych;
- 8,5 tys. fundacji;
- 3,6 tys. samorządów gospodarczych i zawodowych oraz organizacji pracodawców;
- 1,8 tys. społecznych podmiotów wyznaniowych.

Spośród wszystkich organizacji III sektora 10% posiadało status organizacji pożytku publicznego.²⁴

Mapa 7. Liczba organizacji na 10 tys. mieszkańców wg województw w 2012 r. (w %)

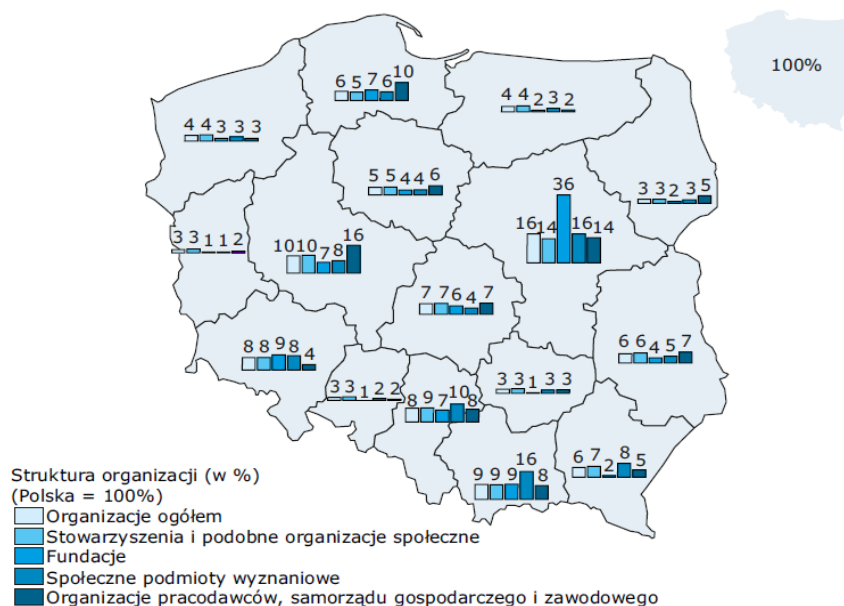
Źródło: Trzeci sektor w Polsce stowarzyszenia, fundacje, społeczne podmioty wyznaniowe, organizacje samorządu zawodowego, gospodarczego i pracodawców w 2012 r., GUS, Warszawa 2014, s. 40

W 2012 r. najwięcej organizacji pozarządowych przypadających na 10 tys. mieszkańców było w województwach: mazowieckim, wielkopolskim i podkarpackim (23,8 - 25,3). **Województwo opolskie miało 2 300 aktywnych organizacji III sektora, co oznacza, że na 10 tys. mieszkańców przepadało 22,8 podmiotów.**²⁵

²⁴ Tamże, s. 2

²⁵ Tamże, s. 40

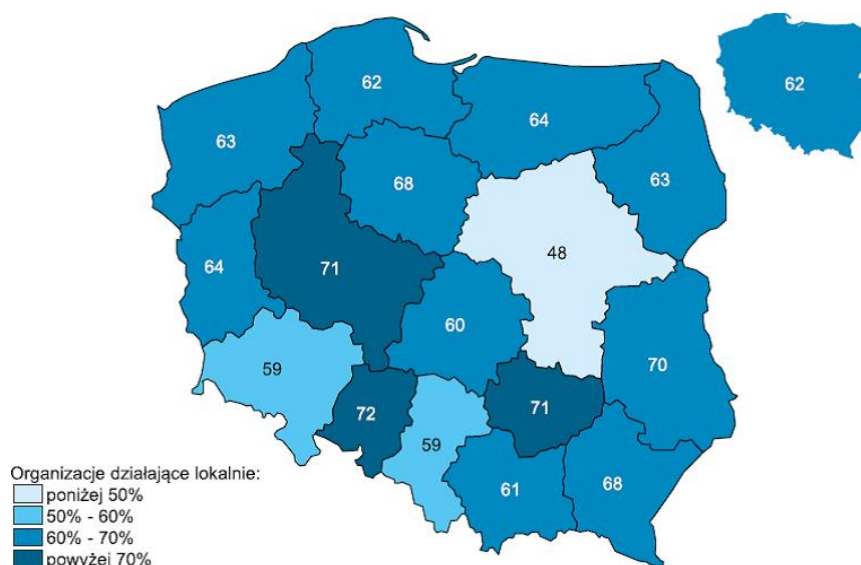
Mapa 8. Organizacje III sektora w Polsce wg województw i rodzaju podmiotu w 2012 r. (w %)

Źródło: *Trzeci sektor w Polsce stowarzyszenia, fundacje, społeczne podmioty wyznaniowe, organizacje samorządu zawodowego, gospodarczego i pracodawców w 2012 r.*, GUS, Warszawa 2014, s.41

Według GUS prawie 62% organizacji pozarządowych – uczestników badania, podejmowało działania skierowane do najbliższej społeczności lokalnej (najczęściej w ramach kółek rolniczych i ochotniczych straży pożarnych). W układzie regionalnym **najwyższy udział organizacji działających na rzecz społeczności lokalnej odnotowano w województwie opolskim – 72%**, a następnie w województwach wielkopolskim i małopolskim (po 71%).²⁶

Mapa 9. Organizacje III sektora - uczestnicy badania GUS, podejmujący działania na terenie najbliższego sąsiedztwa lub gminy w województwach w 2012 r. (w %)*

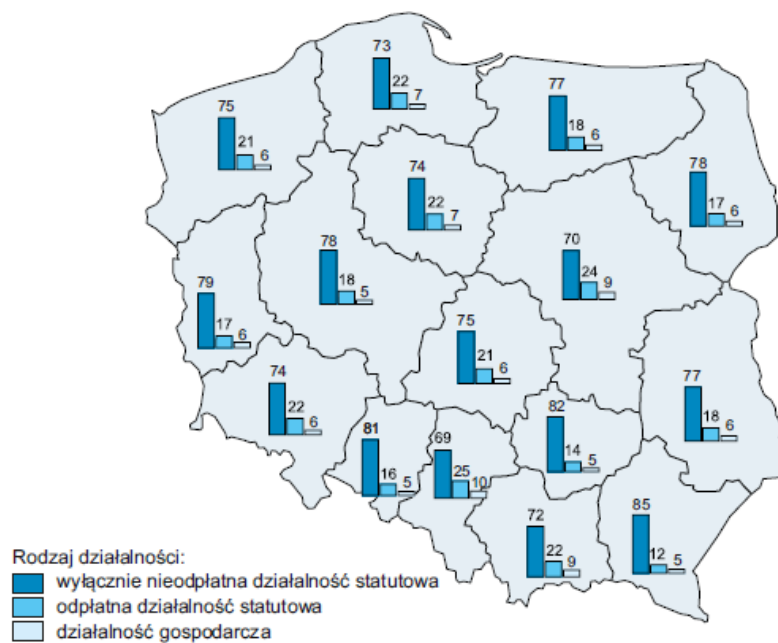

*uwzględniono także organizacje, które obok działań lokalnych podejmowały także działania o szerszym zasięgu niż gmina. Źródło: *Trzeci sektor w Polsce stowarzyszenia, fundacje, społeczne podmioty wyznaniowe, organizacje samorządu zawodowego, gospodarczego i pracodawców w 2012 r.*, GUS, Warszawa 2014, s. 56

²⁶ Tamże, s. 56

Większość badanych organizacji pozarządowych (75%) prowadzi wyłącznie działalność statutową. Jedynie 18% podmiotów prowadzi odpłatną działalność statutową, a tylko 7% prowadzi działalność gospodarczą (w tym 5% wyłącznie działalność gospodarczą, a 2% działalność gospodarczą wraz z odpłatną działalnością statutową).²⁷

Mapa 10. Badane organizacje III sektora wg prowadzonej działalności i województw w 2012 r. (%)*

*Procenty nie sumują się do 100, ponieważ organizacje mogły prowadzić równocześnie dwa typy działalności

Źródło: *Trzeci sektor w Polsce stowarzyszenia, fundacje, społeczne podmioty wyznaniowe, organizacje samorządu zawodowego, gospodarczego i pracodawców w 2012 r.*, GUS, Warszawa 2014, s. 66

W województwie opolskim udział organizacji III sektora prowadzących działalność gospodarczą wynosi 5% (średnio w kraju 6,5%).

Natomiast **województwo opolskie ma najwyższy wskaźnik w kraju (15%) liczby organizacji posiadających status organizacji pożytku publicznego wśród działających organizacji III sektora (średnia dla kraju 10%).**²⁸ Jednak z uwagi na mniejszą niż w innych województwach liczbę organizacji pozarządowych kwota uzyskiwana z odpisu 1% podatku należy do najniższych w kraju.

²⁷ Tamże, s.64

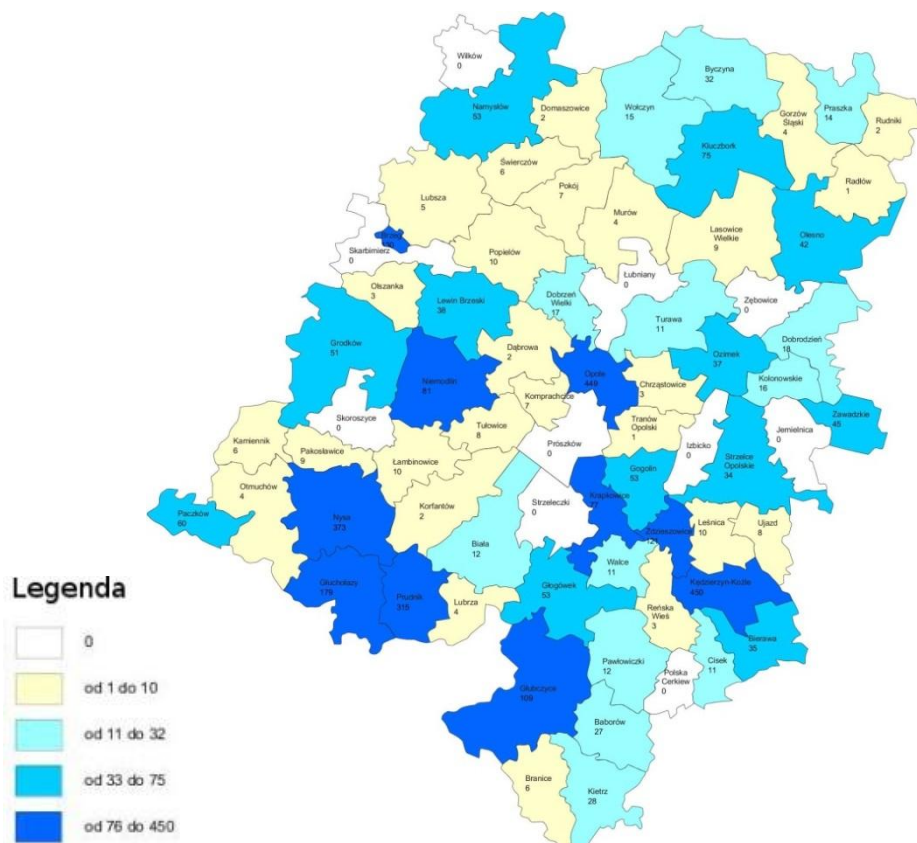
²⁸ Tamże, s. 189

1.11 Infrastruktura społeczna – wybrane elementy

1.11.1 Lokale socjalne

Lokal socjalny to lokal nadający się do zamieszkania (ze względu na wyposażenie i stan techniczny), wydzielony z zasobu mieszkaniowego gminy, przeznaczony dla osób z wyrokiem eksmisyjnym lub znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej.²⁹

Mapa 11. Liczba lokali socjalnych w gminach woj. opolskiego w 2014 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej w 2014 r.

Zasady najmu lokalu socjalnego szczegółowo określają uchwały rady gminy, w tym wysokość dochodów gospodarstwa domowego uprawniające do ubiegania się o taki lokal. Jednocześnie najem lokalu socjalnego jest zawsze zawierany na czas określony (nie mogą być to umowy bezterminowe).

W 2014 r. liczba lokali (mieszkań) socjalnych w gminach woj. opolskiego wyniosła 3 220 (o 136 więcej niż w 2013 r.).

Najwięcej lokali socjalnych (powyżej 100) ma 8 gmin województwa, tj. wszystkie gminy miejskie (najwięcej Kędzierzyn-Koźle – 450, Opole – 449, i Brzeg – 130) oraz część

²⁹ Zasady gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy, w tym lokali socjalnych, reguluje ustawa z 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. z 2014, poz. 150 jednolity tekst). Zgodnie z jej zapisami powierzchnia pokoi lokalu socjalnego przypadająca na osobę w gospodarstwie domowym nie może być mniejsza niż 5 m², a w przypadku jednoosobowego gospodarstwa domowego 10 m², przy czym lokal ten może być o obniżonym standardzie. Oznacza to, że lokal może mieć ograniczony dostęp do pewnych pomieszczeń (np. WC, znajdującego się na korytarzu dla mieszkańców kilku lokali) czy urządzeń (brak gazu, centralnego ogrzewania), jednak winien spełniać minimalny standard (w tym powierzchni), poniżej którego uprawnieni do otrzymania takiego lokalu mogą odmówić jego przyjęcia.

gmin miejsko-wiejskich zlokalizowanych na południu województwa (Nysa – 373, Prudnik – 315 oraz Głuchołazy – 179, Zdzeszowice – 121 i Głubczyce – 109). W wydzielonej grupie gmin o największej liczbie lokali są także Niemodlin (81) i Krapkowice (77). W pozostałych gminach liczba lokali socjalnych jest mniejsza (12 gmin ma od 33 do 75, a 13 gmin od 11 do 32 lokali). Poniżej 11 lokali jest w 26 gminach (głównie wiejskich), a 10 gmin nie posiada żadnego lokalu socjalnego (12 w 2013 r.).

Lokale socjalne posiadają w swoich zasobach głównie ośrodki miejskie (największe miasta województwa opolskiego), a ich brak wykazują przede wszystkim gminy wiejskie (jedyną gminą miejsko-wiejską bez lokali socjalnych jest Prószków).

W latach 2015-2016 gminy prognozują wzrost liczby lokali socjalnych w zasobach mieszkaniowych do 3 309, tj. o 89 lokali więcej niż w 2014 r. (liczba gmin bez lokali socjalny ma zmniejszyć się do 9-ciu).

W 2014 r. liczba lokali socjalnych w woj. opolskim była mniejsza niż liczba oczekujących na jego otrzymanie. Według gmin na mieszkanie socjalne oczekiwało 2 107 osób (w 2013 r. 2 137). Celem zaspokojenie potrzeb w tym zakresie gminy winny zwiększyć liczbę lokali socjalnych o prawie 60%.

1.11.2 Żłobki i kluby dziecięce

Zgodnie z informacją Opolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Opolu, na koniec 2014 r. w woj. opolskim było 60 placówek opieki na dziećmi do 3 lat życia, w tym 52 żłobki i 8 klubów dziecięcych, a liczba zatrudnionych opiekunów dziennych wyniosła 184.

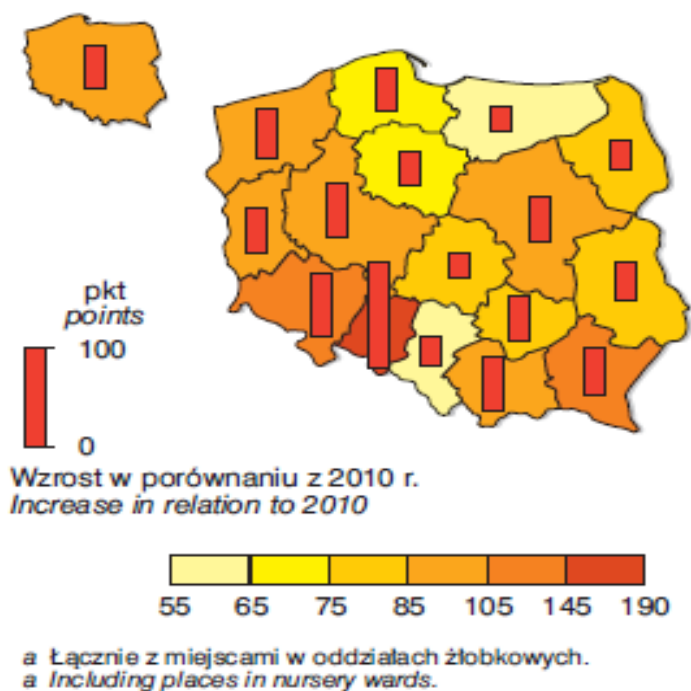
W porównaniu do 2013 r. liczba placówek opieki żłobkowej (żłobków i klubów dziecięcych) wzrosła o 5, a liczba miejsc – o 320, tj. o 15%.

W 2013 r. według GUS w żłobkach i klubach dziecięcych województwa opolskiego było 2 470 miejsc, w których przebywało 2 231 dzieci w wieku do 3 lat (8,7% dzieci w tej grupie wieku). Jednocześnie:

- **na każde 1000 dzieci w wieku do 3 lat przypadało w tych placówkach 188 miejsc** (pierwsza pozycja w kraju, przy średniej w Polsce wynoszącej 88 miejsc),
- **na każde 1000 dzieci w wieku do 3 lat przebywało w żłobkach i klubach dziecięcych 86,6 dzieci** (również najwyższy wskaźnik w kraju, przy średniej wynoszącej 47,6).³⁰

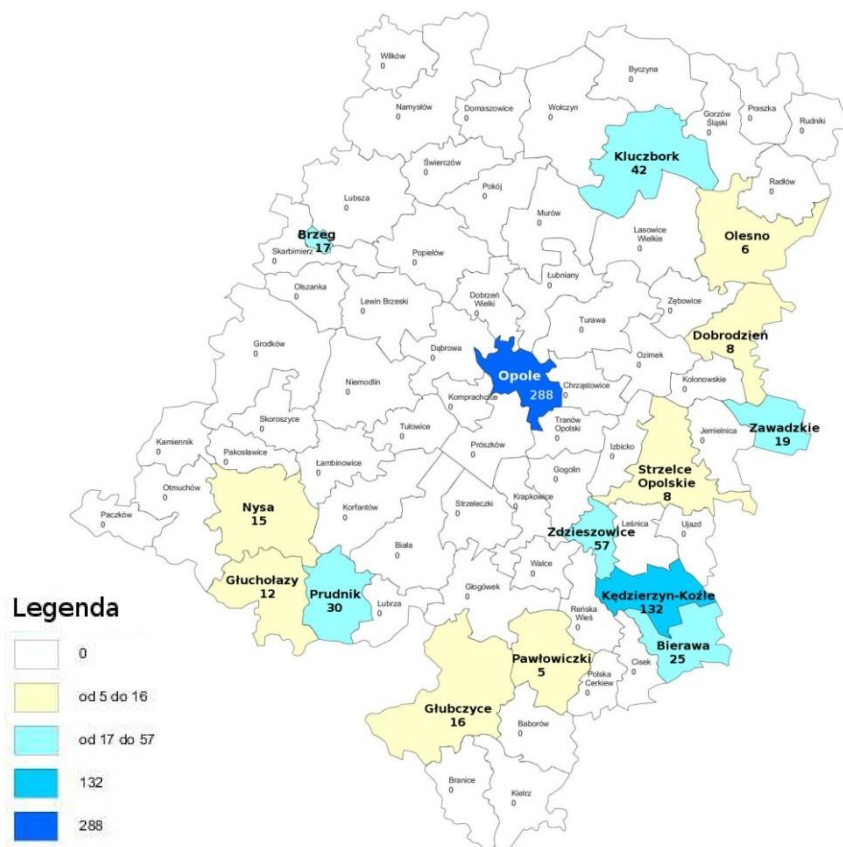
³⁰ Pomoc społeczna i opieka nad dzieckiem i rodziną w 2013 r.. GUS Warszawa 2014, s. 57

Mapa 12. Miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do 3 lat w 2013 r.

Źródło: Regiony Polski. GUS, Warszawa 2014.

Mapa 13. Liczba dzieci, którym nie przyznano miejsc w żłobku i klubie dziecięcym w woj. opolskim w 2014 r.

Źródło: ocena zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2014 r.

Wg danych oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego liczba miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych na koniec 2014 r. wynosiła 2 576 i w porównaniu do 2013 r. wzrosła o 106 miejsc.

Mimo to, nie przyznano miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych 710 dzieciom, w tym 561 dzieciom z powodu braku wolnych miejsc (pozostałym dzieciom z innych przyczyn formalnych).

1.11.3 Wychowanie przedszkolne

W roku szkolnym 2013/2014 funkcjonowało w woj. opolskim **471 placówek wychowania przedszkolnego**, z tego:

- 356 przedszkoli,
- 16 punktów przedszkolnych,
- 99 oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych.

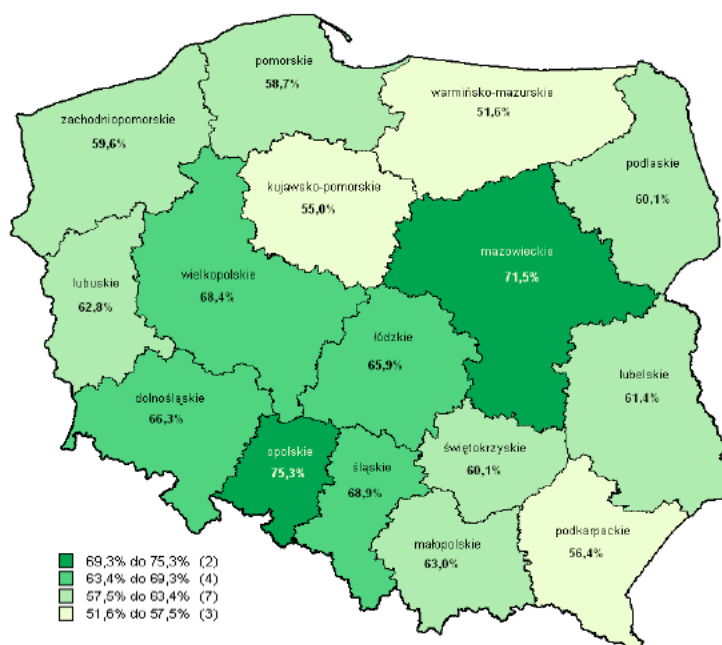
W porównaniu do roku szkolnego 2012/2013:

- liczba przedszkoli i punktów przedszkolnych wzrosła o 3,6%,
- liczba oddziałów przedszkolnych w szkołach pozostała bez zmian.

Liczba miejsc w placówkach wychowania przedszkolnego wyniosła 29 933, z których korzystało 31 246 dzieci w wieku 3-6 lat.

Wskaźnik upowszechniania edukacji przedszkolnej wśród dzieci 3-4-letnich w Polsce wyniósł 64,2%. **Podobnie jak w kilku poprzednich latach najwięcej dzieci w tym wieku uczęszczało do placówek wychowania przedszkolnego w województwach: opolskim (75,3%), mazowieckim (71,5%) i śląskim (68,9%).**³¹

Mapa 14. Upowszechnianie wychowania przedszkolnego dzieci w wieku 3-4 lat wg województw w roku szkolnym 2013/2014

Źródło: Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2013/2014, GUS Warszawa 2014

³¹ Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2013/2014, GUS Warszawa 2014, s. 61

Wg oceny zasobów pomocy społecznej - w 2014 r. w woj. opolskim nie przyznano miejsca w przedszkolu 354 dzieciom, z tego:

- 187 dzieciom z powodu braku miejsc (najwięcej w Opolu, Nysie i Strzelcach Opolskich);
- 167 dzieciom z powodu nie spełnienia wymogów formalnych (wiek dziecka, meldunek poza gminą itp.).

2. Pomoc społeczna i inne zadania z zakresu polityki społecznej w województwie opolskim

2.1 Liczba osób i rodzin objętych pomocą i wsparciem ³²

W 2014 r. z różnych form pomocy i wsparcia korzystało 64 616 osób i rodzin (o niecałe 2% więcej niż w 2013 r.), w tym:

- 40 093 osób otrzymało pomoc w ośrodkach pomocy społecznej;
- 16 629 osób wsparły powiatowe centra pomocy rodzinie lub inne instytucje powiatu (osoby niepełnosprawne otrzymując wsparcie ze środków PFRON, dzieci i młodzież umieszczona w pieczy zastępczej oraz osoby i rodziny objęte poradnictwem specjalistycznym, wsparciem w sytuacjach kryzysowych);
- 3 034 osoby to mieszkańcy domów pomocy społecznej;
- 514 dzieci i młodzieży przebywało w placówkach opiekuńczo-wychowawczych;
- 1 404 seniorów korzystało z usług w dziennych domach pomocy;
- 637 osób przebywało w środowiskowych domach samopomocy;
- 2 305 osób korzystało z innych instytucji i ośrodków wsparcia (noclegownie, placówki zapewniające całodobową opiekę, mieszkania chronione, placówki wsparcia dziennego i inne).

Tabela 8. Świadczeniobiorcy pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2013-2014 i 2015 r. (prognoza) *

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba osób i rodziny objętych pomocą społeczną w woj. opolskim w:				
		2013 r.	2014 r.	Wzrost / spadek w 2014 r. 2013 r.=100%	2015 r. (prognoza)	Wzrost / spadek w 2015 r. 2014 r.=100%
1.	Ogółem <i>w tym:</i>	63 423	64 616	101,9	65 424	101,3
2.	w ośrodkach pomocy społecznej	40 853	40 093	98,1	40 829	101,8
3.	w powiatowych centrach pomocy rodzinie oraz w zakresie innych zadań powiatu (PFRON)	14 624	16 629	113,7	16 591	99,8
4.	w domach pomocy społecznej (liczba miejsc)	3 031	3 034	100,1	3 036	100,1
5.	w placówkach opiekuńczo-wychowawczych (liczba miejsc)	526	514	97,7	511	99,4
6.	w dziennych domach pomocy (liczba miejsc)	1 364	1 404	102,9	1 524	108,5
7.	w środowiskowych domach samopomocy	622	637	102,4	637	100,0
8.	w innych ośrodkach wsparcia	2 403	2 305	95,9	2 296	99,6

*Szacunkową liczbę klientów w wybranych jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej w 2015 r. ustalono na podstawie danych wskazanych przez gminy i powiaty w ocenach zasobów pomocy społecznej (prognoza na 2015 r.)

Źródło: Sprawozdanie MPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej, pieniężnych, w naturze i usługach za 2014 r. oraz oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2014 r.

W 2014 r. – w porównaniu do poprzedniego roku, liczba osób i rodzin, które otrzymały pomoc wzrosła o niecałe 2%, w tym:

- najbardziej wzrosła liczba osób objętych wsparciem instytucji powiatowych - o prawie 14% (osoby niepełnosprawne korzystające z pomocy udzielanej w ramach rehabilitacji społecznej i zawodowej finansowanej ze środków PFRON);

³² Bez rodzin objętych systemem świadczeń rodzinnych

— o prawie 3% wzrosła liczba miejsc w dziennych domach pomocy.

Zgodnie z założeniami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej - o kolejne 12 zmniejszyła się liczba miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.³³

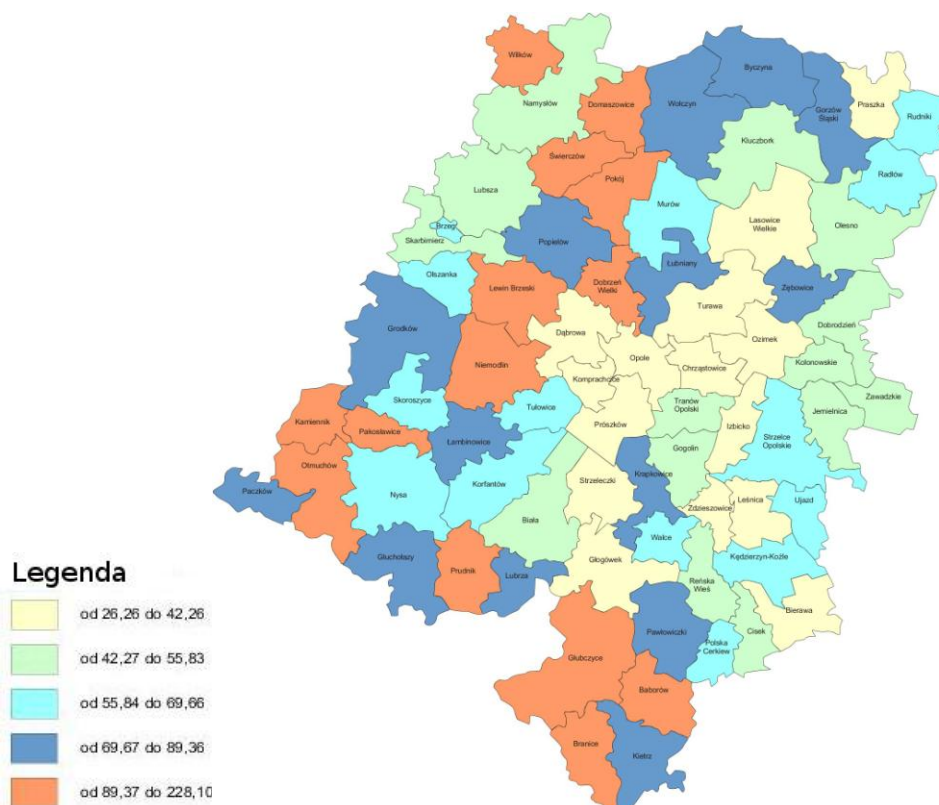
Według prognozy gmin i powiatów na 2015 r. liczba osób i rodzin objętych wsparciem wzrośnie o 1,3% (808 osób), w tym najbardziej w dziennych domach pomocy przeznaczonych dla osób starszych i niepełnosprawnych (o 8,5%). Natomiast minimalnie (o 3) ma obniżyć się liczba miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, a liczbę miejsc w domach pomocy społecznej samorząd powiatowy chce zwiększyć jedynie o 2.

2.2 Klienci ośrodków pomocy społecznej

W 2014 r. w ramach pomocy środowiskowej ośrodki pomocy społecznej udzieliły wsparcia 40 093 osobom i rodzinom, tj. o 1,9 % mniej niż w 2013 r.

W rodzinach świadczeniobiorców pomocy społecznej woj. opolskiego w 2014 r. były **63 433 osoby**, a **wskaźnik deprivacji lokalnej** (liczby osób w rodzinach świadczeniobiorców na 1000 mieszkańców województwa) wyniósł **62,39** i **wahał się od najniższego (26,3) w Opolu Mieście, do najwyższego (228,1) w Kamienniku.**

Mapa 15. Wskaźnik deprivacji lokalnej (liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na każde 1 000 mieszkańców) w woj. opolskim w 2014 r.

Źródło: Opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2014 r.*

³³ Liczba miejsc w placówce opiekuńczo-wychowawczej w okresie przejściowym (do 2021 r.) ma wynosić nie więcej niż 30, a po 2021 r. – nie więcej niż 14.

Tabela 9. Klienci ośrodków pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2013-2014 i w 2015 r. (prognoza)

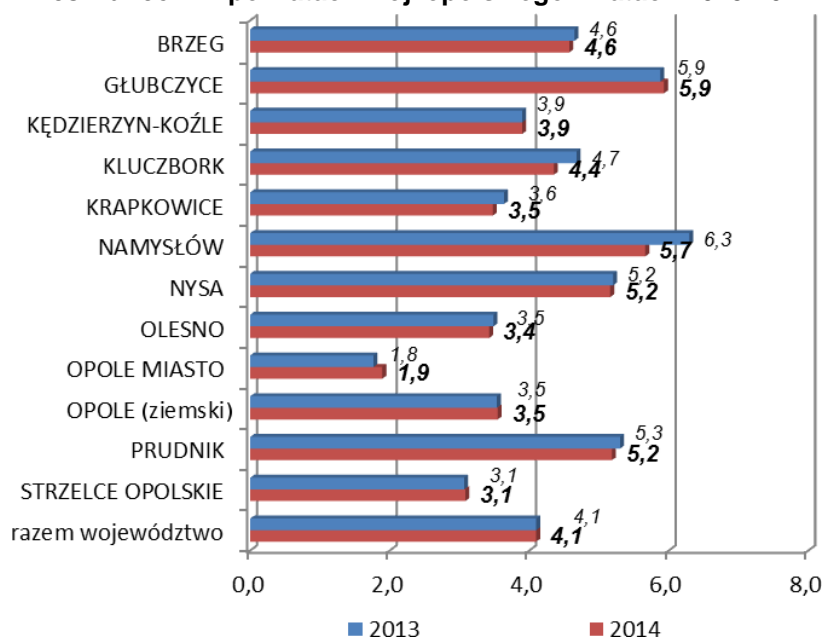
Lp.	Powiaty	Liczba osób, którym przyznano świadczenie w ośrodkach pomocy społecznej w latach 2013-2014 oraz wg prognozy na 2015 r. - wg powiatów woj. opolskiego						
		2013 r.	Wskaźnik klientów do liczby mieszkańców	2014 r.	Wskaźnik klientów do liczby mieszkańców	Wzrost / spadek w 2014 r. 2013 r. = 100%	2015 r. (prognoza)	Wzrost / spadek w 2014 r. 2014 r. = 100%
1	Ogółem z tego:	40 853	4,1	40 093	4,0	98,1	40 829	101,8
2	brzeski	4 274	4,6	4 187	4,6	98,0	4 228	101,0
3	głubczycki	2 789	5,9	2 804	5,9	100,5	2 813	100,3
4	kędzierzyńsko-kozielski	3 788	3,9	3 770	3,9	99,5	3 803	100,9
5	kluczborski	3 146	4,7	2 915	4,4	92,7	2 985	102,4
6	krakowicki	2 370	3,6	2 256	3,5	95,2	2 298	101,9
7	namysłowski	2 699	6,3	2 425	5,7	89,8	2 387	98,4
8	nyski	7 316	5,2	7 225	5,2	98,8	7 604	105,2
9	oleski	2 290	3,5	2 245	3,4	98,0	2 280	101,6
10	Opole Miasto	2 123	1,8	2 266	1,9	106,7	2 280	100,6
11	opolski	4 712	3,5	4 726	3,5	100,3	4 815	101,9
12	prudnicki	3 013	5,3	2 935	5,2	97,4	2 980	101,5
13	strzelecki	2 333	3,1	2 339	3,1	100,3	2 356	100,7

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2014 r.

W 2014 r. w układzie terytorialnym województwa - w porównaniu do poprzedniego roku, spadek liczby klientów pomocy społecznej zanotowano w większości powiatów (najbardziej w powiecie kluczborskim o 7,3%), z wyjątkiem powiatów: głubczyckiego, opolskiego ziemskiego i Opola Miasta, w których wystąpił wzrost liczby beneficjentów.

Podobnie jak w latach poprzednich, najwyższy wskaźnik udziału korzystających z pomocy społecznej do liczby mieszkańców występuje w powiatach: głubczyckim – 5,9% i namysłowskim – 5,7% oraz nyskim i prudnickim – 5,2%. Najmniej osób otrzymujących wsparcie mają: Miasto Opole – 1,9% i powiat strzelecki – 3,1%.

Wykres 12. Wskaźnik liczby osób objętych środowiskową pomocą społeczną do liczby mieszkańców w powiatach woj. opolskiego w latach 2013-2014

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2014 r.

STRUKTURA WIEKU ŚWIADCZENIOBIORCÓW POMOCY SPOŁECZNEJ WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO *

Tabela 10. Struktura osób wg ekonomicznych grup wieku, którym decyzją przyznano świadczenie w woj. opolskim w 2014 r. i 2015 r. (prognoza)

Wyszczególnienie	Liczba osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej w:	
	2014 r.	2015 r. (prognoza)
Razem	40 093	40 829
<i>w tym w wieku:</i>		
przedprodukcyjnym	11 097	11 194
%	27,7	27,4
produkcyjnym	22 660	23 172
%	56,5	56,8
poprodukcyjnym	6 336	6 463
%	15,8	15,8

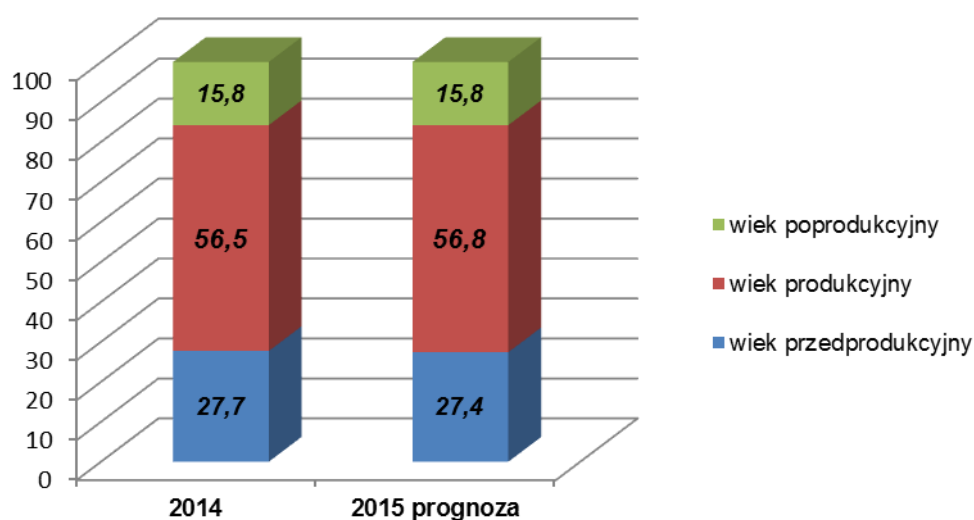
*osoby i rodziny objęte wsparciem ośrodków pomocy społecznej woj. opolskiego w 2014 r.

Źródło: ocena zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2014 r.

Spośród 40 093 osób objętych pomocą w 2014 r.:

- 27,7% stanowią osoby w wieku przedprodukcyjnym (dzieci otrzymujące pomoc w formie dożywiania, objęte pracą asystenta rodziny, otrzymujące wsparcie w formie usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych);
- 56,5% to osoby w wieku produkcyjnym;
- 15,8% stanowią osoby w podeszłym wieku (w wieku poprodukcyjnym).

Wykres 13. Struktura osób wg ekonomicznych grup wieku, którym decyzją przyznano świadczenie w woj. opolskim w 2014 r. i 2015 r. (prognoza) – w %

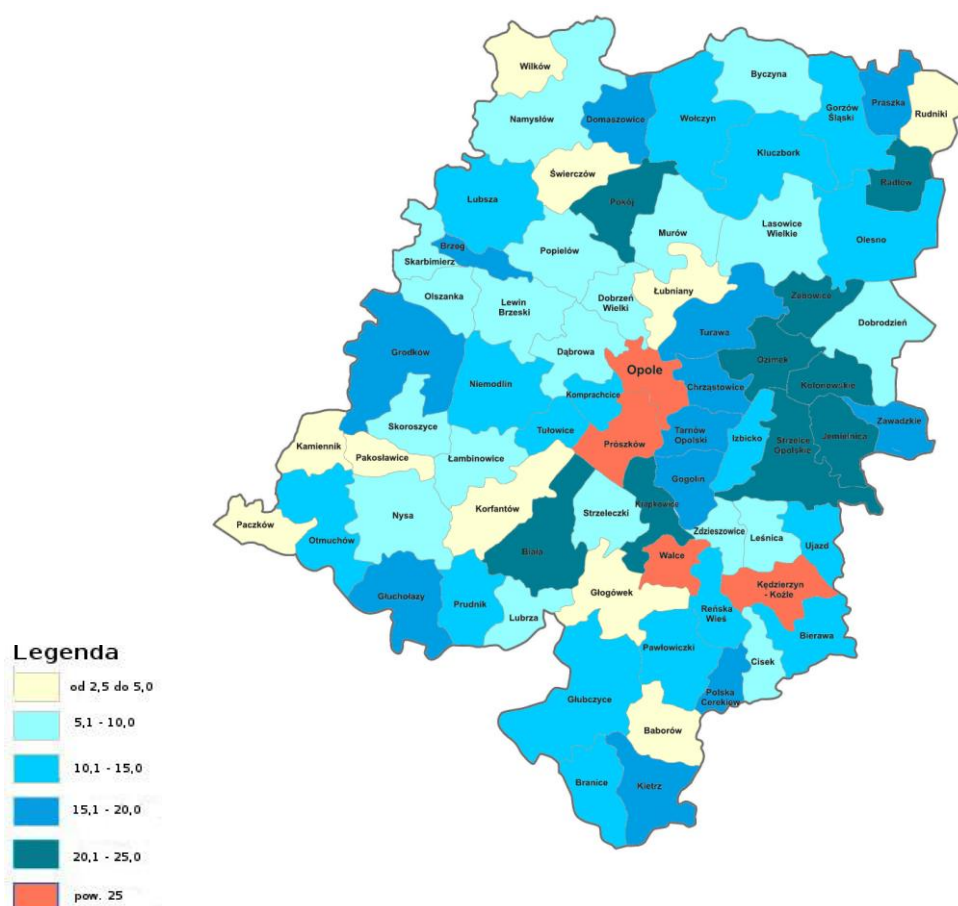

Źródło: ocena zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2014 r.

W strukturze wieku beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w 2014 r. – w porównaniu do prognozy na 2015 r. – brak istotnych zmian, tj.:

- bez zmian pozostanie udział seniorów (15,8%);
- natomiast po 0,3 p. proc. wzrośnie udział dzieci i młodzieży do 17 lat (w wieku przedprodukcyjnym) oraz osób w wieku produkcyjnym.

Mapa 16. Udział liczby osób w wieku poprodukcyjnym (60/65+) do ogółu objętych świadczeniami pomocy społecznej w gminach woj. opolskiego w 2014 r. w %

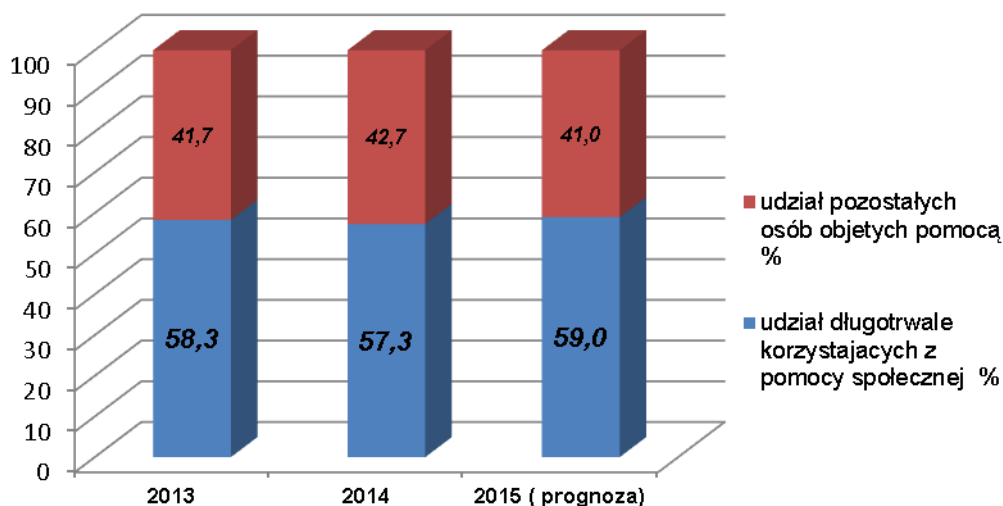
Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej w 2014 r.

Największy udział seniorów (pow. 25%) wśród wszystkich świadczeniobiorców pomocy społecznej mają 4 gminy – Opole Miasto, Prószków, Walce i Kędzierzyn-Koźle. Znaczny udział mają także inne gminy zlokalizowane w środkowo-wschodniej części woj. opolskiego, w tym szczególnie w powiecie strzeleckim.

Natomiast najmniejszy udział osób w wieku poprodukcyjnym w strukturze świadczeniobiorców pomocy społecznej mają przede wszystkim gminy z powiatów: nyskiego (Korfantów, Pakosławice, Paczków, Kamiennik) i namysłowskiego (Wilków, Świerczów) - do 5%.

KLIENCI DŁUGOTRWALE KORZYSTAJĄCY Z POMOCY SPOŁECZNEJ W 2014 r.

Wykres 14. Udział klientów długotrwale korzystających z pomocy społecznej wśród wszystkich osób objętych świadczeniami pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2013-2014 i 2015 r. (prognoza)

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej w 2014 r.

W 2014 r. długotrwale korzystający ze świadczeń pomocy społecznej (w ciągu 36 miesięcy byli zarejestrowani w systemie pomocy społecznej przez co najmniej 18 miesięcy) stanowili ponad połowę klientów pomocy społecznej (57,3%).

W porównaniu do 2013 r. ich udział spadł o 1 p. proc., przy czym z prognoz jednostek organizacyjnych pomocy społecznej wynika, że udział osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej wzrośnie w 2015 r. do 59,0% (o 1,7 p.proc.).

KOSZT POMOCY ŚRODOWISKOWEJ W 2014 r.

Całkowity koszt świadczeń udzielonych przez ośrodki pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2013-2014 (pomoc środowiskowa) uwzględnia:

1. świadczenia pieniężne (zasiłki stałe, zasiłki okresowe i zasiłki celowe);
2. świadczenia niepieniężne (posiłki, usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, udzielenie schronienia, ubranie, sprawienie pogrzebu itp.).

W 2014 r. koszt pomocy środowiskowej wyniósł 92 001 tys. zł (o 0,8% więcej niż w 2013 r.). Przy czym:

- ✓ koszt zasiłków stałych wzrósł o 5,2%;
- ✓ koszt zasiłków okresowych spadł o 4% (o 4% zmniejszyła się dotacja budżetu państwa, a środki własne gmin przeznaczone na ten cel spadły o prawie 10%).

Koszt zasiłków celowych - w porównaniu do 2013 r., zwiększył się o 4,6%, natomiast koszt pozostałych świadczeń (głównie pomocy w formie posiłków i usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych) wzrósł o 1,4%.

Tabela 11. Koszt świadczeń udzielanych przez ośrodki pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2013-2014*

Lp.	Wyszczególnienie	Koszt środowiskowej pomocy społecznej w zł w:		
		2013 r.	2014 r.	Wzrost/spadek w 2014 r. 2013 r.=100%
1	Koszt pomocy środowiskowej – ogółem* , w tym:	91 250 090	92 001 365	100,8
2	zasiłki stałe	17 578 824	18 500 514	105,2
3	zasiłki okresowe, z tego:	32 858 919	31 559 389	96,0
4	dotacja budżetu państwa	32 595 950	31 322 067	96,1
5	środki własne gminy	262 969	237 322	90,2
6	zasiłki celowe	17 049 661	17 838 095	104,6
7	pozostałe świadczenia (posiłki, usługi opiekuńcze, inne)	23 762 686	24 103 367	101,4
8	Liczba świadczeniobiorców	40 853	40 093	98,1
9	Liczba mieszkańców**	1 005 945	1 001 923	99,7
10	Średnia - roczna wartość pomocy ogółem dla beneficjenta w zł (w.1 / w. 8)	2 234*	2 295*	102,7
11	Średnia - roczna wartość zasiłków pieniężnych w zł (w. 2+3+6 / w. 8)	1 652	1 694	102,5
12	Średnia roczna wartość pomocy w zł na 1 mieszkańca (w. 1 / w. 9)	91	92	101,1

* bez kosztu świadczeń na usamodzielnienie wychowanków instytucji opiekuńczych i wychowawczych

** stan we wrześniu 2013 r. i 2014 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej, pieniężnych, w naturze i usługach MPiPS-03 w 2013 r. i 2014 r.

W 2014 r. średnia, roczna wartość pomocy przypadająca na jednego świadczeniobiorcę wyniosła 2 295 zł i była o prawie 3% większa niż w 2013 r. Wzrost wartości świadczeń dotyczył głównie zasiłków stałych, których wysokość jest wynikiem różnicy między dochodem osoby/rodziny a ustalonym dla niej kryterium dochodowym, a także zasiłków celowych.

Przeciętna, miesięczna wartość:

- ✓ zasiłku stałego wzrosła z 429 zł do 433 zł (o 1 %);
- ✓ zasiłku okresowego spadła z 351 zł do 341 zł (o 3%).

Natomiast w przypadku zasiłku celowego można ustalić jedynie wartość rocznej pomocy, która wzrosła z 715 zł do 834 zł, tj. o prawie 17%.

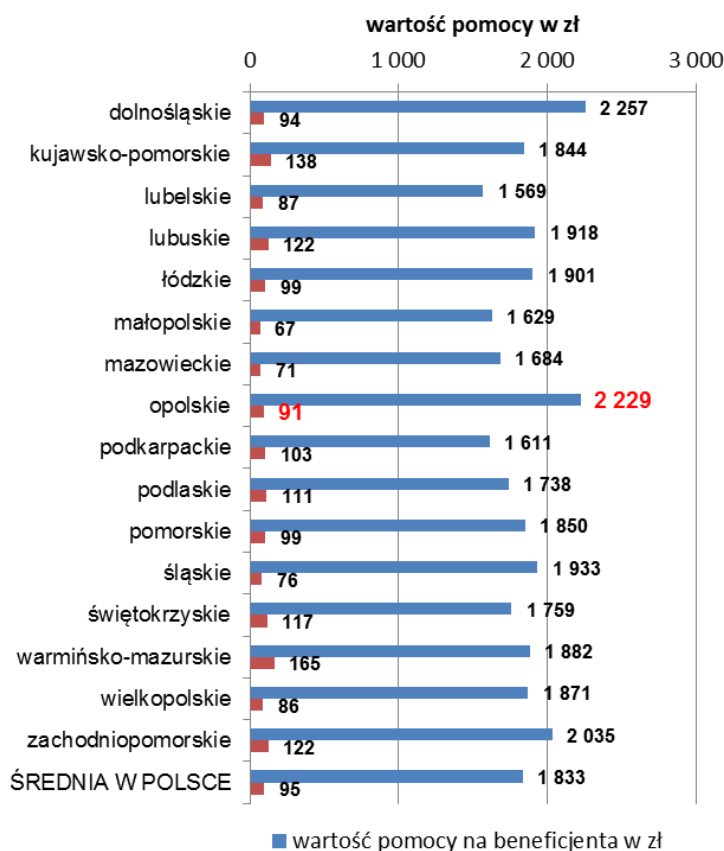
Tabela 12. Średnia, miesięczna lub roczna, wysokość świadczeń pieniężnych pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2013-2014

Lp.	Formy pomocy pieniężnej	Średnia wysokość świadczeń pieniężnych pomocy społecznej w:		
		2013 r.	2014 r.	Wzrost/spadek w 2014 r. 2013 r.=100%
1	ZASIŁKI STAŁE			
2	liczba świadczeniobiorców	4 201	4 297	102
3	liczba świadczeń	41 000	42 773	104
4	koszt świadczeń w zł	17 578 824	18 500 514	105
5	Średnia, miesięczna wartość 1 zasiłku	429	433	101
6	ZASIŁKI OKRESOWE			
7	liczba świadczeniobiorców	14 441	13 750	95
8	liczba świadczeń	93 618	92 446	99
9	koszt świadczeń w zł	32 858 919	31 559 389	96
10	Średnia, miesięczna wartość 1 zasiłku	351	341	97
11	ZASIŁKI CELOWE			
12	liczba świadczeniobiorców	23 851	21 400	90
13	koszt świadczeń w zł	17 049 661	17 838 095	105
14	Średnia, roczna wartość 1 zasiłku	715	834	117

Źródło: obliczenia własne na podstawie sprawozdań MPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej, pieniężnych, w naturze i usługach za lata 2013-2014

Wg badań GUS w 2013 r. województwo opolskie zajmowało drugą pozycję w kraju (po woj. dolnośląskim) pod względem wartości pomocy społecznej na 1 beneficjenta (średnia wysokość 2 229 zł), przy jednocześnie nieco niższej niż średnia w kraju wartości pomocy przypadającej na 1 mieszkańca (91 zł).³⁴

Wykres 15. Roczna wartość pomocy na 1 beneficjenta pomocy społecznej i 1 mieszkańca w Polsce w 2013 r. wg województw³⁵

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie danych GUS, *Pomoc społeczna i opieka nad dzieckiem i rodziną w 2013 roku*

W 2013 r. średnia wartość pomocy w kraju, przypadająca na:

- **jednego beneficjenta wynosiła 1 833 zł** (o 12% więcej niż w 2012 r.);
- **jednego mieszkańca 95 zł** (o 17% więcej niż w 2012 r.).

Ze względu na wysokość udzielanej pomocy w Polsce wyróżniono 4 grupy województw:

- ✧ **Grupa 1.** - Województwa udzielające pomocy o wartościach niższych niż średnie w kraju – na beneficjenta i mieszkańca (lubelskie, małopolskie, mazowieckie);
- ✧ **Grupa 2.** - Województwa, gdzie średnie kwoty przypadające na mieszkańca są wyższe niż średnia w kraju, ale niższe są wartości pomocy przypadającej na 1 beneficjenta (podkarpackie, podlaskie i świętokrzyskie);

³⁴ *Pomoc społeczna i opieka nad dzieckiem i rodziną w 2013 roku*, GUS, <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/warunki-zycia/ubostwo-opieka-spoeczna/pomoc-spoeczna-i-opieka-nad-dzieckiem-i-rodzina-w-2013-r-,10,5.html> (19.03.2015 r., godz. 9²⁰)

³⁵ Dane uwzględniają koszt świadczeń udzielanych przez ośrodki pomocy społecznej oraz świadczenia wypłacane przez instytucje opiekuńcze i wychowawcze na usamodzielnienie wychowanków.

- ❖ **Grupa 3.** - Województwa, gdzie średnie kwoty przypadające na mieszkańca są niższe niż średnia w kraju, ale wartość pomocy na 1 beneficjenta przekracza średnią kwotę w kraju (dolnośląskie, opolskie, śląskie i wielkopolskie);
- ❖ **Grupa 4.** Województwa udzielające pomocy o wartościach wyższych niż średnie w kraju – na beneficjenta i mieszkańca (kujawsko-pomorskie, lubuskie, łódzkie, pomorskie, warmińsko-mazurskie i zachodniopomorskie).

W porównaniu do 2012 r. zmieniła się jedynie pozycja województwa kujawsko-pomorskiego, które w 2013 r. znalazło się w Grupie 4 (w 2012 r. w Grupie 2), tj. wśród województw, które udzielają pomocy o wartościach wyższych niż średnie w kraju na 1 beneficjenta i 1 mieszkańca regionu.

Tabela 13. Wartość pomocy społecznej udzielonej w latach 2012-2013 wg województw
(na 1 beneficjenta pomocy społecznej i 1 mieszkańca województwa)*

Lp.	Województwo	Wartość pomocy na 1 beneficjenta pomocy społecznej w zł		Wartość pomocy na 1 mieszkańca w zł	
		2012 r.	2013 r.	2012 r.	2013 r.
1	dolnośląskie	1 949	2 257	79	94
2	kujawsko-pomorskie	1 555	1 844	111	138
3	lubelskie	1 432	1 569	77	87
4	lubuskie	1 695	1 918	103	122
5	łódzkie	1 663	1 901	87	99
6	małopolskie	1 445	1 629	57	67
7	mazowieckie	1 583	1 684	65	71
8	opolskie	2 018	2 229	77	91
9	podkarpackie	1 413	1 611	87	103
10	podlaskie	1 590	1 738	97	111
11	pomorskie	1 660	1 850	87	99
12	śląskie	1 685	1 933	63	76
13	świętokrzyskie	1 628	1 759	103	117
14	warmińsko-mazurskie	1 687	1 882	141	165
15	wielkopolskie	1 697	1 871	75	86
16	zachodniopomorskie	1 835	2 035	107	122
17	ŚREDNIA W POLSCE	1 636	1 833	81	95

*Świadczenia udzielana przez ośrodki pomocy społecznej oraz instytucje opieki i wychowania na usamodzielnienie wychowanków.

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie: *Pomoc społeczna i opieka nad dzieckiem i rodziną w 2013 roku*, GUS 2014, http://www.stat.gov.pl/gus/5840_11115_PLK_HTML.htm

2.3 Powody udzielania pomocy (ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie)

Tabela 14. Powody udzielenia świadczeń z pomocy społecznej w latach 2013-2014 i w 2015 r. (prognoza) *

Lp.	Powody udzielonych świadczeń	Liczba rodzin, którym udzielono pomocy z powodu -woj. opolskie w latach 2013-2015 (prognoza)				
		2013	2014	Wzrost / spadek w 2014 r. 2013 r.=100%	2015 r. - prognoza	Wzrost / spadek w 2015 r. 2013 r.=100%
1	ubóstwo	16 183	15 831	97,8	16 084	101,6
2	bezrobocie	17 021	15 947	93,7	16 170	101,4
3	niepełnosprawność	9 214	9 416	102,2	9 505	100,9
4	długotrwała choroba	9 211	9 336	101,4	9 483	101,6
5	bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	5 013	5 014	100,0	5 181	103,3
6	alkoholizm	2 183	2 168	99,3	2 313	106,7
7	narkomani	82	90	109,8	103	114,4
8	potrzeba ochrony macierzyństwa	2 463	2 354	95,6	2 443	103,8
	<i>w tym wielodzietność</i>	1 520	1 481	97,4	1 575	106,3
9	bezdomność	1 040	1 138	109,4	1 193	104,8
10	trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	544	502	92,3	513	102,2
11	zdarzenie losowe	195	374	191,8	197	52,7
12	kłęska żywiołowa i ekologiczna	9	123	x	16	13,0
13	sieroctwo	150	150	100,0	172	114,7
14	przemoc w rodzinie	768	868	113,0	994	114,5
16	ofiary handlu ludźmi	0	1	x	0	x

* jedna rodzina mogła otrzymać wsparcie z więcej niż jednego powodu

Źródło: ocena zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2013 r. i 2014 r.

W 2014 r. - podobnie jak w latach poprzednich, najczęściej występującymi przyczynami udzielenia pomocy było bezrobocie i ubóstwo. Z tych powodów wsparcie otrzymało odpowiednio: 15 947 oraz 15 831 rodzin, choć w obu tych przypadkach, w porównaniu do 2013 r. - nastąpił spadek liczby świadczeniobiorców (o ponad 2% w grupach osób otrzymujących pomoc z powodu ubóstwa i ponad 6% z powodu bezrobocia).

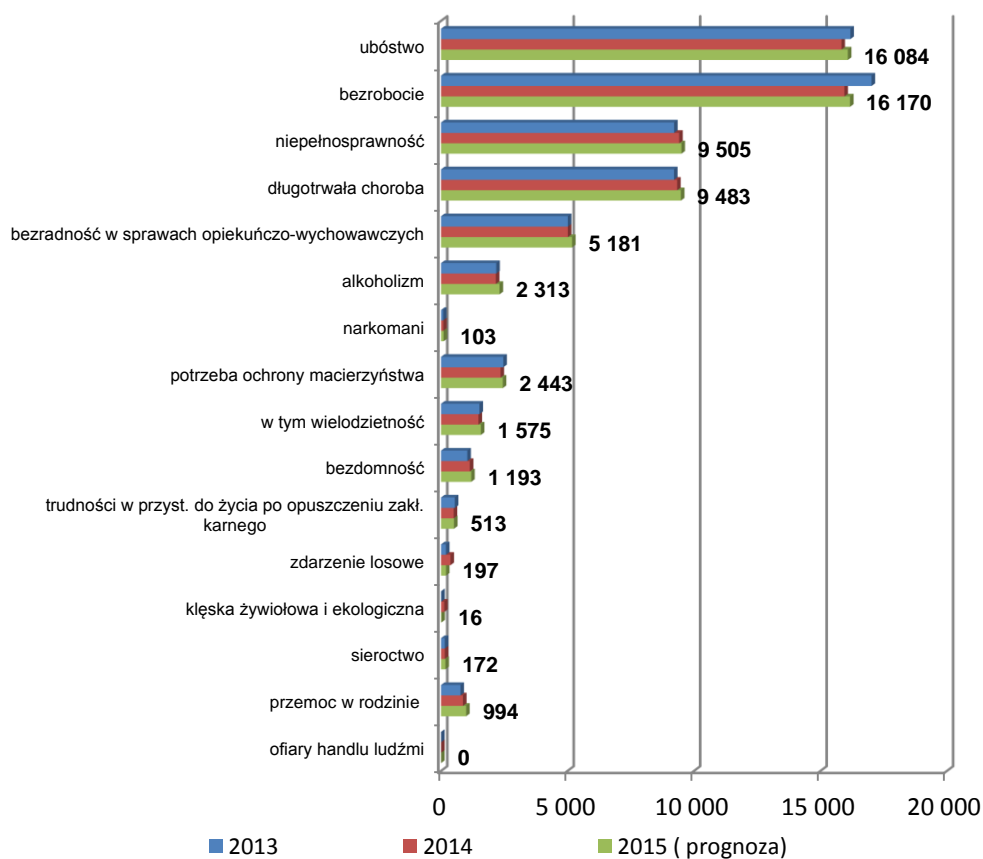
Wzrosła natomiast liczba rodzin świadczeniobiorców pomocy społecznej, którym pomocy udzielono z powodu:

- narkomanii o prawie 10%;
- bezdomności o 9,4%,
- przemocy w rodzinie o 13%, a także długotrwałej choroby o 1,4% i niepełnosprawności – o 2,2%

Prognoza na 2015 r., wskazuje, że w ślad za wzrostem liczby świadczeniobiorców wrosną również grupy osób, otrzymujących pomoc, zwłaszcza z powodu:

- narkomanii – o 14,4%,
- sieroctwa – o 14,7%,
- przemocy w rodzinie – o 14,5%

Wykres 16. Powody udzielenia pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2013-2014 i 2015 r. (prognoza)

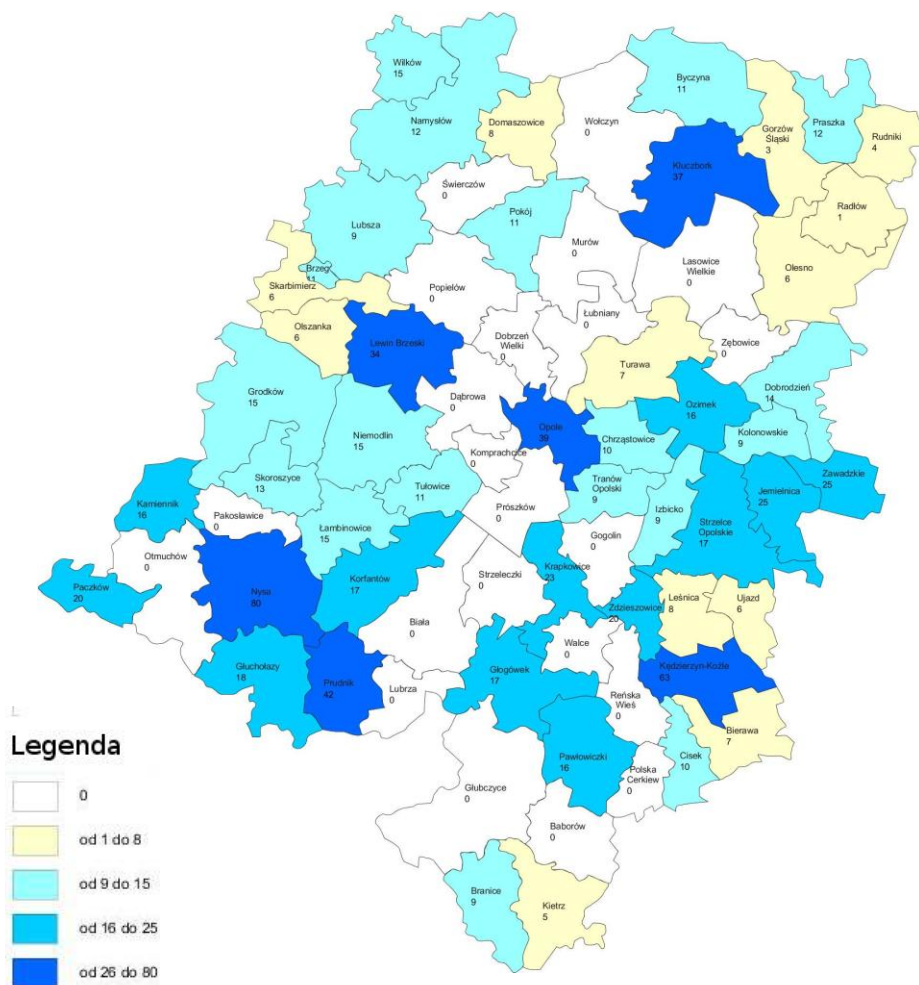
Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2014 r.

2.4 Realizacja ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

2.4.1 Asystenci rodziny

W 2014 r. liczba asystentów rodziny w woj. opolskim wzrosła do 68 zatrudnionych, tj. o 21% w porównaniu do 2013 r. Asystenci rodziny mieli pod opieką 812 rodzin – o blisko 34% więcej niż w 2013 r. Na 1 asystenta przypadło średnio 12 rodzin.

Mapa 17. Liczba rodzin objętych pracą asystenta rodziny w woj. opolskim w 2014 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2014 r.

Najwięcej rodzin objętych pracą asystenta rodziny występuje w gminach miejskich, w tym Nysie (80), Kędzierzynie-Koźlu (63), Prudniku (42), Opolu (39), Kluczborku (37) i Lewinie Brzeskim (34).

Jednocześnie część gmin woj. opolskiego (22) wykazało brak rodzin objętych pracą asystentów rodzin, co oznacza, że nie zatrudniają one takich osób (są to gminy występujące głównie w powiatach: opolskim ziemskim, kluczborskim, prudnickim, nyskim i głubczyckim).

2.4.2 Placówki wsparcia dziennego

Liczba **dziennych placówek wsparcia** wrosła w latach 2013-2014 z 27 do 31 (o 15%), z tego było:

- 18 placówek opiekuńczych;
- 10 specjalistycznych;
- 3 w formie pracy podwórkowej.

W 2014 r. w placówkach wsparcia dziennego były 844 miejsca, a przeciętnie korzystało z nich 508 dzieci.

Tabela 15. Placówki wsparcia dziennego w woj. opolskim w 2014 r.

Gmina	Liczba miejsc w placówce wsparcia dziennego	Przeciętna liczba korzystających dzieci
Branice	30	26
Biała	90	62
Kędzierzyn-koźle	101	59
Głucholazy	60	49
Kluczbork	30	26
Grodków	120	1
Lewin Brzeski	60	59
Komprachcice	53	15
Opole	240	169
Nysa	30	27
Prudnik	30	15
Razem	844	508

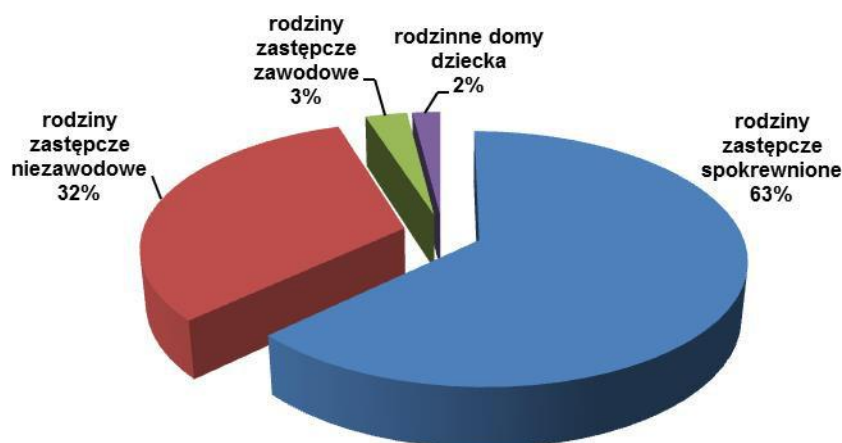
Źródło: Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej" (stan w dniu 31 grudnia 2014 r.), przekazane do OIS ROPS w Opolu pocztą elektroniczną przez Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia OUW 21.05. 2015 r.,

2.4.3 Rodzinna piecza zastępcza

W 2014 liczba podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej spadła z 1 143 do 1 102 (o 3,6%). W 2014 r. było:

- 691 rodzin zastępczych spokrewnionych z dzieckiem (w 2013 r. 737);
- 357 rodzin niezawodowych (bez zmian w porównaniu do 2013 r.);
- 36 rodzin zastępczych zawodowych (w 2013 r. 32), z tego:
 - ✓ 24 rodziny zastępcze zawodowe „zwykłe”;
 - ✓ 10 rodzin pełniących funkcję pogotowia rodzinnego;
 - ✓ 2 rodziny specjalistyczne (wychowujące niepełnosprawne dzieci);
- 18 rodzinnych domów dziecka (o 1 więcej niż w 2013 r.).

Wykres 17. Struktura podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej w woj. opolskim w 2014 r.

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2014 r.

W porównywaniu do 2013 r. liczba rodzin zastępczych zmniejszyła się o 41 (4%), przy czym spadek ten dotyczył głównie rodzin spokrewnionych z dzieckiem (których liczba spadła z 737 do 691, tj. o 6%).

Głównym powodem zmniejszenia się liczby rodzin zastępczych było usamodzielnienie wychowanków lub powrót dzieci do rodziny naturalnej. A w przypadku, gdy prawa rodziny naturalnej były nadal ograniczone, często sąd pieczę zastępczą zamieniał na nadzór kuratora.

Tabela 16. Podmioty pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2013-2014 i 2015 r. (prognoza)

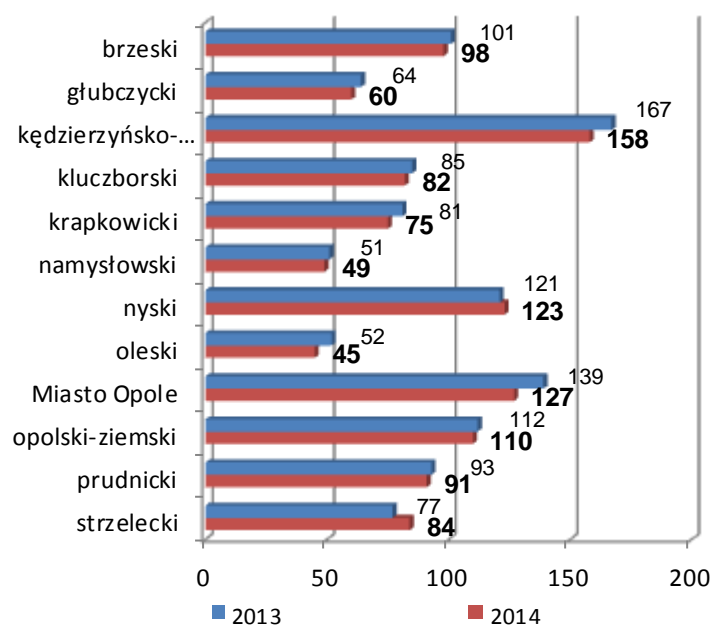
Podmioty pieczy zastępczej	Podmioty rodzinnej pieczy zastępczej w woj. opolskim w:				
	2013 r.	2014 r.	Wzrost / spadek w 2014 r. 2013 r.=100%	2015 r. (prognoza)	Wzrost / spadek w 2015 r. 2014 r.=100%
Razem	1 143	1102	96	1159	105
Rodziny zastępcze spokrewnione	737	691	94	717	104
Rodziny zastępcze niezawodowe	357	357	100	381	107
Rodziny zastępcze zawodowe ogółem	32	36	113	40	111
<i>z tego:</i>					
rodziny zastępcze zawodowe „zwykłe”	19	24	126	25	104
rodziny zastępcze pełniące funkcję pogotowia rodzinnego	10	10	100	11	110
rodziny zastępcze specjalistyczne	3	2	67	4	200
rodziny domy dziecka	17	18	105	21	117

Źródło: ocena zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2014 r.

Ponadto w latach 2013-2014 zanotowano wzrost:

- rodzinnych domów dziecka (z 17 do 18);
- zastępczych rodzin zawodowych (z 32 do 36), przy czym o 1 spadła liczba specjalistycznych rodzin zawodowych, a o 5 wzrosła liczba „zwykłych” rodzin zawodowych.

Wykres 18. Podmioty rodzinnej pieczy zastępczej wg powiatów woj. opolskiego w latach 2013-2014

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2014 r.

W 2014 r. – w porównaniu do 2013 r., najbardziej wzrosła liczba rodzin zastępczych w powiatach strzeleckim i nyskim (odpowiednio o 9% i 2%). Natomiast ich największy spadek zanotowano w powiatach: oleskim (o 13%), krapkowickim (o 7%) i Opolu Mieście (o 9%).

Wg prognozy na 2015 r. wszystkie powiaty województwa zaplanowały wzrost liczby rodzin zastępczych (średnio o 5%).

Tabela 17. Podmioty rodzinnej pieczy zastępczej w powiatach woj. opolskiego w latach 2013-2014 i wg prognozy na 2015 r.

Powiat	Podmioty rodzinnej pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2013-2014 oraz wg prognozy na 2015 r.				
	2013 r.	2014 r.	Wzrost / spadek w 2014 r. 2013 r.=100%	2015 r. (prognoza)	Wzrost / spadek w 2014 r. 2014 r.=100%
brzeski	101	98	97	98	100
głubczycki	64	60	94	64	107
kędzierzyńsko-kozielski	167	158	95	158	100
kluczborski	85	82	96	82	100
krapkowicki	81	75	93	75	100
namysłowski	51	49	96	49	100
nyski	121	123	102	143	116
oleski	52	45	87	47	104
Miasto Opole	139	127	91	137	108
opolski-ziemski	112	110	98	125	114
prudnicki	93	91	98	92	101
strzelecki	77	84	109	89	106
RAZEM	1 143	1 102	96	1 159	105

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2014 r.*

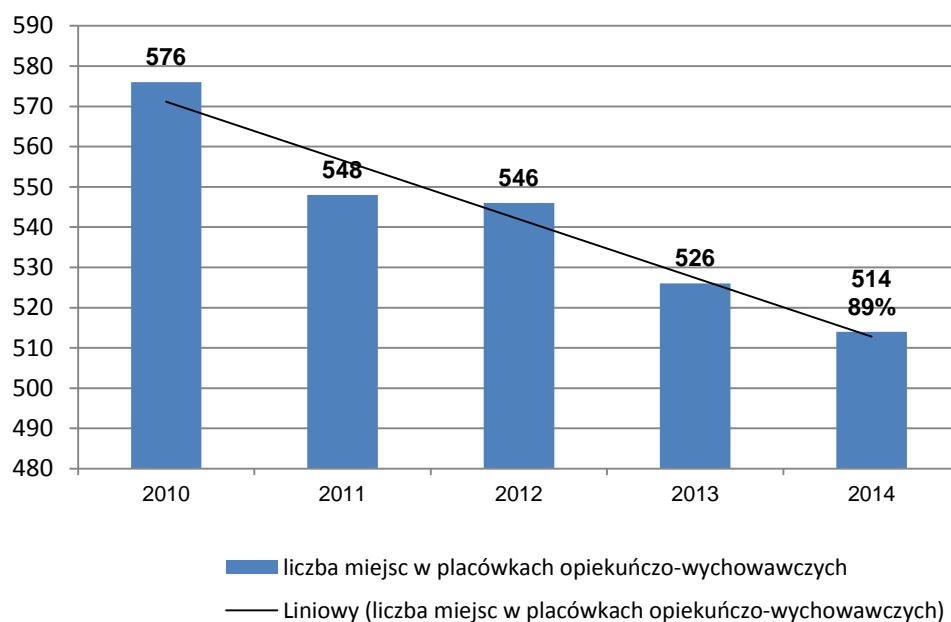
2.4.4 Instytucjonalna piecza zastępcza

W 2014 r. w woj. opolskim było 21 placówek opiekuńczo-wychowawczych na 514 miejsc, w których przebywało 631 dzieci.

W porównaniu do 2010 r. liczba jednostek często zmieniała się, mimo to liczba miejsc systematycznie spadała (o 11% z 576 do 514 w 2014 r.).³⁶

³⁶ W wyniku zmian systemowych w latach 2011-2013 dokonano restrukturyzacji placówek opiekuńczo-wychowawczych (w celu ograniczenia wydatków administracyjnych), następnie w roku 2014 w związku z obowiązkiem ustawowym dokonano podziału dużych jednostek na mniejsze, stąd zwiększyła się ogólna liczba tych placówek (z 16 w 2013 r. do 21 w 2014 r.). Natomiast zgodnie z zapisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, celem dostosowania się do docelowego wymogu liczby miejsc (nie większej niż 30) – maleje liczba miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

Wykres 19. Liczba miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w woj. opolskim w latach 2010-2014

Źródło: informacje Wydziału Polityki Społecznej i Zdrowia OUW oraz ocena zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2014 r.

Średnio na 10 tys. ludności w wieku do 24 lat przypada obecnie w województwie 20 miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, przy czym:

- najwięcej jest w powiatach: brzeskim (60) i głubczyckim (55);
- najmniej jest w powiatach kędzierzyńsko-kozielskim (20) i oleskim (28);
- domy dziecka nie występują w dwóch powiatach: krapkowickim i strzeleckim (w powiecie krapkowickim występuje największa w województwie liczba rodzinnych domów dziecka).

Wykres 20. Wskaźnik liczby miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na 10 tys. mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym wg powiatów woj. opolskiego w 2014 r.*

*liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym wg stanu na koniec 2013r.

Źródło: obliczenia własne na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2014 r.

2.4.5 Dzieci w pieczy zastępczej

Tabela 18. Liczba dzieci w pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2013-2014

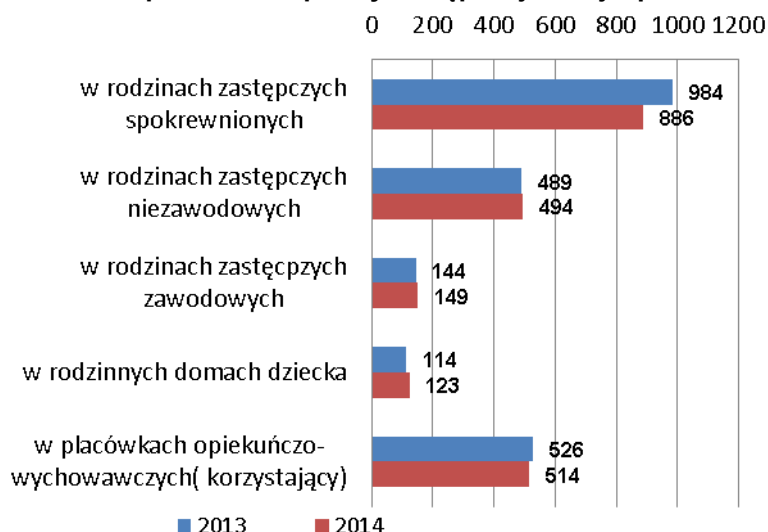
Wyszczególnienie	Dzieci w pieczy zastępczej		
	2013 r.	2014 r.	Wzrost / spadek w 2013 r. 2012 r. =100%
w rodzinach zastępczych spokrewnionych	984	886	90
w rodzinach zastępczych niezawodowych	489	494	101
w rodzinach zastępczych zawodowych	144	149	103
w rodzinnych domach dziecka	114	123	108
w placówkach opiekuńczo-wychowawczych (miejsca)	526	514	98
Razem	2 257	2 166	96

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2014 r. r.

W 2014 r. w systemie pieczy zastępczej umieszczonych było 2 166 dzieci (o 91 dzieci mniej niż w 2013 r., tj. o 4%). Najbardziej spadła liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych spokrewnionych (o 10%) oraz liczba dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych (o 2%).

Zgodnie z oczekiwaniami autorów ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej spada liczba dzieci umieszczanych w spokrewnionych rodzinach zastępczych oraz domach dziecka, na rzecz wzrostu dzieci kierowanych do rodzin zastępczych zawodowych, rodzinnych domów dziecka, w których w latach 2013-2014 odnotowano zwiększenie liczby umieszczonej dzieci o 8%.

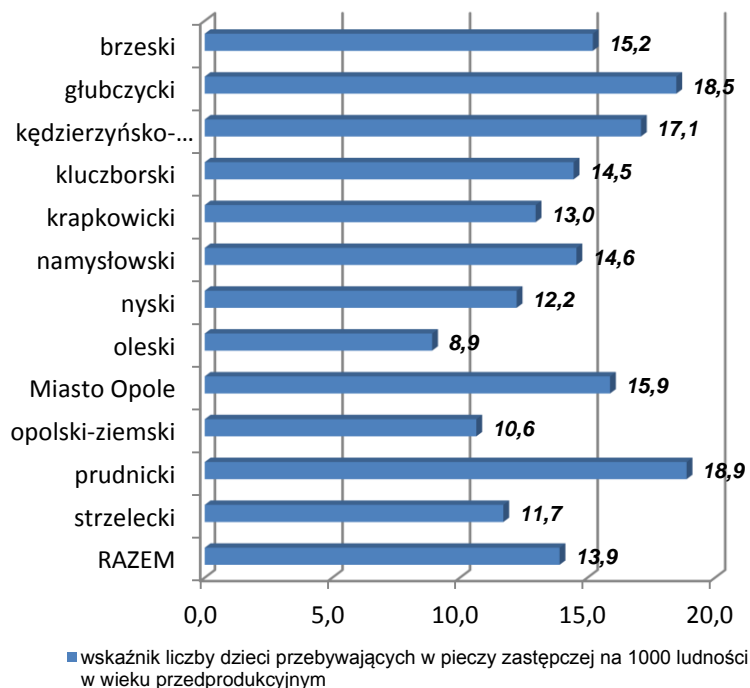
Wykres 21. Dzieci w podmiotach pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2013-2014

Źródło: ocena zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2014 r.

W 2014 r. **średnio na 1000 mieszkańców** woj. opolskiego w wieku przedprodukcyjnym przypadało **prawie 14 dzieci i młodzieży umieszczonej w pieczy zastępczej**. Wartość tego wskaźnika waha się od 18,9 w powiecie prudnickim do 8,9 w powiecie oleskim. Niskie wskaźniki odnotowano również w powiatach nyskim (12,2) i opolskim ziemskim (10,6), natomiast wysokie w powiatach: głubczyckim (18,5), kędzierzyńsko-kozielskim (17,1) i Mieście Opolu (15,9).

Wykres 22. Liczba dzieci w pieczy zastępczej na 1000 ludności w wieku przedprodukcyjnym w woj. opolskiego w 2014 r.* wg powiatów

*liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym wg stanu na 31.12. 2013 r.

2.4.6 Organizatorzy i koordynatorzy pieczy zastępczej

W województwie opolskim organizatorem pieczy zastępczej w każdym powiecie zostały powiatowe centra pomocy rodzinie, a zatrudnionych koordynatorów pieczy zastępczej wykazało 11 powiatów (22 osoby), z wyjątkiem powiatu opolskiego ziemskiego.

Na jednego koordynatora przypadało średnio 41 rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka.

W 2014 r. w woj. opolskim koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej realizowali zadania polegające na:

- okresowej ocenie sytuacji dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej (dokonano oceny 903 rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka oraz 1 472 umieszczonych dzieci, tj. 80% dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej);
- opracowano plany pomocy dla 965 dzieci.

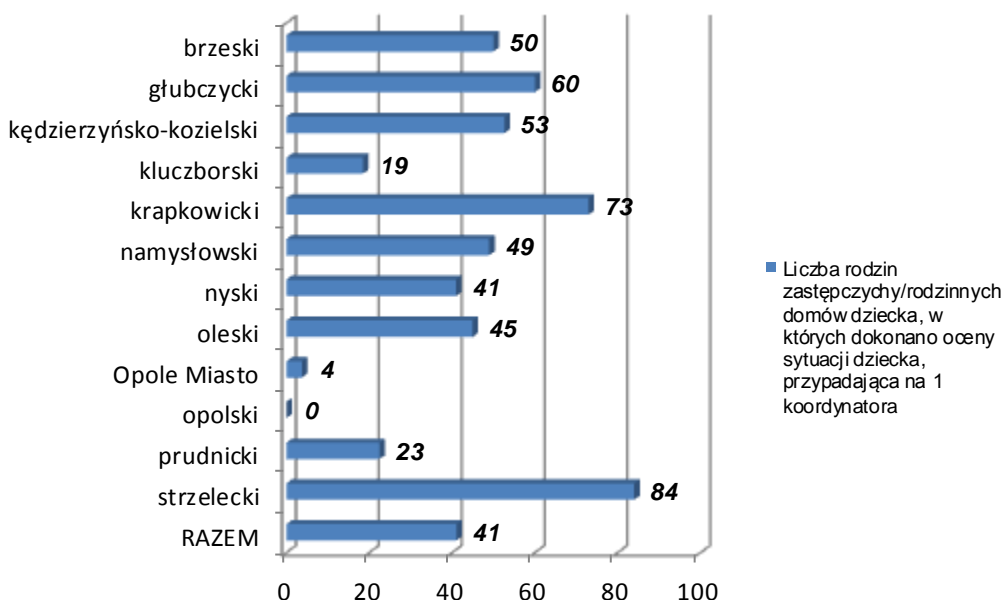
Tabela 19. Działania koordynatorów pieczy zastępczej w powiatach woj. opolskiego w 2014 r.

Lp.	powiat	Liczba koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej w 2014 r.	Liczba rodzin zastępczych/rodzinnych domów dziecka, w których dokonano oceny sytuacji dziecka	Liczba rodzin zastępczych/rodzinnych domów dziecka, w których dokonano oceny sytuacji dziecka, przypadająca na 1 koordynatora	liczba rodzin pomocowych
1	brzeski	2	100	50	0
2	głubczycki	1	60	60	0
3	kędzierzyńsko-kozielski	3	158	53	0
4	kluczborski	2	37	19	1
5	krapkowicki	1	73	73	0
6	namysłowski	1	49	49	0
7	nyski	3	123	41	0
8	oleski	1	45	45	0
9	Opole Miasto	5	19	4	1
10	opolski	0	110	x	0
11	prudnicki	2	45	23	0
12	strzelecki	1	84	84	1
RAZEM		22	903	41	3

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2014 r.

Ponadto w woj. opolskim działały 3 rodziny pomocowe, natomiast brak było placówek wsparcia dziennego o zasięgu powiatowym.

Wykres 23. Liczba rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, w których dokonano oceny sytuacji dziecka, przypadająca na 1 koordynatora wg powiatów woj. opolskiego w 2014 r.

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2014 r.

Najwięcej rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka przypadających na 1 koordynatora pieczy zastępczej odnotowano w powiecie strzeleckim (84) i powiecie krapkowickim (73). Natomiast najmniej tych rodzin było w Mieście Opolu - 4 (poza powiatem opolskim ziemskim, w którym nie było koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej).

2.4.7 Usamodzielnieni wychowankowie pieczy zastępczej oraz innych ośrodków wychowawczych, o których mowa w art. 88 ustawy o pomocy społecznej³⁷

W 2014 r. w woj. opolskim w ramach systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej proces usamodzielnienia rozpoczęło **697 wychowanków**, z tego:

- 415 młodzieży opuszczającej rodzinne formy pieczy zastępczej,
- 219 osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze,
- 63 osoby opuszczające inne ośrodki wychowawcze, o których mowa w art. 88 ust.1 ustawy o pomocy społecznej.

Koszt pomocy na usamodzielnienie wychowanków, sfinansowany przez powiaty województwa opolskiego, wyniósł **3 439 tys. zł**, z tego koszt pomocy:

- pieniężnej na usamodzielnienie to 617 tys. zł,
- na kontynuowanie nauki – 2 454 tys. zł,
- na zagospodarowanie w formie rzeczowej – 368 tys. zł.

Tabela 20. Usamodzielniający się wychowankowie pieczy zastępczej i innych ośrodków wychowawczych, o których mowa w art. 88 ustawy o pomocy społecznej w woj. opolskim w 2014 r.

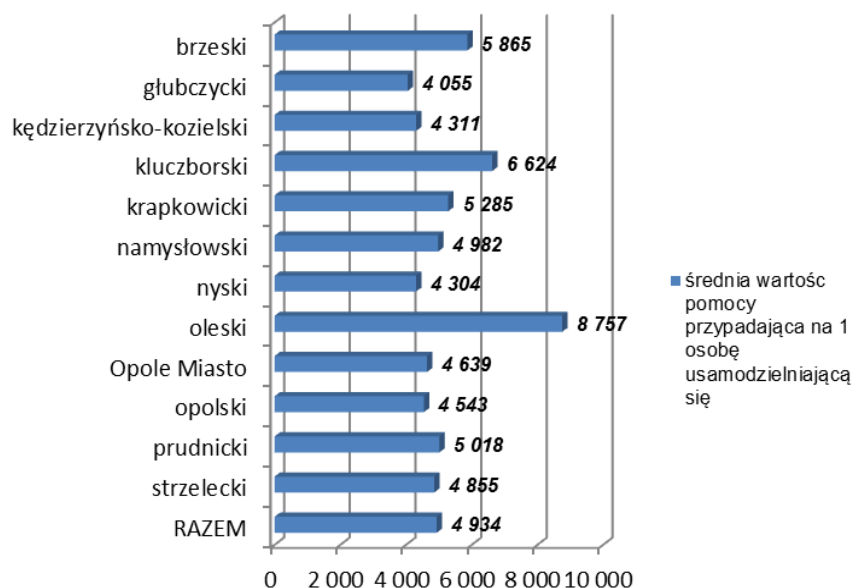
Lp.	Powiat	Liczba osób opuszczających rodzinne formy pieczy zastępczej	kwota świadczeń w zł	Liczba osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze	Kwota świadczeń w zł	Liczba osób opuszczających instytucje o których mowa w art. 88 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej	Kwota świadczeń w zł	RAZEM	
								Liczba osób	Kwota świadczeń w zł
1	brzeski	38	211 252	33	194 803	6	45 570	77	451 625
2	głubczycki	35	152 893	12	40 245	1	1 482	48	194 620
3	kędzierzyńsko-kozielski	39	161 569	30	140 436	12	47 157	81	349 162
4	kluczborski	35	193 300	16	135 754	4	35 246	55	364 300
5	krapkowicki	35	184 778	11	65 444	5	19 320	51	269 542
6	namysłowski	16	89 341	5	15 000	1	5 254	22	109 595
7	nyski	53	215 612	37	175 314	17	69 555	107	460 481
8	oleski	4	64 378	5	14 432	0	0	9	78 810
9	Opole Miasto	59	291 543	26	111 722	6	18 875	91	422 140
10	opolski	49	215 478	27	116 939	3	26 462	79	358 879
11	prudnicki	28	142 490	5	23 838	3	14 329	36	180 657
12	strzelecki	24	127 114	12	52 779	5	19 144	41	199 037
RAZEM		415	2 049 748	219	1 086 706	63	302 394	697	3 438 848

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2014 r.

Średnia wartość pomocy przypadająca na 1 osobę usamodzielniającą się wyniosła 4 934 zł i wahała się od najniższej (4 055 zł) w powiecie głubczyckim, do 8 757 zł w powiecie oleskim.

³⁷ Osoby pełnoletnie opuszczające dom pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schronisko dla nieletnich, zakład poprawczy, specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy, specjalny ośrodek wychowawczy, młodzieżowy ośrodek socjoterapii zapewniający całodobową opiekę i młodzieżowy ośrodek wychowawczy.

Wykres 24. Wartość pomocy na usamodzielnienie wg powiatów województwa opolskiego w 2014 r. (w zł)

Źródło: ocena zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2014 r.

2.5 Formy pomocy – zadania gminy i powiatu

Tabela 21. Klienci pomocy społecznej wg form pomocy w latach 2013 – 2014 i w 2015 r. (prognoza)*

Lp.	Formy pomocy	Liczba klientów pomocy społecznej wg form pomocy w:				
		2013 r.	2014 r.	Wzrost / spadek w 2014 r. 2013 r.=100%	2015 r. (prognoza)	Wzrost / spadek w 2015 r. 2014 r.=100%
1.	Ogółem (liczba klientów OPS i PCPR) <i>w tym:</i>	40 853	40 093	98	41 709	104
2.	zasiłki stałe	4 201	4 297	102	4 502	105
3.	zasiłki okresowe	14 441	13 750	95	14 163	103
4.	zasiłki celowe	23 851	21 400	90	22 220	104
5.	posiłki	16 381	15 826	97	16 316	103
6.	usługi opiekuńcze	2 333	2 438	105	2 529	104
7.	<i>w tym dla osób z zaburzeniami psychicznymi</i>	306	295	96	322	109
8.	odpłatność gmin za pobyt osób w DPS	1 523	1 610	106	1 707	106
9.	praca socjalna	20 422	20 176	99	21 498	107
10.	poradnictwo	3 937	4 440	113	4 677	105
11.	interwencja kryzysowa	2 957	3 185	108	3 242	102
12.	kontrakt socjalny	2 219	2 012	91	2 274	113
13.	program wychodzenia z bezdomności	185	218	118	213	98
14.	indywidualny program zatrudnienia socjalnego	71	97	137	100	103
15.	praca asystenta rodziny	604	812	134	900	111

*pozycje nie sumują się, ponieważ każda osoba może otrzymywać kilka form pomocy jednocześnie

Źródło: ocena zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2014 r.

W 2014 r. najczęściej udzielaną formą wsparcia z pomocy społecznej – podobnie jak w latach poprzednich, był zasiłek celowy – otrzymało go 21 400 osób (wprawdzie o 10% mniej niż w 2013 r., jednak wartość świadczenia wzrosła o 17%). Podobnie często udzielano pomocy w formie posiłku, z którego skorzystało 15 826 osób, w tym 14 665 dzieci i młodzieży (spadek liczby świadczeniobiorców o 3%).

W porównaniu do 2013 r. wzrosła liczba osób objętych:

- pomocą pieniężną w formie zasiłków stałych (o 2%) oraz usług opiekuńczych – o 5% (przy czym spadła liczba osób wykazujących zaburzenia psychiczne korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych);
- poradnictwem – o 13%;
- interwencją kryzysową – o 8%;
- w zakresie pracy asystenta rodziny – o 34% (największy wzrost liczby świadczeniobiorców).

W 2014 r. **kontrakty socjalne zawarto z 2 012 osobami**, co stanowi 5,1% klientów pomocy społecznej, jednak w porównaniu do 2013 r. liczba ta spadła o prawie 10%.

Prognoza na 2015 r. przewiduje, że liczba osób objętych kontraktem socjalnym wrośnie do 2 274 (o 13% w stosunku do roku 2014 r.).

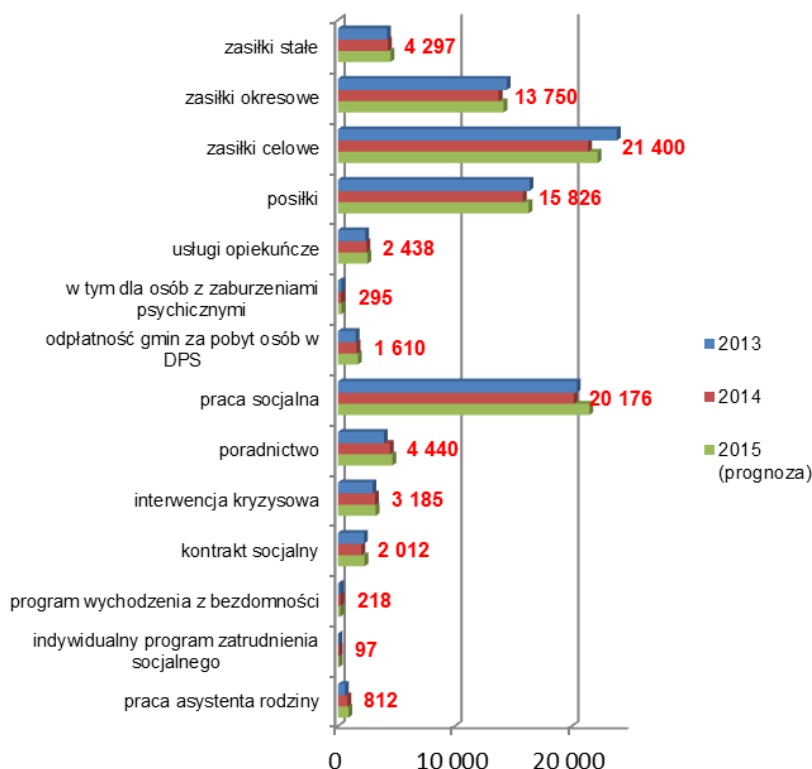
W 2014 r. **wzrosła liczba osób bezdomnych objętych indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności (o 18%)**, a indywidualne programy zatrudnienia socjalnego realizowano dla 97 osób (o 26 osób więcej niż w 2013 r.).

Na 2015 r. zaplanowano wzrost liczby świadczeniobiorców we wszystkich formach pomocy, w tym najbardziej w zakresie:

- wsparcia realizowanego w oparciu o zawarte kontrakty socjalne – wzrost o 13%.
- pracy asystenta rodziny (o 11%);
- specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi (o 9%);
- pracy socjalnej (o 7%).

W 2015 r. szacowany jest także wzrost liczby osób kierowanych do domów pomocy społecznej (do 1 707 osób, tj. o 6%), tym samym powodując wzrost kosztów ponoszonych przez gminy za pobyt mieszkańców w DPS-ach.

Wykres 25. Formy pomocy udzielanej w gminach województwa opolskiego w latach 2013-2014 i wg prognozy na 2015 r.

Źródło: ocena zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2014 r.

2.6 Formy pomocy i wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych

Województwo opolskie od lat należy do grupy regionów o najwyższych wskaźnikach liczby miejsc w domach pomocy społecznej (w tym dla osób w podeszłym wieku i przewlekle chorych somatycznie). Mimo to, dynamiczne zmiany demograficzne powodujące wzrost liczby osób w podeszłym wieku, zwłaszcza po 80 roku życia oraz wzrost osób niesamodzielnych potęgują problemy i wyzwania dla polityki społecznej regionu.

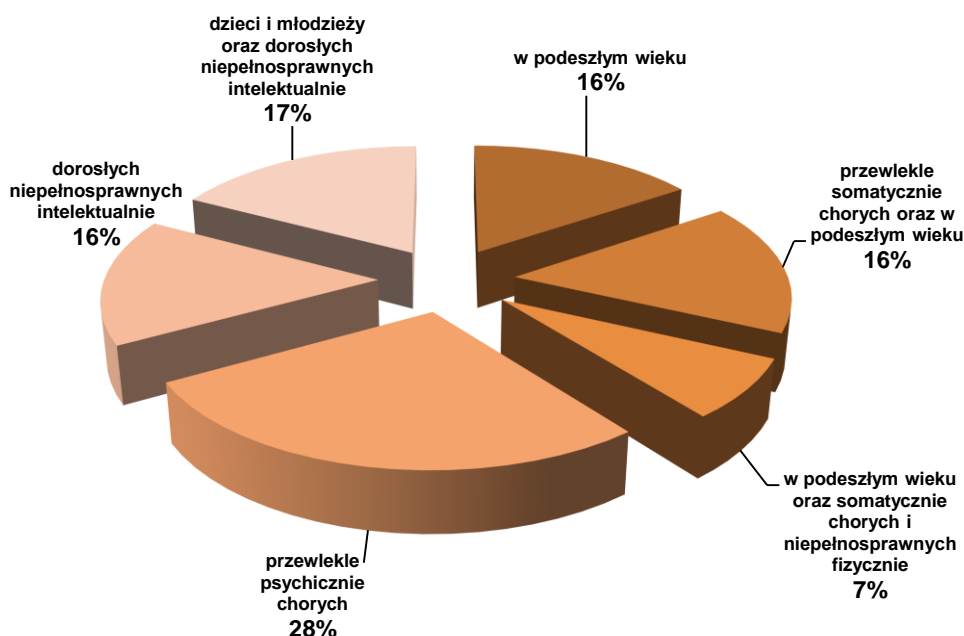
Głównym celem działań i projektów będzie rozwój rynku usług publicznych na rzecz seniorów, deinstytucjonalizacja usług oraz zwiększenie ich dostępności - w wymiarze przestrzennym i ekonomicznym.

2.6.1 Domy pomocy społecznej

W 2014 r. w 28 domach pomocy społecznej prowadzonych przez samorząd lub na jego zlecenie były 3 034 miejsca (o 3 miejsca więcej niż w 2013 r.), z tego:

- 1 193 (39%) miejsca dla osób: w podeszłym wieku (472) lub przewlekle chorych somatycznie oraz niepełnosprawnych fizycznie (721);
- 839 (28%) miejsc dla osób przewlekle psychicznie chorych;
- 1 002 (33%) miejsca dla: osób dorosłych oraz dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie

Wykres 26. Domy pomocy społecznej woj. opolskie w 2014 r. - wg typów

Źródło: Rejestr domów pomocy społecznej prowadzony przez Wojewodę Opolskiego oraz ocena zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2014 r.

Tabela 22. Liczba domów pomocy społecznej i miejsc w tych domach w woj. opolskim w 2014 r.

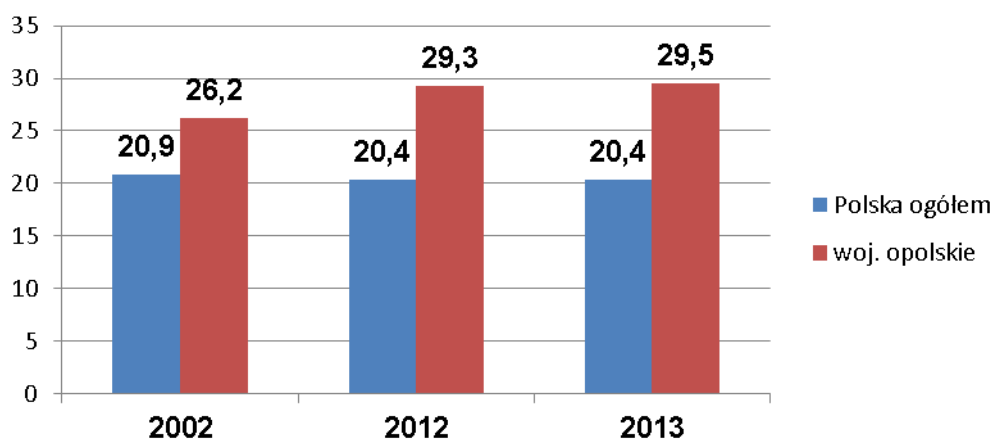
Lp.	Powiat	Domy pomocy społecznej w woj. opolskim - powiatowe i gminne w 2014 r.													
		Ogółem		w tym dla osób:											
		Liczba domów	Liczba miejsc	w podeszłym wieku		przewlekłe somatycznie chorych oraz w podeszłym wieku		w podeszłym wieku oraz somatycznie chorych i niepełnosprawnych fizycznie		przewlekłe psychicznie chorych		dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie		dzieci i młodzieży oraz dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie	
				Liczba domów	Liczba miejsc	Liczba domów	Liczba miejsc	Liczba domów	Liczba miejsc	Liczba domów	Liczba miejsc	Liczba domów	Liczba miejsc	Liczba domów	Liczba miejsc
1	brzeski	2	148	0	0	1	53	0	0	0	0	1	95	0	0
2	głubczycki	2	793	0	29	0	0	0	0	1	714	0	0	1	50
3	kędzierzyńsko-kozielski	2	123	0	0	0	0	0	0	0	0	1	70	1	53
4	kluczborski	2	210	0	95	0	0	1	45	0	0	1	70	0	0
5	krapkowicki	1	22	1	22	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6	namysłowski	1	49	1	49	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7	nyski	4	304	0	0	1	105	1	56	1	63	0	0	1	80
8	oleski	2	112	1	42	0	0	0	0	0	0	1	70	0	0
9	Miasto OPOLE	2	190	0	0	2	190	0	0	0	0	0	0	0	0
10	opolski	3	391	0	0	1	97	0	0	0	0	1	174	1	120
11	prudnicki	3	190	1	78	1	50	0	0	1	62	0	0	0	0
12	strzelecki	3	455	0	110	0	0	1	125	0	0	0	0	2	220
13	GOGOLIN - DPS prowadzony przez gminę	1	47	1	47	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	RAZEM WOJ.	28	3 034	5	472	6	495	3	226	3	839	5*	479	6	523

*w tym: 1 Dom dla osób niepełnosprawnych intelektualnie i przewlekłe somatycznie chorych (Prószków)

Źródło: dane Wydziału Zdrowia i Polityki Społecznej OUW w Opolu (stan na 31.12..2014 r.) rejestr domów pomocy społecznej prowadzony przez Wojewodę Opolskiego oraz powiatowe oceny pomocy społecznej w 2014 r.

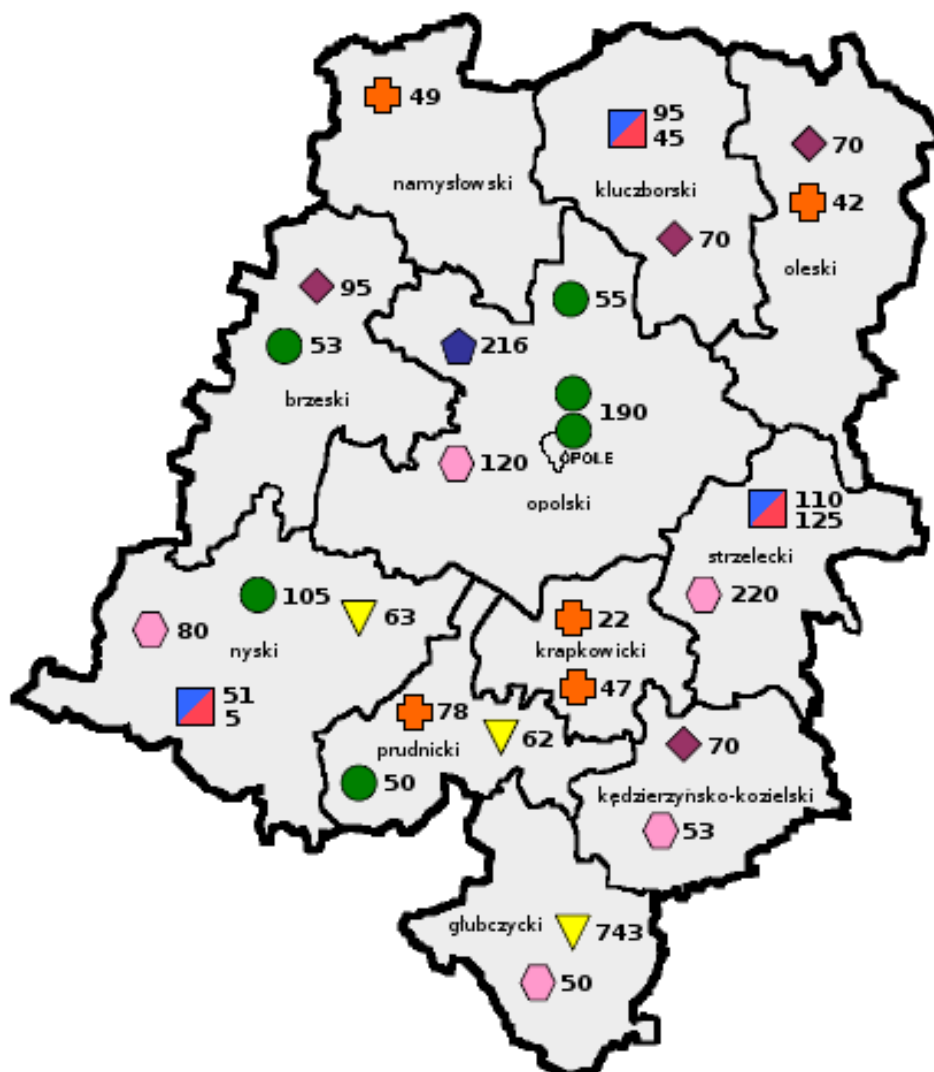
Województwo opolskie od kilku lat zajmuje pierwsze miejsce w Polsce pod względem liczby miejsc w domach pomocy społecznej w stosunku do liczby mieszkańców. Wskaźnik liczby miejsc na 10 tys. mieszkańców w 2013 r. wyniósł 29,5 (w 2012 r. – 29,3), a liczba miejsc w DPS-ach wzrosła w porównaniu do 2012 r. o 2%.

Wykres 27. Wskaźnik liczby miejsc w domach pomocy społecznej na 10 tys. ludności w Polsce i woj. opolskim w 2002 r. i latach 2012-2013

Źródło: Sprawozdanie MPiPS-05 o placówkach zapewniających całodobową opiekę i wsparcie w 2002 r. i latach 2012-2013

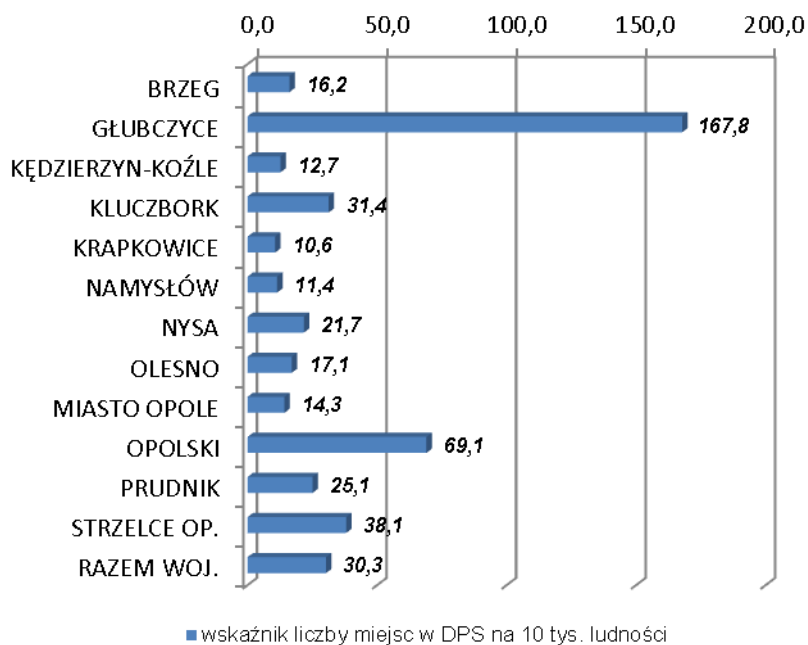
Mapa 18. Liczba miejsc w domach pomocy społecznej w woj. opolskim w 2014 r. – wg typów

- DPS dla osób w podeszłym wieku – 5 (Krapkowice, Prudnik, Namysłów, Grabina, Kamionek/ Gmina Gogolin)
- DPS dla osób w podeszłym wieku i osób przewlekle somatycznie chorych – 6 (Grodków, Koperniki, Opole – 2 domy, Dobrzeń Wielki, Grabina)
- DPS dla osób w podeszłym wieku, osób przewlekle somatycznie chorych i osób niepełnosprawnych fizycznie – 3 (Kluczbork, Strzelce Opolskie, Korfantów)
- DPS dla osób przewlekle psychicznie chorych – 3 i 5 filii (Klisino, Nysa, Raclawice Śląskie)
- DPS dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie – 4 (Jędrzejów, Gierałcice, Kędzierzyn-Koźle, Radawie)
- DPS dla osób dorosłych, dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie – 6 (Kędzierzyn-Koźle, Zawadzkie, Czarnowąsy, Nysa, Kietrz, Kadłub)
- DPS dla osób niepełnosprawnych intelektualnie i osób przewlekle somatycznie chorych – 1 (Prószków)

W 2014 r. wskaźnik liczby miejsc na 10 tys. mieszkańców **wzrósł do 30,3** i waha się od najniższego w powiecie krapkowickim (10,6) do najwyższego w powiecie głubczyckim (167,8, tj. **prawie 168 miejsc na 10 tys. mieszkańców**).

Wykres 28. Wskaźnik liczby miejsc w domach pomocy społecznej na 10 tys. ludności wg powiatów woj. opolskiego w 2014 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2014 r.

W 2014 r. bieżące utrzymanie 28 domów pomocy społecznej w woj. opolskim wyniosło 93 554 tys. zł (o 1% więcej niż w 2013 r.), w tym dotacja budżetu wojewody 31 750 tys. zł (bieżące utrzymanie miejsc dla mieszkańców umieszczonych przed 1 stycznia 2004 r.)

Według najnowszych danych w 2015 r. miesięczny **koszt utrzymania 1 miejsca w domu pomocy społecznej** wynosi **2 783 zł** i waha się od 2 498 zł (w DPS dla osób w podeszłym wieku i przewlekle chorych somatycznie w Kopernikach) do 3 076 zł (w DPS dla dzieci i młodzieży oraz dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie w Kędzierzynie – Koźlu).

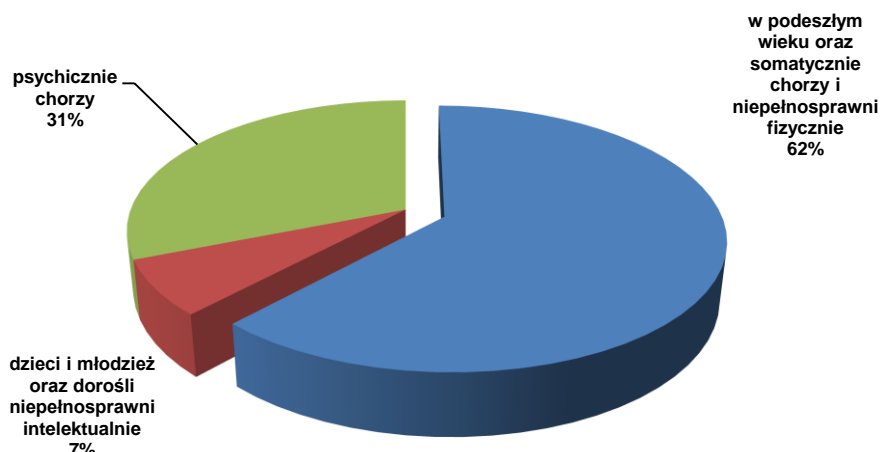
Średni koszt utrzymania jednego miejsca wzrósł w latach 2013-2014 o prawie 2% (z 2 737 zł do 2 783 zł).

Tabela 23. Średni, miesięczny koszt utrzymania 1 miejsca w domach pomocy społecznej w woj. opolskim na 2015 r.

Lp.	Powiat / DPS	Liczba domów	Liczba miejsc	Średni miesięczny koszt utrzymania 1 miejsca w zł
1.	Powiat brzeski	2	148	
2.	DPS Grodków		53	2 821
3.	DPS Jędrzejów		95	2 953
4.	Powiat głubczycki	2	793	
5.	DPS Klisino		743	2 721
6.	DPS Kietrz		50	2 736
7.	Powiat kędzierzyńsko-kozielski	2	123	
8.	DPS K-Koźle (Sławięcice)		70	3 009
9.	DPS K-Koźle (ul. Łukasiewicz)		53	3 076
10.	Powiat kluczborski	2	210	
11.	DPS Kluczbork		140	2 439
12.	DPS Gieraltice		70	2 870
13.	Powiat krapkowicki	1	22	2 990
14.	Powiat namysłowski	1	49	2 995
15.	Powiat nyski	4	304	
16.	DPS Korfantów		56	2 601
17.	DPS Nysa, ul. Świętojańska		63	2 607
18.	DPS Nysa, Al. Wojska Pol.		80	2 607
19.	DPS Koperniki		105	2 498
20.	Powiat oleski	2	112	
21.	DPS Radawie		70	2 953
22.	DPS Borki Wielkie		42	2 500
23.	Miasto Opole	2	190	
24.	Opole – Szpitalna		52	2 750
25.	Opole – DPS Kombatant		138	3 013
26.	Powiat opolski	3	391	
27.	Prószków		216	2 730
28.	Dobrzeń Wielki		55	2 750
29.	Czarnowasy		120	2 700
30.	Powiat prudnicki	3	190	
31.	DPS Grabina		50	2 667
32.	DPS Prudnik		78	2 623
33.	DPS Raclawice Śl.		62	2 661
34.	Powiat strzelecki	3	455	
35.	DPS Strzelce Op.		235	2 990
36.	DPS Zawadzkie		110	2 784
37.	DPS Kadłub		110	2 900
38.	Razem domy powiatowe (średnia wartość w zł)	27	2 987	2 781
39.	Kamionek (gm. Gogolin)	1	47	2 842
	Łączna średnia (razem z Domem w Kamionku)	28	3 034	2 783

Źródło: na podstawie informacji ogłoszonych w Dziennikach Urzędowy Województwa Opolskiego przez starostów powiatów i Prezydenta Miasta Opola w maju 2015 r. (za Wydziałem Zdrowia i Polityki Społecznej O UW w Opolu)

Wykres 29. Oczekujący na umieszczenie w domu pomocy społecznej woj. opolskiego w marcu 2015 r. wg typów domów

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie informacji Opolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Opolu

Wg informacji przekazanej przez Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia OUW w Opolu – w marcu 2015 r. na umieszczenie w domu pomocy społecznej oczekiwały 174 osoby, z tego większość (108 osób - 62%) oczekiwało na miejsce w domach dla osób w podeszłym wieku i somatycznie przewlekle chorych, 54 osoby (31%) oczekiwało na miejsce w domach dla przewlekle psychicznie chorych, a 12 osób na miejsce w domach dla dzieci lub dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie.

2.6.2 Placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku

Tabela 24. Placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w woj. opolskim w 2014 r.

Lp.	Nazwa domu	Gmina	Typ domu	Liczba miejsc
1	Dom św. Jana Bożego w Prudniku	Prudnik	dla osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych i osób w podeszłym wieku	30
2	Dom Opieki im. Bł. Edmunda Bojanowskiego w Porębie	Leśnica	dla osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych i osób w podeszłym wieku	50
3	Dom Opieki Zgromadzenia Sióstr Służebniczek NMP w Ozimku	Ozimek	dla osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych i osób w podeszłym wieku	18
4	Dom Opieki Zgromadzenia Córek Św. Kamila w Sławicach	Dąbrowa	dla osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych i osób w podeszłym wieku	15
5	Dom Spokojnej Starości Konfederak Marzena	Radłów	dla osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych i osób w podeszłym wieku	24
6	"Spokojna Przystań" w Chomiąży	Głubczyce	dla osób w podeszłym wieku, niepełnosprawnych, przewlekle chorych	43
7	Całodobowy Dom Opieki „Alma Portus”	Brzeg	dla osób w podeszłym wieku, niepełnosprawnych, przewlekle chorych	32
Razem				212

Źródło: Rejestr Wojewody Opolskiego wg stanu na 11.02.2015 r.

Zgodnie z zapisami ustawy o pomocy społecznej zapewnienie całodobowej opieki osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub w podeszłym wieku może odbywać się także na zasadach komercyjnych (działalność gospodarcza), po uzyskaniu zezwolenia właściwego wojewody.³⁸

W 2014 r. takie zezwolenie Wojewody Opolskiego miało w województwie 7 podmiotów, prowadzących domy o łącznej liczbie 212 miejsc.³⁹

Ponadto – funkcjonował 1 DPS komercyjny (w Jakubowicach gmina Pawłowiczki), posiadający zezwolenie Wojewody Opolskiego, na 49 miejsc, z przeznaczeniem dla osób w podeszłym wieku i przewlekle somatycznie chorych.

2.6.3 Dienne domy pomocy

Na terenie woj. opolskiego funkcjonuje 15 dziennych domów pomocy, w których w 2014 r. były 1 404 miejsca (o 3% więcej niż w 2013 r.).

Wg prognozy na lata 2015-2016 Miasto Opole planuje uruchomić kolejny (trzeci) dzienny dom pomocy na dodatkowe 120 miejsc. W związku z tym łączna liczba miejsc w tych placówkach w woj. opolskim ma wzrosnąć do 1 524,

Tabela 25. Liczba dziennych domów pomocy i miejsc w tych domach w woj. opolskim w 2014 r.

Lp.	Powiat	Dienne domy pomocy wg powiatów woj. opolskiego w 2014 r.	
		Liczba domów	Liczba miejsc
1	brzeski	1	35
2	głubczycki	1	139
3	kędzierzyński-kozielski	5	480
4	kluczborski	0	0
5	krakowicki	3	140
6	namysłowski	0	0
7	nyski	1	70
8	oleski	0	0
9	Miasto Opole	3	480
10	opolski	0	0
11	prudnicki	1	60
12	RAZEM WOJ.	15	1 404

Źródło: oceny zasobów pomocy społecznej w 2014 r.

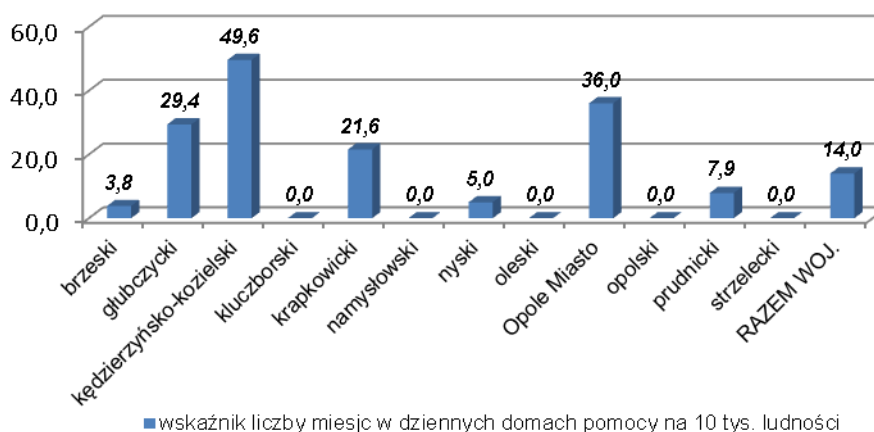
W 2014 r. koszt utrzymania DDP-ów (całkowicie finansowany przez budżet gmin) wyniósł 7 634 tys. zł i w porównaniu do 2013 r. wzrósł o prawie 9% (w 2014 r. miesięczny koszt utrzymania jednego miejsca wyniósł 453 zł).

Do 2017 r. gminy zaplanowały wzrost środków na domy dziennego pobytu o ok. 10% - do 8 370 tys. zł.

³⁸ Art. 67-69 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz. U. z 2013 poz. 182 ze zm.)

³⁹ W 2015 r. otrzymała zezwolenie Wojewody Opolskiego kolejna tego typu placówka w gminie Pokój na 52 miejsca (Rezydencja Seniora EDESSA).

Wykres 30. Liczba miejsc w DDP woj. opolskiego na 10 tys. ludności w 2014 r. (wskaźnik wg powiatów)

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2014 r.

W 2014 r., podobnie jak w latach poprzednich, największą liczbą miejsc w stosunku do liczby ludności dysponuje powiat kędzierzyńsko-kozielski (prawie 50), a najmniej ma powiat brzeski (3,8). Jednak nadal w 5 powiatach (kluczborskim, namysłowskim, oleskim, opolskim ziemskim i strzeleckim) brakuje dziennych domów pomocy.

2.6.4 Środowiskowe domy samopomocy

Środowiskowy dom samopomocy to ośrodek wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, które w wyniku upośledzenia niektórych funkcji organizmu lub zdolności adaptacyjnych wymagają pomocy w prawidłowym funkcjonowaniu w środowisku rodzinnym i społecznym, w szczególności w celu zwiększenia zaradności i samodzielności życiowej, a także ich integracji społecznej.⁴⁰

Tabela 26. Środowiskowe domy samopomocy w woj. opolskim w 2014 r.

Lp.	Powiat	Liczba jednostek	Liczba miejsc
1.	Głubczyce	1	60
2.	Kędzierzyn-Koźle	1	45
3.	Kluczbork	1	65
4.	Krapkowice	1	45
5.	Namysłów	1	40
6.	Nysa	1	55
7.	Opole	2	115
8.	Praszka	1	60
9.	Prudnik	1	60
10.	Strzelce Op.	1	60
11.	Olesno (Sowczyce)	1	32
	Razem	12	637

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2014 r. oraz informacji Wydziału Polityki Społecznej i Zdrowia OUW

⁴⁰ Art. 51 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz. U. z 2013 poz. 182 ze zm.)

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 9 grudnia 2010 r. w sprawie środowiskowych domów samopomocy, określającym m.in. tryb kierowania i przyjmowania do domów i standardy usług w nich świadczonych ŚDS-y, w zależności od kategorii osób, dla których są przeznaczone, dzielą się na:

- typ A - dla osób przewlekle psychicznie chorych;
- typ B - dla osób upośledzonych umysłowo;
- typ C - dla osób wykazujących inne zaburzenia czynności psychicznych.⁴¹

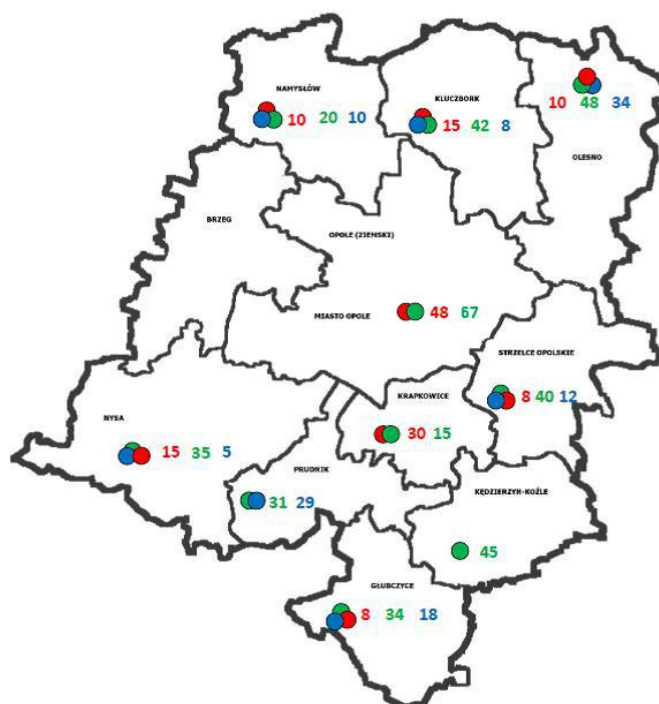
W 2014 r. w woj. opolskim funkcjonowało 12 środowiskowych domów samopomocy na łączną liczbę 637 miejsc dla osób wykazujących zaburzenia psychiczne.

Spośród środowiskowych domów samopomocy w województwie:

- 9 prowadzonych jest przez gminę (Głubczyce – ŚDS w Nowych Gołuszowicach, Praszka – ŚDS w Ganie, Strzelce Opolskie, Prudnik, Krapkowice, Namysłów, Opole, Kluczbork, Kędzierzyn–Koźle);
- 1 przez powiat – oleski (Sowczyce);
- 2 przez podmioty niepubliczne na zlecenie gmin w Nysie i w Opolu.

W 2014 r. koszt utrzymania tych placówek wyniósł 9 274 tys. zł (do 2015 r. przewidywany koszt utrzymania ŚDS-ów spadnie o 5% do 8 765 tys. zł).⁴²

Mapa 19. Liczba miejsc w środowiskowych domach samopomocy województwa opolskiego wg stanu na 31.12.2014 r. w podziale na typ ŚDS

Typy środowiskowych domów samopomocy w woj. opolskim:
 Typu A – dla przewlekle psychicznie chorych (144 miejsca)
 Typu B – dla upośledzonych umysłowo (377 miejsca)
 Typu C – dla osób wykazujących inne zaburzenia czynności psychicznych (116 miejsc)

Łączna liczba miejsc w ŚDS-ach – 637

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu

⁴¹ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2010 r. w sprawie środowiskowych domów samopomocy (Dz. U. Nr 238, poz. 1586 ze zm.) weszło w życie 1 stycznia 2011 r.

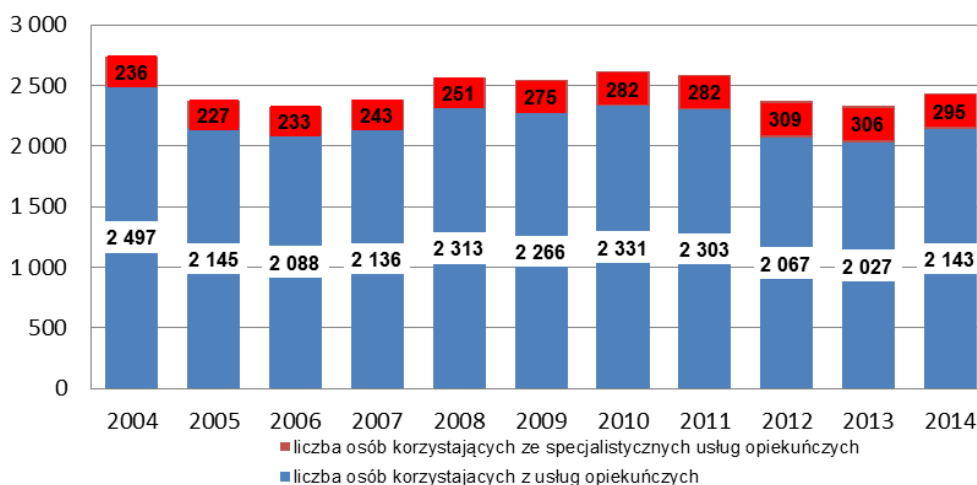
⁴² Koszt utrzymania środowiskowych domów samopomocy jest nadal finansowany z budżetu państwa i w nieznacznym stopniu z własnych środków samorządu.

2.6.5 Usługi opiekuńcze realizowane przez samorząd gminny lub na jego zlecenie

W 2014 r. pomocą w formie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych objęto 2 438 osób, w tym 295 osób z zaburzeniami psychicznymi, które korzystały ze specjalistycznych usług opiekuńczych.

W latach 2013-2014 ogólna liczba osób objętych usługami wzrosła o 4,5%, jednak dotyczyło to wyłącznie usług niespecjalistycznych, ponieważ zakres usług przeznaczony dla osób z zaburzeniami psychicznymi spadł o prawie 4%.

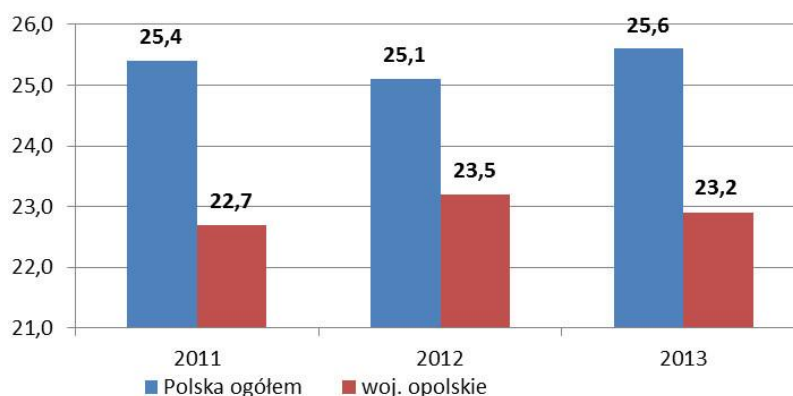
Wykres 31. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych w woj. opolskim w latach 2004-2014

Źródło: ocena zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2014 r.

W przeciwieństwie do zakresu pomocy stacjonarnej i pomocy środowiskowej (dienne domy pomocy) usługi opiekuńcze w woj. opolskim świadczone są w niewystarczającym zakresie (w 2013 r. na 10 tys. ludności przypada 23,2 osoby objęte tą formą wsparcia, w kraju 25,6).

Wykres 32. Wskaźnik liczby osób korzystających z usług opiekuńczych w Polsce i woj. opolskim na 10 tys. ludności w latach 2011-2013*

*brak danych dot. Polski ogółem za 2014 r.

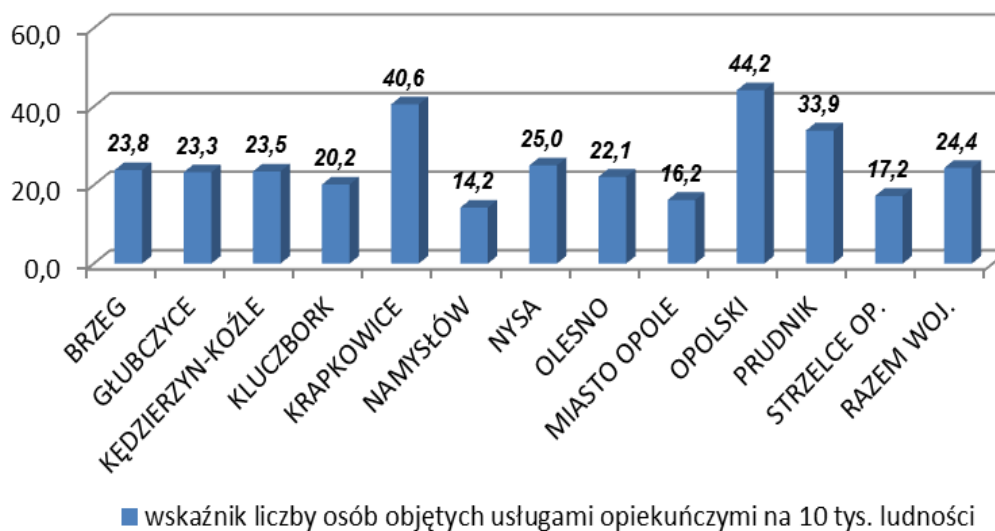
Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie Sprawozdania MPiPS-03 za lata 2011-2013 oraz ocen zasobów pomocy społecznej w 2013 r.

Tabela 27. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych i wskaźnik na 10 tys. ludności w woj. opolskim w 2014 r.

Powiat	Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych			Wskaźnik liczby osób na 10 tys. ludności
	Razem	z tego:		
		Zwyczajnie – finansowane przez gminy	Specjalistyczne – dla osób z zaburzeniami psychicznymi	
brzeski	218	179	39	23,8
głubczycki	110	101	9	23,3
kędzierzyńsko-kozielski	227	186	41	23,5
kluczborski	135	129	6	20,2
krapkowicki	263	248	15	40,6
namysłowski	61	51	10	14,2
nyski	350	289	61	25,0
oleski	145	124	21	22,1
Opole Miasto	216	188	28	16,2
opolski	250	248	2	44,2
prudnicki	257	206	51	33,9
strzelecki	206	194	12	17,2
RAZEM WOJ.	2 438	2 143	295	24,4

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, <http://www.mpips.gov.pl/pomoc-spoleczna/raporty-i-statystyki/statystyki-pomocy-spolecznej/> oraz sprawozdania MPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej za 2014 r.

Wykres 33. Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi i specjalistycznymi usługami opiekuńczymi w powiatach woj. opolskiego w 2014 r. (wskaźnik na 10 tys. ludności)

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej w 2014 r.

Tabela 28. Koszt usług opiekuńczych w woj. opolskim w 2014 r.

Wyszczególnienie	Usługi opiekuńcze w woj. opolskim w 2014 r.					
	Koszt usług w zł	Liczba osób objętych usługami	Liczba godzin usług	Średnia liczba godzin usług	Średni koszt 1 godziny usług w zł	Źródło finansowania
Usługi opiekuńcze "zwykłe"	9 580 424	2 143	557 690	24 godziny mies. (ok. 1,1 godziny dziennie)	17,18	budżet gmin
Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi	1 812 192	295	86 226	27 godziny mies. (ok. 1,2 godziny dziennie)	21,02	budżet państwa
Razem	11 392 616	2 438	643 916	1,2 godziny dziennie	17,70	x

Źródło: obliczenia własne na podstawie ocen pomocy społecznej w 2014 r.

Średnio w województwie udziela się 1,2 godziny usług dziennie, a koszt wykonania 1 godziny usług wynosi przeciętnie 17,70 zł, przy czym – koszt usług finansowanych przez gminy – 17,18 zł, a koszt specjalistycznych usług (finansowanych z budżetu państwa) 21,02 zł.

2.7 Działalność Caritas Diecezji Opolskiej (w tym realizacja usług pielęgnacyjnych)

Caritas Diecezji Opolskiej prowadzi różnorodną działalność dobroczynną w ramach:

1. Parafialnych Zespołów Caritas (PZC);
2. Stacji Opieki Caritas (SOC);
3. Gabinetów rehabilitacyjnych;
4. Centrum Rehabilitacji Dzieci w Opolu;
5. doraźnych inicjatyw charytatywnych, w tym:
 - programów pomocy dla placówek medycznych i opiekuńczych,
 - pomocy dla osób poszkodowanych w wyniku klęsk żywiołowych oraz innych tragedii,
 - Wigilijnego Dzieła Pomocy Dzieciom,
 - Jałmużny Wielkopostnej.

Działalność opiekuńczo-lecznicza sprawowana jest głównie poprzez funkcjonowanie Stacji Opieki Caritas oraz gabinetów rehabilitacyjnych. Są to stałe formy charytatywnej działalności Caritas Diecezji Opolskiej.

W 2013 r. w 43 Stacjach Opieki Caritas pomocy i opieki udzielono ponad 15 tys. mieszkańców woj. opolskiego. Pracownicy etatowi Caritas (ok. 150 osób) wykonali ponad 300 tys. wizyt domowych oraz wizyt w stacjach (17 z nich prowadzi opiekę paliatywno-hospicyjną).

Tabela 29. Stacje Opieki Caritas Diecezji Opolskiej w 2013 r. (bez Rejonu Racibórz)

Lp.	Wyszczególnienie	Rejony Caritas Diecezji Opolskiej					Razem
		Kędzierzyn-Koźle	Kluczbork	Nysa	Opole	Pacjenci – mieszkańcy woj. opolskiego Rejonu Racibórz	
1	Liczba stacji w rejonach	4	10	8	21	x	43
2	Liczba pracowników etatowych	16	32	26	67	x	141
3	Liczba pacjentów w 2013 r.	1 246	3 904	1 791	6 990	806	15 534
4	Liczba wizyt domowych oraz w stacjach	36 160	77 060	64 898	136 859	x	314 977

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie publikacji ks. Arnolda Drechslera, *Działalność Caritas Diecezji Opolskiej po 1989 roku*, Opole 2014 r., s. 15 oraz informacji mailowej z 21.05.2015r. przekazanej przez p. Monikę Kocot - Naczelną Pielęgniarkę NZOZ Caritas Diecezji Opolskiej

Usługi Stacji Opieki Caritas w ramach pielęgniarskiej opieki domowej obejmują:

- świadczenia pielęgniarsko-lecznicze (pielęgnacja odleżyn, toaleta chorego, podawanie leków, płynów infuzyjnych itp.);
- świadczenia diagnostyczne (kontrola paramentów życiowych, pobieranie materiału do badań itp.);
- świadczenia usprawniające oraz edukację i promocję zdrowia.⁴³

Gabinety rehabilitacyjne Caritas mają na celu poprawę dostępności do stanowisk usprawniania leczniczego, szczególnie w środowiskach wiejskich.

W 2013 r. z 37 gabinetów rehabilitacyjnych Caritas skorzystało 25 977 osób, głównie osób starszych, w tym niepełnosprawnych, a także dzieci i młodzież.⁴⁴

Caritas Diecezji Opolskiej prowadzi także Centrum Rehabilitacji Dzieci w Opolu im. Ks. Bpa J. Nathana. Rocznie z jego usług korzysta ok. 500 dzieci i młodzieży (od 1 miesiąca do 18 lat).

Centrum posiada status niepublicznej placówki medycznej, a oferowane usługi są nieodpłatne (zakontraktowane w ramach NFZ). Centrum świadczy usługi w:

- poradni rehabilitacyjnej dla dzieci,
- poradni logopedycznej z terapią pedagogiczną,
- poradni psychologicznej,
- fizjoterapii ambulatoryjnej,
- oddziału dziennego – rehabilitacja dzieci z zaburzeniami wieku rozwojowego: grupa wiekowa 0-3 lat.

Caritas Diecezji Opolskiej prowadzi także wiele doraźnych form działań charytatywnych, w tym programów pomocy dla placówek medycznych i opiekuńczych oraz osób poszkodowanych w wyniku klęsk żywiołowych w Polsce i na świecie.

⁴³ Tamże

⁴⁴ Według informacji mailowej z 12.03.2015 z od p. Moniki Kocot - Naczelnej Pielęgniarki NZOZ Caritas Diecezji Opolskiej.

Pacjenci objęci usługami opiekuńczo-leczniczymi oraz opieką paliatywną Caritas Diecezji Opolskiej

Tabela 30. Liczba pacjentów objętych opieką Stacji Opieki oraz ośrodków paliatywnych Caritas Diecezji Opolskiej w 2013 r.*

Lp.	Powiat	Usługi opiekuńczo-lecznicze		Opieka paliatywno-hospicyjna			Liczba osób objętych usługami – współfinansowanymi ze środków gminy	Liczba pacjentów objętych usługami finansowanymi z NFZ	Razem objęci opieką POZ, długoterminową, ZOL, poradni i hospicjów
		Stacje Opieki Caritas (opieka POZ i długoterminowa)	ZOL	hospicjum stacjonarne	poradnie paliatywne	hospicjum domowe			
		1	2	3	4	5	6	7	8 (kol..6+kol.7)
1	brzeski	571	0	0	10	51	237	395	632
2	głubczycki	2 118	0	0	0	0	1 093	1 025	2 118
3	kędzierzyńsko-kozielski	1 058	0	0	45	135	359	879	1 238
4	kluczborski	546	0	0	0	0	278	268	667
5	krakowicki	1 677	0	0	0	31	691	1 017	1 860
6	namysłowski	0	0	0	0	0	0	0	0
7	nyski	1 476	0	0	20	82	809	769	1 578
8	oleski	1 383	0	0	29	124	720	816	1 415
9	Opole Miasto	15	0	0	11	56	0	82	82
10	opolski ziemski	2 559	32	175	20	51	1 791	1 046	2 837
11	prudnicki	707	0	0	29	103	328	511	839
12	strzelecki	2 420	0	0	0	0	1 301	1 119	2 268
	Razem województwo	14 530	32	175	164	633	7 607	7 927	15 534

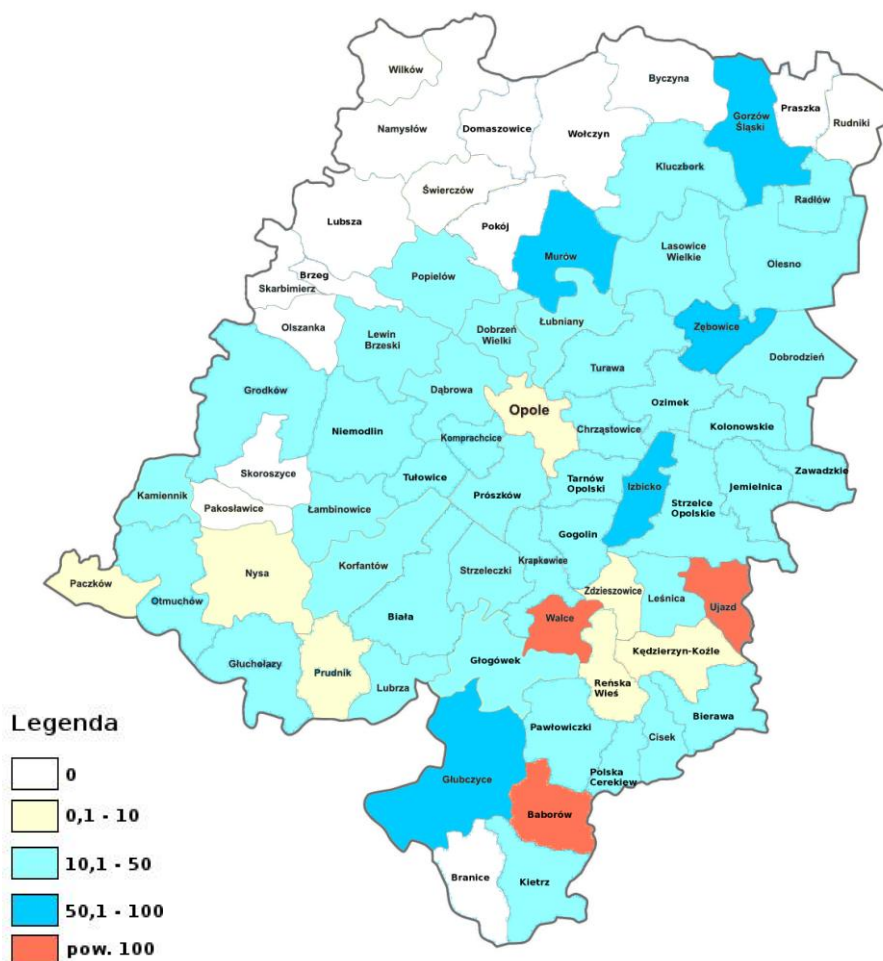
*bez powiatów raciborskiego i lublinieckiego, obejmujących obszar działania Caritas Diecezji Opolskiej

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie informacji Caritas Diecezji Opolskiej (informacja przekazana mailem z 6.03.2015 r., skorygowane informacją w dn. 21.05.2015 r.)

W 2013 r. Caritas Diecezji Opolskiej objął opieką długoterminową i paliatywną 15 534 mieszkańców województwa opolskiego, w tym:

- samorząd gminny sfinansował lub współfinansował świadczenia dla 7 607 osób;
- NFZ sfinansował świadczenia dla 7 927 pacjentów;
- 14 530 osób otrzymało usługi opiekuńczo-lecznicze realizowane przez stacje opieki Caritas (długoterminowe i w podstawowej opiece zdrowotnej);
- 633 pacjentów korzystało z usług świadczonych w hospicjum domowym;
- 175 osób objęto opieką w hospicjum stacjonarnym;
- 164 pacjentów korzystało z poradni paliatywnych.

Mapa 20. Liczba osób objętych opieką Caritas Diecezji Opolskiej na 1000 mieszkańców w gminach woj. opolskiego w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie danych Caritas Diecezji Opolskiej

Brak usług Caritas Diecezji Opolskiej w gminach powiatów: brzeskiego (Brzeg, Lubsza, Olszanka, Skarbimierz) i namysłowskiego (wszystkie gminy) oraz kluczborskiego (Byczyna, Wołczyn) i oleskiego (Praszka, Rudniki) wynika z obszaru administracyjnego Diecezji Opolskiej, która w pełni nie pokrywa się z województwem opolskim. Wymienione gminy należą do innych diecezji Kościoła katolickiego.

Najwięcej osób objętych usługami opiekuńczo-leczniczymi Caritas Diecezji Opolskiej (w relacji do liczby mieszkańców) odnotowano w: Walcach (112), Baborowie (100) i Ujeździe (109), a także Gorzowie Śląskim (78), Głubczycach (58), Zębówicach (62), Murowie (57) i Izbicku (58).

Mapa 21. Placówki Caritas Diecezji Opolskiej (stan na 9 listopada 2014 r.)

Źródło: Caritas Diecezji Opolskiej

2.8 Teleopieka w województwie opolskim

System *teleopieki* w woj. opolskim jest realizowany przez firmę *Polskie Centrum Opieki w Gdyni sp. z o.o.*, którego działalność polega m.in. na wprowadzaniu innowacyjnych rozwiązań informatyczno-komunikacyjnych do powszechnego systemu opieki społecznej, przy wykorzystaniu ścisłej współpracy z licznymi stowarzyszeniami, fundacjami i innymi podmiotami zajmującymi się problematyką opieki, aktywności i solidarności międzypokoleniowej.

Podstawowym rozwiązaniem stosowanym przez firmę w Teleopiece jest czerwony przycisk. Oprócz niego w ramach Teleopieki możliwe jest wsparcie podopiecznego na odległość przy użyciu szeregu bezprzewodowych czujników przekazujących uzgodnione uprzednio informacje do Centrum Operacyjno - Alarmowego, które następnie podejmuje działania zgodnie z obowiązującymi procedurami. Adresatem usługi jest pojedynczy człowiek, ale jako system Teleopieka staje się bardzo ważnym narzędziem dla władz lokalnych w zapewnieniu tańszej i skuteczniejszej opieki społecznej. Dzięki niej ludzie mogą uniknąć przenoszenia do stacjonarnych miejsc opieki jakimi są domy pomocy społecznej lub zakłady opiekuńczo lecznicze.

Teleopieka - składa się z trzech współdziałających ze sobą elementów:

- *NADAJNIK - osobisty przycisk alarmowy noszony na przegubie ręki wysyła sygnał do Centrali;*
- *TERMINAL - urządzenie wyposażone w mikrofon i głośnik, uruchamiane jest w razie interwencji przez nadajnik z dowolnego miejsca mieszkania i umożliwia rozmowę z operatorem, znajdującym się w Centrum Operacyjno - Alarmowym;*
- *CENTRUM OPERACYJNO-ALARMOWE - odczytuje wysłany sygnał alarmujący i dzięki terminalowi znajdującemu się w mieszkaniu pozwala pracownikom centrali nawiązać kontakt i podjąć odpowiednią interwencję.*

Oprócz osobistego nadajnika /CZERWONY PRZYCISK/ mogą być zamontowane różne czujniki np.: dymu, gazu, upadku, opuszczenia pomieszczenia, nie wzięcia leków i wiele innych, które uruchamiane są automatycznie bez konieczności świadomego ich wzbudzenia przez podopiecznego. Ze wszystkich sygnał alarmowy przekazywany jest do całodobowo funkcjonującego Centrum Operacyjno- Alarmowego, które organizuje pomoc zgodnie z obowiązującymi procedurami.⁴⁵

Według informacji Polskiego Centrum Opieki w Gdyni sp. z o.o. i ośrodków pomocy społecznej województwa opolskiego z systemu teleopieki korzysta w regionie 70 osób (w Opolu, Kluczborku, Prószkowie i Niemodlinie), z tego 20 osób na zasadach komercyjnych (odpłatnych). Zastosowanie nowoczesnych rozwiązań teleinformatycznych będzie w najbliższej przyszłości szansą na skuteczniejsze zorganizowanie wsparcia dla wymagających tego osób.

⁴⁵ Więcej na stronie internetowej Centrum Opieki w Gdyni http://www.centrum-opieki.pl/opieka_domowa

2.9 Opieka i pielęgnacja w województwie opolskim ⁴⁶

Świadczenia opiekuńcze i pielęgnacyjne wobec osób starszych, niepełnosprawnych i przewlekle chorych realizują w województwie opolskim różne podmioty i instytucje.

Łącznie z pomocy w formie stacjonarnych miejsc opieki i pielęgnacji oraz usług świadczonych w miejscu zamieszkania korzysta w woj. opolskimi prawie 30 tys. mieszkańców, w tym:

- w formie stacjonarnej 6 734 osób⁴⁷,
- w miejscu zamieszkania lub ośrodkach dziennych 22 442.

Tabela 31. Usługi opiekuńczo-lecznicze w województwie opolskim – razem finansowane przez NFZ i samorząd gminny w 2013 r.

Lp.	Powiat	Liczba mieszkańców województwa opolskiego objętych usługami opiekuńczymi i leczniczymi finansowanymi ze środków NFZ oraz samorządu gminnego			
		Objęci usługami finansowanymi przez NFZ	Objęci usługami finansowanymi przez gminy	RAZEM	Wskaźnik na 10 tys. mieszkańców
1	brzeski	1 000	568	1 568	170
2	głubczycki	1 808	1 837	3 645	768
3	kędzierzyńsko-kozielski	1 341	753	2 094	215
4	kluczborski	713	641	1 354	201
5	krapkowicki	1 358	990	2 348	361
6	namysłowski	261	168	429	100
7	nyski	1 881	1 671	3 552	253
8	oleski	1 179	1 043	2 222	338
9	Opole Miasto	1 162	613	1 775	148
10	opolski ziemski	2 017	2 390	4 407	331
11	prudnicki	1 016	810	1 826	321
12	strzelecki	1 490	2 122	3 612	475
13	spoza województwa	344	x	344	x
Razem w województwie		15 570	13 606	29 176	290

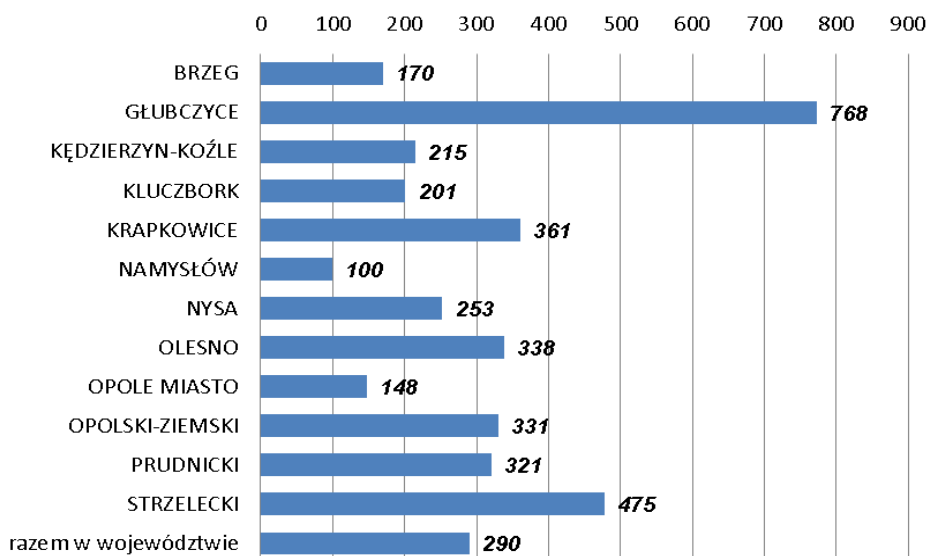
Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu

Średnio w województwie na 10 tys. mieszkańców przypada 290 osób objętych opieką i pielęgnacją w formie usług opiekuńczych, leczniczych, pielęgniarstwa – długoterminowych oraz wykonywanych w placówkach ochrony zdrowia, pomocy społecznej i ośrodkach medycyny paliatywnej. Wskaźnik ten waha się od 768 w powiecie głubczyckim do 100 w powiecie namysłowskim. Niskie wartości udziału mieszkańców objętych opieką i pielęgnacją odnotowano również w: Opolu Mieście oraz powiatach brzeskim, kluczborskim i kędzierzyńsko-kozielskim.

⁴⁶ Szerzej w materiale zaprezentowanym na V Sesji Sejmiku Województwa Opolskiego w dn. 31.03.2015r., <http://ois.rops-opole.pl/index.php?id=48>

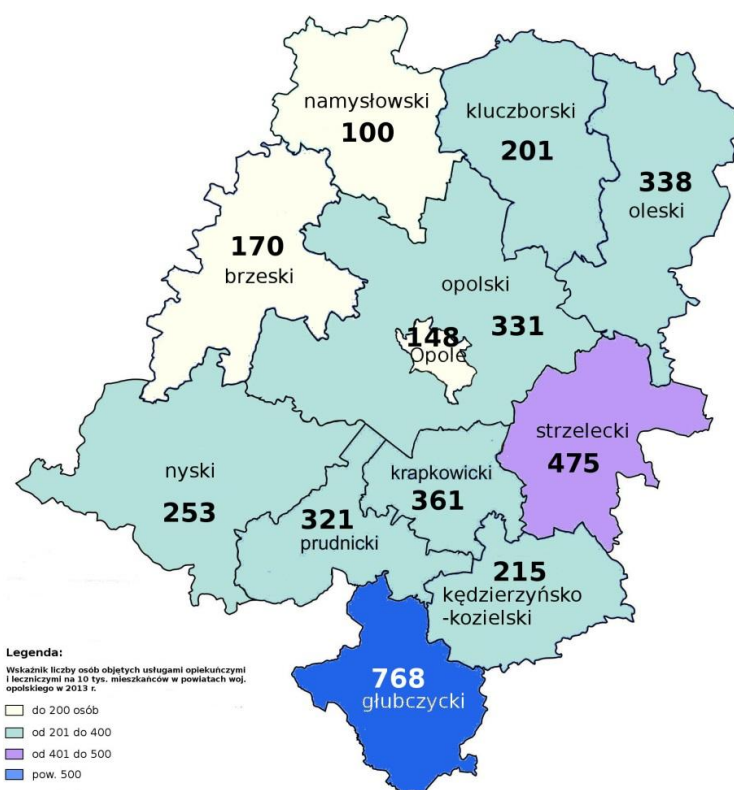
⁴⁷ Wg stanu w 2013r.

Wykres 34. Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi i leczniczymi w powiatach woj. opolskiego w 2013 r. na 10 tys. mieszkańców

Źródło: opracowanie wysłane ROPS w Opolu

Mapa 22. Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi i leczniczymi w powiatach woj. opolskiego w 2013 r. na 10 tys. mieszkańców

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie danych Opolskiego Oddziału NFZ oraz Caritas Diecezji Opolskiej

2.10 Inne instytucje i ośrodki wsparcia

W 2014 r. w zakresie **pozostałych form wsparcia instytucjonalnego** w woj. opolskim funkcjonuje:

- ✓ **6 ośrodków interwencji kryzysowej, w których wsparcie otrzymało 3 358 osób.** Koszt utrzymania tych jednostek (finansowany w całości z budżetu powiatów) wyniósł 1 029 tys. zł. Wg informacji powiatowych – mimo przewidywanego wzrostu liczby osób wymagających wsparcia, koszt utrzymania ośrodków interwencji kryzysowej w kolejnych latach będzie nieznacznie spadać (w 2015 r. wynosić ma 1 007 tys. zł, tj. mniej o 2,1%);
- ✓ **15 warsztatów terapii zajęciowej, w których uczestniczyło 585 osób.** Koszt utrzymania tych instytucji (finansowany w dużej części ze środków PFRON) wyniósł 8 481 tys. zł. (w 2015 r. prognozuje się wzrost kosztów ich utrzymania do 8 549 tys. zł, tj. o niecały 1%);
- ✓ nadal funkcjonują 2 ośrodki specjalistycznego poradnictwa dla ofiar przemocy w rodzinie (w Opolu i Kędzierzynie–Koźlu), w których udzielono wsparcia 810 osobom i rodzinom (o 54% więcej niż w 2013 r.).

2.11 Inne rodzaje pomocy i świadczeń (świadczenia rodzinne oraz inne formy wsparcia rodzin)

W 2014 r. ze świadczeń rodzinnych skorzystało w woj. opolskim ok. 25 tys. rodzin. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego otrzymało 7 913 rodzin.

Zasiłki pielęgnacyjne otrzymało ok. 20 tys. osób (dzieci do 16 roku życia, osób po 16 r. życia o znacznym i umiarkowanym stopniu niepełnosprawności oraz osób starszych).

W 2014 r. łączny koszt świadczeń rodzinnych i funduszu alimentacyjnego wyniósł 194 287 tys. zł (o prawie 1% więcej niż w 2013 r.).

Średnia wartość świadczeń rodzinnych wyniosła w 2014 r. 245 zł, a świadczeń wypłacanych z Funduszu Alimentacyjnego 377 zł.

Ponadto w 2014 r.:

- pomoc w postaci dodatków mieszkaniowych otrzymało 12 263 osoby, a ich koszt wyniósł 18 392 tys. zł;
- stypendia socjalne i zasiłki szkolne otrzymało 11 047 dzieci i młodzieży (wartość tych świadczeń wyniósł 8 773 tys. zł);
- 1 268 osób otrzymało świadczenia pieniężne z prac społecznie użytecznych (koszt pomocy - 1 281 tys. zł).

W 2015 r. oszacowano wzrost:

- kosztu świadczeń pielęgnacyjnych o 45,9% (za względu na zamiany przepisów od stycznia 2015 r. wartość świadczenia pielęgnacyjnego wzrosła z 800 zł do 1 200 zł, tj. o 50%),
- liczby osób oraz kosztu specjalnych zasiłków opiekuńczych (również ze względu na zmiany przepisów od stycznia 2015 r. zasiłek może otrzymać osoba nie podejmująca pracy, a nie jak poprzednio – rezygnująca z pracy w celu sprawowania opieki nad niepełnosprawnym członkiem rodziny).⁴⁸

⁴⁸ Ustawa o świadczenia rodzinnych, t. j. Dz. U. z 2013 r., poz. 1456, z późn.zm.

Tabela 32. Świadczenia rodzinne oraz zasiłki z funduszu alimentacyjnego w woj. opolskim w 2014 r. i w 2015 r. (prognoza)

Lp.	Wyszczególnienie	Świadczenia rodzinne w woj. opolskim w:		
		2014 r.	2015 r.	Wzrost / spadek w 2015 r. 2014 r. = 100%
Zasiłki rodzinne i dodatki do zasiłków rodzinnych				
1.	Liczba rodzin	25 020	25 506	101,9
2.	Koszt świadczeń w tys. zł	73 822	71 234	96,5
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka				
3.	Szacunkowa liczba osób	641	666	103,9
4.	Koszt świadczeń w zł	6 407	6 449	100,7
Świadczenia pielęgnacyjne				
5.	Liczba świadczeń	27 214	27 797	102,1
6.	Koszt świadczeń w tys. zł	20 686	30 171	145,9
Zasiłki pielęgnacyjne dla niepełnosprawnych dzieci				
7.	Szacunkowa liczba osób	5 178	5 252	101,4
8.	Koszt świadczeń w zł	8 144	8 171	100,3
Zasiłki pielęgnacyjne dla niepełnosprawnych po. 16 r. ż. o znacznym i umiarkowanym stopniu niepełnosprawności				
	Szacunkowa liczba osób	18 130	18 112	99,9
9.	Koszt zasiłków pielęgnacyjnych w tys. zł	28 389	28 523	100,5
Zasiłki pielęgnacyjne dla osób pow. 75 r. życia *				
10.	Szacunkowa liczba osób	1 004	987	98,3
11.	Koszt świadczeń w tys. zł	2 057	1 663	80,8
Specjalny zasiłek opiekuńczy				
12.	Szacunkowa liczba świadczeń	199	313	157
13.	Koszt świadczeń w zł	1 147	1 887	164,5
Zasiłek dla opiekuna				
14.	Szacunkowa liczba świadczeń	1 625	1 038	63,9
15.	Koszt świadczeń w zł	9 832	6 519	66,3
Świadczeni z funduszu alimentacyjnego				
16.	Liczba rodzin	7 913	7 876	99,5
17.	Koszt świadczeń w tys. zł	35 808	35 739	99,8
Składki na ubezpieczenie zdrowotne i społeczne – razem				
18.	Koszt w zł	7 995	9 665	120,9
RAZEM świadczenia rodzinne				
19.	Koszt w tys. zł	194 287	200 021	102,9
Dodatki mieszkaniowe				
20.	Liczba gospodarstw dom.	12 263	12 498	101,9
21.	Koszt w zł	18 392	19 092	103,8
Dodatki energetyczne				
22.	Liczba gospodarstw dom.	10 444	11 335	108,5
23.	Koszt w zł	424	474	111,8
Świadczenia pieniężne z prac społecznie-użytecznych				
24.	Liczba osób	1 268	1 220	96,2
25.	Koszt w zł	1 281	1 353	105,6
Stypendia socjalne dla uczniów szkół				
26.	Liczba osób	11 047	11 224	101,6
27.	Koszt w zł	8 773	8 839	100,8

*Osoby otrzymujące zasiłki pielęgnacyjne w gminie (bez osób otrzymujących te zasiłki z ZUS)

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2014 r.

3. Kadra pomocy społecznej woj. opolskiego

Wg stanu na 31 grudnia 2014 r. kadra pomocy społecznej woj. opolskiego liczyła 3 814 osób, z tego:

- + 1 886 w domach pomocy społecznej,
- + 154 w środowiskowych domach samopomocy,
- + 59 osób w innych ośrodkach wsparcia (noclegownie, schroniska i domy dla bezdomnych, kluby samopomocy),
- + 193 w powiatowych centrach pomocy rodzinie, w tym 44 pracowników socjalnych,
- + 1 500 w ośrodkach pomocy społecznej, w tym:
 - 458 pracowników socjalnych,
 - 11 w klubach integracji społecznej,
 - 24 osoby w ośrodkach interwencji kryzysowej,
 - 123 w domach dziennego pobytu,
- + 10 w Wydziale Polityki Społecznej i Zdrowia Opolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Opolu,
- + 12 w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Opolu.⁴⁹

Tabela 33. Zatrudnienie w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2013-2014*

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba osób zatrudnionych w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej w:		
		2013 r.	2014 r.	Wzrost / spadek w 2014 r. 2013 r.=100%
1.	OGÓŁEM (suma wierszy 2+3+4+7+8+9) <i>z tego:</i>	3 704	3 814	103
2.	Służby Wojewody Opolskiego realizujące zadania z zakresu pomocy społecznej	10	10	100
3.	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu**	12	12	100
4.	Jednostki samorządu terytorialnego (gminy i powiaty)	1 640	1 693	103
5.	Powiatowe centra pomocy rodzinie	184	193	105
5.1	<i>w tym pracownicy socjalni</i>	<i>43</i>	<i>44</i>	<i>102</i>
6.	Ośrodki pomocy społecznej w tym:	1 456	1 500	103
6.1	<i>pracownicy socjalni</i>	<i>465</i>	<i>458</i>	<i>98</i>
6.2	pozostali pracownicy	991	1 042	105
	w tym:			
6.3	kluby integracji społecznej	9	11	122
6.4	ośrodki interwencji kryzysowej	24	24	100
6.5	dzienne domy pomocy	107	123	115
6.6	inni pracownicy (administracja i obsługa)	851	884	104
7.	środowiskowe domy samopomocy	151	154	102
8.	inne ośrodki wsparcia, w tym noclegownie	47	59	126
9.	domy pomocy społecznej	1 844	1 886	102

* osoby zatrudnione w jednostce bez względu na wymiar czasu pracy

** w ROPS w Opolu funkcjonuje także Ośrodek Adopcyjny zatrudniający 8 osób (wraz z oddziałem zamiejscowym w Nysie).

Źródło: Sprawozdanie MPiPS-03 za 2013 oraz ocena zasobów pomocy społecznej w 2014 r.

⁴⁹ Wejście w życie ustawy z 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2013 r. poz. 135 ze zm.) spowodowało, że placówki opiekuńczo-wychowawcze, dotychczas funkcjonujących w systemie pomocy społecznej, przestały być zaliczane do jednostek organizacyjnych pomocy społecznej. W 2014 r. w 21 placówkach opiekuńczo-wychowawczych w woj. opolskim było zatrudnionych 347 osób.

W 2014 r. - w porównaniu do 2013 r., liczba pracowników pomocy społecznej w woj. opolskim wzrosła o 3% przy czym:

- ✚ o 3% zwiększyło się zatrudnienie w gminnych i powiatowych jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej (o 5% w powiatowych centrach pomocy rodzinie i o 3% w ośrodkach pomocy społecznej),
- ✚ o 15% wzrosło zatrudnienie w dziennych domach pomocy społecznej (zwiększenie liczby miejsc), a także o 26% wzrosła liczba zatrudnionych pracowników w innych ośrodkach wsparcia (noclegowaniach, klubach samopomocy, jadłodajniach),
- ✚ bez zmian pozostało zatrudnienie w Wydziale Polityki Społecznej i Zdrowia OUW oraz ROPS w Opolu.

Jednak z uwagi na zakończenie w 2014 r. projektów finansowanych z EFS, w wielu gminach zmniejszono zatrudnienie pracowników socjalnych, którzy zatrudnieni byli na czas realizacji tych projektów (łącznie zatrudnienie pracowników socjalnych w gminach województwa opolskiego spadło o 2%).

3.1 Kadra ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie

3.1.1 Pracownicy socjalni

W 2014 r. w ośrodkach pomocy społecznej woj. opolskiego zatrudnionych było 458 pracowników socjalnych (o 7 mniej niż w 2013 r.).⁵⁰

Zgodnie z art. 110 ust. 11 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r., poz. 182 ze zm.) ośrodek pomocy społecznej winien zatrudniać pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby mieszkańców w stosunku 1 pracownik socjalny na 2 tys. mieszkańców, nie mniej jednak niż trzech pracowników.⁵¹

W 2014 r. wymóg zatrudnienia odpowiedniej liczby pracowników spełniały 23 gminy województwa opolskiego (w 2013 r. 20 gmin).⁵²

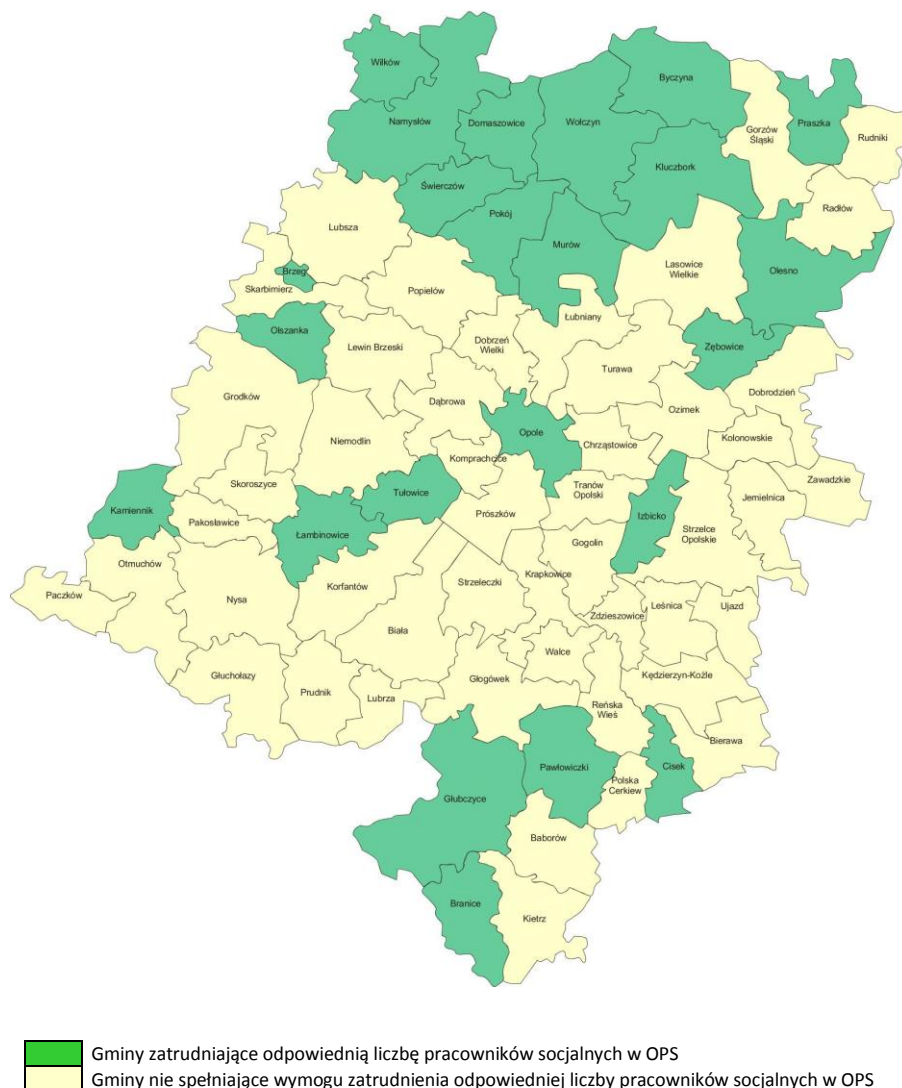
Od wprowadzenia ustawowego wymogu zatrudnienia odpowiedniej liczby pracowników socjalnych w gminie liczba gmin spełniająca standard zatrudnienia pracowników socjalnych w woj. opolskim systematycznie wzrastała (do 2012 r. średnio o 4 rocznie). W 2013 r. po raz pierwszy odnotowano mniejszą niż w ubiegłych latach liczbę gmin spełniających ten wymóg, jednak w 2014 r. sytuacja w tym zakresie wróciła do stanu z 2012 r. (23 gminy).

⁵⁰ Liczba pracowników socjalnych we wszystkich ośrodkach pomocy społecznej w woj. opolskim wzrosła od 2010 r. o 33 (w 2010 r. w OPS-ach było zatrudnionych 425 pracowników socjalnych).

⁵¹ Od 1 stycznia 2015 r. ośrodek pomocy społecznej będzie mógł zatrudniać pracowników socjalnych (nie mniej niż 3) proporcjonalnie do określonej w ustawie liczby mieszkańców *lub proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących, objętych pracą socjalną w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących*, co wskazano w ustawie z 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych (Dz. U., Nr 81, poz. 440)

⁵² Wymóg zatrudnienia odpowiedniej liczby pracowników socjalnych w gminie obliczono wg liczby ludności GUS na 31 grudnia 2013 r. (szczegółowe dane o liczbie ludności w gminach woj. opolskiego w 2014 r. publikowane są przez Urząd Statystyczny w Opolu w II pół. 2015 r.).

Mapa 23. Gminy spełniające ustawowy wskaźnik zatrudnienia pracowników socjalnych w ośrodku pomocy społecznej w 2014 r.

*wskaźnik obliczony wg liczby ludności na dzień 31.12. 2013 r.

Źródło: *oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2014 r.*

Liczba ludności przypadająca na pracownika socjalnego w woj. opolskim wynosi średnio 2 193 (w 2013 r. - 2 212, a w 2012 r. - 2 255).

Najmniej mieszkańców na 1 pracownika socjalnego w OPS jest w gminie Świerczów (pow. namysłowski) – 1 182, a najwięcej w Reńskiej Wsi (pow. kędzierzyńsko-kozielski) – 4 124.

Spośród 71 gmin województwa 48 (68%) nie spełnia wymogu zatrudnienia odpowiedniej liczby pracowników socjalnych, w tym 10 zatrudnia mniej niż 3 pracowników socjalnych w OPS (szczególnie dotyczy to ośrodków pomocy społecznej zlokalizowanych w gminach wiejskich).

W latach 2015-2016 część gmin prognozuje zatrudnienie dodatkowych pracowników socjalnych (łącznie do 481 osób, tj. o 23 więcej), co spowoduje wzrost liczby gmin spełniających wymóg ustawy (ich liczba zwiększy się o 3, do 26 gmin).

Wśród 458 pracowników socjalnych woj. opolskiego:

- 72% (329 osób) posiada wykształcenie wyższe (o 17 więcej niż w 2013 r.);
- 28% (129 osób) ma wykształcenie średnie (mniej o 9 osób niż w poprzednim roku).

Ponadto:

- 35% (161 osób) posiada 1-szy stopień specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny (o 1 osobę więcej niż w 2013 r.);
- 3% (15 osób) zatrudnionych jest w ramach środków z Europejskiego Funduszu Społecznego (w 2013 r. były to 23 osoby).⁵³

Jednocześnie 14 pracowników socjalnych w województwie (bez zmian w porównaniu do 2013 r.) posiada dyplom specjalizacji 2-go stopnia w zawodzie pracownik socjalny (specjalistyczne przygotowanie zawodowe w zakresie pracy socjalnej z osobami i rodzinami wymagającymi wsparcia i pomocy).⁵⁴

Natomiast podyplomowe studia z zakresu organizacji pomocy społecznej, specjalizację przeznaczoną dla osób kierujących lub przygotowujących się do kierowania jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej, ukończyło 61 pracowników socjalnych (w 2013 r. było ich 66-ciu, a w 2010 r. 36-ciu).⁵⁵

W 2014 r. w 11 powiatowych centrach pomocy rodzinie woj. opolskiego (bez MOPR w Opolu) było 44 pracowników socjalnych, w tym 7 zatrudnionych ze środków EFS (o 1 więcej niż w 2013 r.).

Zdecydowana większość pracowników socjalnych w PCPR-ach (91% - 40 osób) posiada wykształcenie wyższe. Pozostali mają wykształcenie średnie (9% - 4 osoby).

Specjalizację 1-go stopnia w zawodzie pracownik socjalny ma 11 pracowników socjalnych, a 2-go stopnia – dwóch (bez zmian w stosunku do 2013 r.). Natomiast specjalizację z zakresu organizacji pomocy społecznej (dyplom studiów podyplomowych) posiada 9 (23%) pracowników socjalnych.

Z prognoz PCPR-ów wynika, że w latach 2015-2016 liczba pracowników socjalnych będzie się zmniejszać, co wynika ze zmiany struktury zadań realizowanych przez te jednostki – coraz mniej zadań z ustawy o pomocy społecznej, na rzecz wzrostu liczby zadań związanych z wykonywaniem ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

3.1.2 Kadra kierownicza

W 2014 r. kadra kierownicza ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie woj. opolskiego liczyła 99 osób (dyrektorzy i kierownicy oraz ich zastępcy), z tego w OPS 84 osoby, a w PCPR 15 osób.

W porównaniu do ub. roku liczba kadry kierowniczej OPS pozostała bez zmian, a w PCPR wzrosła o 1 osobę (w 2013 r. liczyła 14 osób).⁵⁶

⁵³ Zob. rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 17 kwietnia 2012 r. w sprawie specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny (Dz. U. poz. 486)

⁵⁴ Jest 10 specjalizacji 2-go stopnia w zawodzie pracownik socjalny – praca socjalna: 1) z rodziną z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, 2) z osobą i rodziną z problemem przemocy, 3) z osobami niepełnosprawnymi i ich rodzinami, 4) z osobami z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzinami, 5) z osobami starszymi, 6) z osobami bezrobotnymi, 7) z osobami uzależnionymi, 8) z osobami bezrobotnymi, 9) z cudzoziemcami, mniejszościami narodowymi i etnicznymi, 10) ze społecznością lokalną

⁵⁵ Więcej: Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 22 września 2004 r. w sprawie specjalizacji z zakresu organizacji pomocy społecznej (Dz. U. nr 219, poz. 2224)

⁵⁶ W 2012 r. 87% stanowisk kierowniczych w OPS-ach i PCPR-ach zajmowały kobiety (brak późniejszych danych) .

Wszystkie osoby zajmujące kierownicze stanowiska w PCPR-ach posiadają wykształcenie wyższe, a w OPS-ach jest ich 91% (77 osób). Jednocześnie prawie 90% kadry kierowniczej OPS i cała w PCPR posiada dyplom ukończenia studiów podyplomowych z zakresu organizacji pomocy społecznej.

Według prognoz gmin wszystkie osoby zajmujące kierownicze stanowiska w ośrodkach pomocy społecznej mają w latach 2015-2016 r. uzyskać wykształcenie wyższe, a liczba posiadających dyplom ukończenia specjalizacji z zakresu organizacji pomocy społecznej ma zwiększyć się w OPS-ach o 5 osób (do 95%).

3.1.3 Pozostali pracownicy

W 2014 r. w ośrodkach pomocy społecznej zatrudnione były 1 042 inne osoby, w tym pracownicy administracyjno-księgowi i obsługi (działy księgowości i finansów, zaopatrzenia, transportu, ekipy konserwatorskie) oraz inni pracownicy merytoryczni wykonujący m. in. usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze w gminie, prowadzący kluby integracji społecznej lub inne placówki wsparcia w ośrodku pomocy społecznej oraz zadania wspomagające w OPS (prawnicy, psychologowie, pedagodzy, aspiranci pracy socjalnej).

Ponad 48% osób zajmujących stanowiska administracyjno-księgowe, obsługi i inne merytoryczne w OPS posiada wykształcenie wyższe, pozostali mają wykształcenie średnie (36%) lub inne (16%).

Według gmin w latach 2015-2016 liczba pracowników z wykształceniem wyższym niż posiadanym dotychczas ma wzrosnąć o ok. 30 osób, w tym szczególnie wśród osób mających wykształcenie średnie.

Liczba innych pracowników zatrudnionych w powiatowych centrach pomocy rodzinie w 2014 r. wyniosła 117, w tym większość (77%) ma wykształcenie wyższe (głównie są to specjaliści pracy z rodziną, aspiranci pracy socjalnej i konsultanci). Pozostali pracownicy (32 osoby) zajmujący się przede wszystkim zadaniami administracyjno-obsługowymi w PCPR mają wykształcenie średnie lub niższe.

3.2 Wolontariat w ośrodkach pomocy społecznej i powiatowych centrach pomocy rodzinie

W 2014 r. zadania realizowane w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej (OPS i PCPR) wspierało 248 wolontariuszy, z tego:

- 223 w ośrodkach pomocy społecznej;
- 25 w powiatowych centrach pomocy rodzinie.

Większość wolontariuszy w gminach (167 osób) wspierała pracę Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Opolu. Pozostałe osoby świadczyły pomoc w ramach działania OPS-ów w Nysie (25 osób), Głuchołazach (21) oraz w Zawadzkiem (4), Głogówku (3), Zdieszowicach (2) i Dobrodzieniu (1).

Natomiast w powiatach świadczenia wolontariackie były wykonywane w ramach zadań PCPR-ów w Namysłowie (24 osoby) i Prudniku (1 osoba).

W latach 2014-2015 gminy i powiaty nadal planują korzystać ze wsparcia wolontariuszy w realizacji zadań z zakresu pomocy i integracji społecznej. Jednak z prognoz wynika, że będą to przede wszystkim te gminy i powiaty, które dotychczas korzystały z pracy wolontariuszy (jedynie 4 gminy i 1 powiat dodatkowo zakładają wsparcie swoich zadań w formie wolontariatu).

4. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia w woj. opolskim

W 2014 r. na terenie woj. opolskiego funkcjonowały następujące jednostki organizacyjne pomocy społecznej i inne instytucje realizujące zadania z zakresu pieczy zastępczej i zatrudnienia socjalnego:⁵⁷

- 71 ośrodków pomocy społecznej;
- 11 powiatowych centrów pomocy rodzinie;
- 28 domów pomocy społecznej, w tym 27 ponadgminnych i 1 gminny (36 domów razem z filiami), na 3 034 miejsca. W województwie funkcjonuje jeszcze jeden DPS, jednak nie jest on prowadzony przez samorząd, ani na jego zlecenie (jest to placówka prowadzone przez spółkę cywilną);
- 7 placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku na 212 miejsc;
- 21 placówek opiekuńczo-wychowawczych na 514 miejsc, z tego:
 - 19 placówek socjalizacyjnych,
 - 3 placówki socjalizacyjno-interwencyjne lub z miejscami interwencyjnymi,
- 12 środowiskowych domów samopomocy dla 637 osób z zaburzeniami psychicznymi;
- 15 dziennych domów pomocy dla 1 404 osób starszych (w 2014 r. korzystało z nich 2 024 osoby);
- 16 noclegowni, schronisk i domów z 755 miejscami dla osób bezdomnych oraz samotnych matek (wraz z 1 hostelem);
- 99 mieszkań chronionych (przeznaczonych głównie dla młodzieży opuszczając placówki opiekuńczo-wychowawcze lub rodziny zastępcze oraz osób z zaburzeniami psychicznymi);
- 6 ośrodków interwencji kryzysowej (w 2014 r. pomocy udzielono w nich 3 358 osobom);
- 2 ośrodki adopcyjne (w tym 1 prowadzony przez Samorząd Województw Opolskiego w ROPS w Opolu oraz 1 na zlecenie samorządu województwa) dla ok. 300 rodzin adopcyjnych,

a także:

- 13 klubów integracji społecznej;
- 2 centra integracji społecznej;
- 2 specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, które udzieliły pomocy 810 osobom;
- 5 jednostek specjalistycznego poradnictwa, w tym rodzinnego;
- 31 dziennych placówek wsparcia, w tym świetlic socjoterapeutycznych, na 844 miejsca;
- 15 warsztatów terapii zajęciowej, w których uczestniczyło 585 osób niepełnosprawnych;
- 2 zakłady aktywności zawodowej dla 108 uczestników;
- 30 spółdzielni socjalnych (w 2013 r. było ich 22.);

W woj. opolskim funkcjonują też instytucje aktywizacji i integracji seniorów, w tym Kluby seniora (w 2013 r. było ich 21, brak danych za 2014 r.) i Uniwersytety III wieku, których liczba sukcesywnie wzrasta (w 2014 r. było 17 uniwersytetów, w tym 2 nowe, z których korzystało 2 363 osoby starsze).

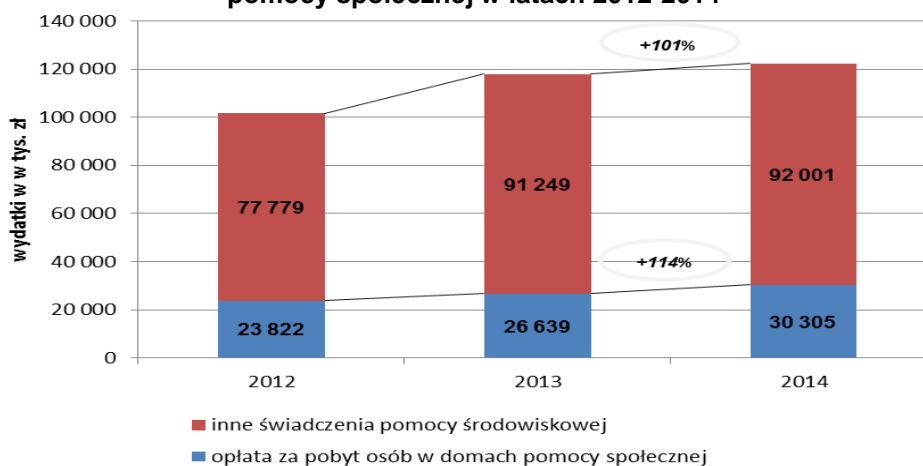
⁵⁷ Wymieniono jednostki organizacyjne pomocy społecznej (ustawa z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej), jednostki organizacyjne pieczy zastępczej (ustawa z 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej) i jednostki zatrudnienia socjalnego (ustawa z 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym).

W zasobach instytucjonalnych pomocy społecznej w woj. opolskim w 2014 r. odnotowano niewielkie zmiany. Polegały one głównie na zwiększeniu liczby miejsc w środowiskowych domach samopomocy (o 15) i zwiększenia liczby osób korzystających z ośrodków interwencji kryzysowej, jednostek specjalistycznego poradnictwa, warsztatów terapii zajęciowej i specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie. Jeżeli tworzone są nowe instytucje pomocowe to głównie o charakterze środowiskowym (np. kluby samopomocy, kluby seniora czy uniwersytety III wieku, tworzone przez organizacje pozarządowe i gminne jednostki pomocy społecznej lub jednostki oświatowe), a ich koszt funkcjonowania współfinansowany jest ze środków gminnych lub w całości finansowany przez instytucje pozarządowe.

Brak tworzenia nowych, samorządowych instytucji wsparcia społecznego wynika z systematycznego wzrostu bieżących kosztów utrzymania już funkcjonujących jednostek tego typu na terenie gminy i powiatu oraz wzrostu opłat samorządu gminnego za pobyt mieszkańców umieszczonych w publicznych jednostkach pomocy społecznej (domach pomocy społecznej) znajdujących się często w innych gminach (niż gmina wnosząca opłatę), a także poza regionem.

Koszt ten od wielu lat systematycznie wzrasta (z 13 149 tys. zł w 2009 r. do 30 305 tys. zł w 2014 r., tj. 2,3-krotnie), stanowiąc znaczne obciążenie budżetu gmin. Ogranicza to możliwości finansowania przez gminy innych, ważnych form wsparcia, zwłaszcza świadczeń aktywizujących osoby długotrwale korzystające z pomocy społecznej, a także możliwości tworzenia nowych instytucji i ośrodków wsparcia.

Wykres 35. Koszt pomocy społecznej (środowiskowej) i opłat gmin za pobyt osób w domach pomocy społecznej w latach 2012-2014

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie *Sprawozdania MPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej, pieniężnych, w usługach i naturze za lata 2012-2014*

W konsekwencji nowe instytucje lub placówki wsparcia społecznego powstają głównie z inicjatywy lokalnych społeczności (np. spółdzielnie socjalne) lub organizacji pozarządowych (np. świetlice wychowawcze), bardzo często inicjowanych i wspieranych przez samorząd gminny i powiatowy. Stąd istotnego znaczenie nabierają w tym względzie programy rządowe (np. Program Senior-WIGOR, Program „Świetlica – Dzieci - Praca” na rzecz wsparcia dziecka i rodziny w gminie), środki krajowe (np. Funduszu Inicjatyw Obywatelskich) lub programy unijne, które kierowane do różnych instytucji (publicznych i organizacji pozarządowych) mogą przyczynić się do rozwoju infrastruktury społecznej w regionie.

Tabela 34. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia woj. opolskiego w latach 2013-2014 i w 2015 r. (prognoza)*

Lp.	Wyszczególnienie	Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia w woj. opolskim w:				
		2013 r.	2014 r.	Wzrost / spadek w 2014 r. 2013 r.=100%	2015 r. (prognoza)	Wzrost / spadek w 2015 r. 2014 r.=100%
1.	Domy pomocy społecznej					
2.	liczba placówek	28	28	100	28	100
3.	liczba miejsc	3 031	3 034	100	3 036	100
4.	Środowiskowe domy samopomocy					
5.	liczba placówek	12	12	100	12	100
6.	liczba miejsc	622	637	102	637	100
7.	Dzienne domy pomocy					
8.	liczba placówek	15	15	100	15	100
9.	Liczba miejsc	1 362	1 404	103	1 524	108
10.	liczba korzystających	2 009	2 024	101	2 119	105
11.	Noclegownie, schroniska i domy dla osób bezdomnych					
12.	liczba placówek	14	16	114	16	100
13.	liczba miejsc	735	755	103	b.d.	-
14.	Mieszkania chronione					
15.	liczba placówek	78	77	98	77	100
16.	liczba miejsc	92	99	107	99	100
17.	Ośrodki interwencji kryzysowej					
18.	liczba placówek	6	6	100	6	100
19.	liczba miejsc całodobowych	21	21	100	21	100
20.	liczba korzystających	3 113	3 358	108	3 472	103
21.	Jednostki specjalistycznego poradnictwa					
22.	liczba placówek	5	5	100	6	120
23.	liczba korzystających	638	694	109	745	107
24.	Dzienne placówki wsparcia					
25.	liczba placówek	27	31	115	32	103
26.	liczba miejsc	760	844	111	911	108
27.	Placówki opiekuńczo-wychowawcze					
28.	liczba placówek	16	21	131	21	100
29.	liczba miejsc	526	514	98	511	99
30.	Centra integracji społecznej					
31.	liczba placówek	2	2	100	2	100
32.	liczba uczestników zajęć	110	114	104	116	102
33.	Kluby integracji społecznej					
34.	liczba placówek	9	13	144	13	144
35.	liczba uczestników zajęć	b.d.	b.d.	-	b.d.	-
36.	Warsztaty terapii zajęciowej					
37.	liczba placówek	15	15	100	15	100
38.	liczba uczestników zajęć	500	585	117	585	100
39.	Zakłady aktywności zawodowej					
40.	liczba placówek	2	2	100	2	100
44.	liczba uczestników zajęć	106	108	102	108	100
45.	Specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie					
46.	liczba placówek	2	2	100	b.d.	-
47.	liczba korzystających	527	810	154	b.d.	-
48.	Uniwersytety III wieku					
49.	liczba placówek	15	17	113	17	100
50.	liczba uczestników	2 000 **	2 363****	118	2 478	105

* z uwagi na brak szczegółowych danych tabela nie uwzględnia Klubów seniora, jadłodajni, spółdzielni socjalnych i innych placówek wsparcia środowiskowego w gminie (klubów samopomocy, ognisk) prowadzonych przez organizacje pozarządowe lub współfinansowanych ze środków samorządu gminnego.

** dane szacunkowe

*** w 2013 r. wraz z poradnictwem w ośrodkach pomocy społecznej i powiatowych centrach pomocy rodzinie liczba osób korzystających wyniosła 3 725.

**** na podstawie inf. tel. uzyskanych przez ROPS w Opolu 18.05.2015 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie danych ze sprawozdania rządowego z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za okres I-XII 2014 r., gminnych i powiatowych oceny zasobów pomocy społecznej w 2014 r. oraz rejestrów Wydziału Polityki Społecznej i Zdrowia Opolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Opolu.

5. Koszt pomocy społecznej oraz innych zadań z zakresu polityki społecznej w latach 2013-2014 i w 2015 r. (prognoza)

5.1 Zadania gminy

Koszt zadań realizowanych w 2014 r. przez gminy w zakresie pomocy społecznej i innych zadań z obszaru polityki społecznej wyniósł ponad 493 mln zł, z tego:

- budżet państwa sfinansował prawie 60% (295 mln zł);
- budżet gmin sfinansował 40% kosztu zadań (ponad 198 mln zł).

Tabela 35. Środki finansowe przeznaczone przez gminy na zadania pomocy społecznej i inne zadania z zakresu polityki społecznej w woj. opolskim w latach 2013-2014 i w 2015 r. (prognoza) w tys. zł

Wyszczególnienie	Środki finansowe przeznaczone na zadania pomocy społecznej oraz inne zadania z zakresu polityki społecznej realizowane w gminach województwa opolskiego w:				
	2013 r.	2014 r.	Wzrost / spadek w 2014 r. 2013 r.=100%	2015 r. (prognoza)	Wzrost / spadek w 2015 r. 2014 r.=100%
ZADANIA Z ZAKRESU POLITYKI SPOŁECZNEJ - ogółem zadania gminy	474 843	492 887	104	506 597	103
<i>z tego:</i>					
dotacje budżetu państwa	292 190	294 853	101	295 681	100
środki własne gminy (w tym środki z innych źródeł)	182 653	198 034	108	210 916	107
POMOC SPOŁECZNA	210 979	221 953	105	223 547	101
<i>w tym:</i>					
świadczenia pieniężne	67 487	67 898	101	68 000	100
usługi opiekuńcze oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze	10 795	11 393	106	12 429	109
posiłki	11 118	10 356	93	11 828	114
odpłatność gmin za pobyt osób w domach pomocy społecznej	26 638	30 308	114	33 049	109
utrzymanie OPS	53 971	58 234	108	57 881	99
utrzymanie środowiskowych domów samopomocy	7 656	9 274	121	8 765	95
przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	1 267	1 013	80	1 176	116
składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za niektóre osoby pobierające zasiłki z pomocy społecznej i świadczeni rodzinne	2 393	2 472	103	2 557	103
utrzymanie centrów integracji społecznej	1 018	922	91	1 097	119
usuwanie skutków powodzi	64	615	x	1 012	x
pozostała działalność (dofinansowanie zadań własnych – w tym: wspieranie rodziny – asystent rodziny, projekty rządowe)	28 572	29 468	103	25 753	87
INNE ZADANIA	263 864	270 934	103	283 050	104
świadczenia rodzinne	193 021	194 287	101	200 021	103
przeciwdziałanie alkoholizmowi	13 728	14 360	105	15 371	107
przeciwdziałanie narkomanii	809	754	93	805	107
ryczałty i dodatki mieszkaniowe	17 175	18 816	110	19 566	104
prace społecznie użyteczne	1 693	1 281	76	1 353	106
stypendia socjalne dla uczniów i zasiłki szkolne	9 456	8 773	93	8 839	101
utrzymanie żłobków i klubów dziecięcych	18 392	22 831	124	28 096	123
Pozostałe zadania (pomoc dla uczniów)	9 590	9 832	103	8 999	92

*w 2014 r. gminy otrzymały dotacje na realizację rządowych programów („Maluch”, Zatrudnienie asystentów rodziny”)

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie Sprawozdania MPIPS-03 za lata 2013 r. i 2014 r. oraz oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2014 r., a także informacji Wydziału Polityki Społecznej i Zdrowia OUW w Opolu

Koszt zadań pomocy społecznej w 2014 r. wyniósł prawie 222 mln zł (wzrost o 5% w porównaniu do 2013 r.), w tym najbardziej wzrost zanotowano w przypadku:

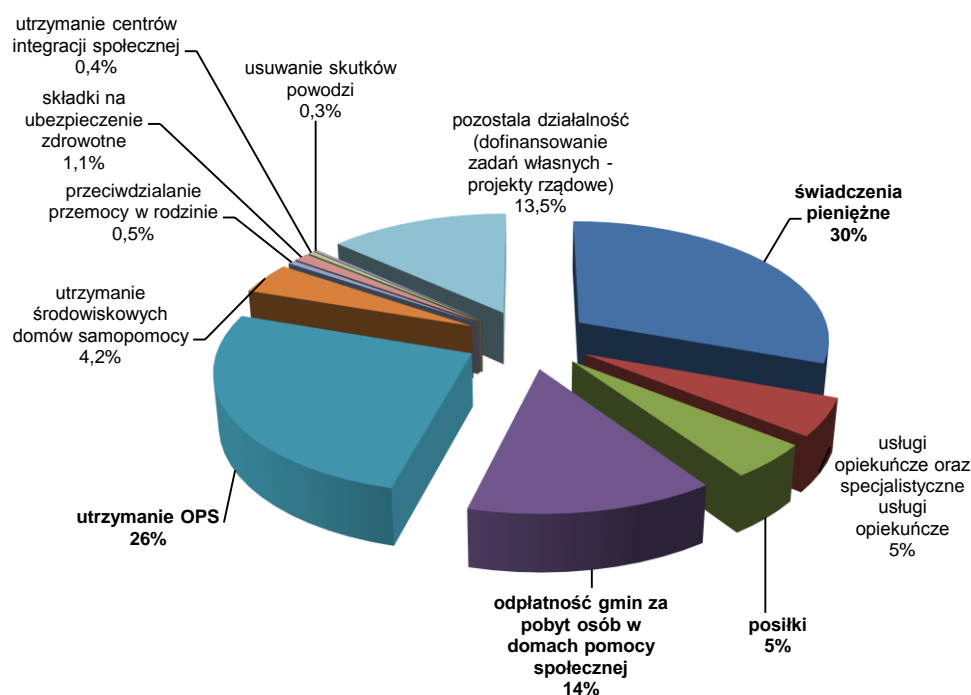
- + odpłatności ponoszonej przez gminy za pobyt osób w domach pomocy społecznej (wzrost o 14% w porównaniu do 2013 r.),
- + kosztu usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych o 6%,
- + kosztu utrzymania środowiskowych domów samopomocy o 21% (w 2014 r. zwiększono liczbę miejsc w tych placówkach o 15, tj. w Nysie o 5 i Opolu o 10).

Wśród pozostałych zadań samorządu gminnego w 2014 r najbardziej wzrósł:

- + koszt utrzymania żłobków i klubów dziecięcych o 24% (w stosunku do 2013 r. wzrosła o 8 liczba placówek, a liczba miejsc opieki nad dziećmi do 3 roku życia zwiększyła się 106);
- + koszt ryczałtów i dodatków mieszkaniowych o 10%,

Natomiast na zbliżonym do 2013 r. poziomie utrzymały się wydatki związane z wypłatą świadczeń rodzinnych i funduszu alimentacyjnego. Najbardziej spadły koszty realizacji prac społecznie użytecznych o 24%, co wynika z systematycznego ograniczania przez gminy wydatków w tym zakresie.

Wykres 36. Struktura kosztów pomocy społecznej oraz innych zadań realizowanych przez gminy woj. opolskiego w 2014 r.

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie *oceny zasobów pomocy społecznej w 2014 r.*

W strukturze wydatków gmin przeznaczonych na realizację zadań pomocy społecznej dominują świadczenia pieniężne (30%) oraz odpłatność za pobyt osób w domach pomocy społecznej (14%). Dużą część wydatków stanowią świadczenia rzeczowe oraz realizacja projektów (w tym rządowych) i utrzymanie ośrodków wsparcia (klubów, noclegowni, placówek wsparcia dziennego). Pozostałe świadczenia w formie rzeczowej

(usługi opiekuńcze i zakup posiłków) stanowią niewielki udział (po 5%) ogólnego kosztu pomocy.

Istotną częścią budżetu samorządu gminnego w zakresie zadań pomocy społecznej jest utrzymanie ośrodka pomocy społecznej stanowiące 26% wszystkich wydatków.

Według prognozy w 2015 r. koszt zadań pomocy społecznej wzrośnie o 1% do 224 mln zł, w tym najbardziej:

- + koszt usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych (o 9%),
- + koszt posiłków o 14%;
- + odpłatność gmin za pobyt osób w domach pomocy społecznej (o 9%);

Natomiast wśród innych zadań gminy najbardziej wzrosną wydatki związane z utrzymaniem żłobków i klubów dziecięcych (o 23%).

5.2 Zadania powiatu, w tym koszt świadczeń udzielonych przez powiatowe centra pomocy rodzinie

W 2014 r. na zadania powiatów z zakresu polityki społecznej wydatkowano ponad 168 mln zł, w tym:

- na zadania pomocy społecznej ponad 150 mln zł,
- na zadania związane z rehabilitacją osób niepełnosprawnych prawie 18 mln zł.

W porównaniu do 2013 r. wydatki z zakresu polityki społecznej wzrosły o 2%, w tym na:

- realizację zadań pomocy społecznej o 1%,
- realizację innych zadań z zakresu polityki społecznej o 5%.

W zakresie zadań pomocy społecznej najwyższy koszt odnotowano w zakresie:

- ✓ utrzymania środowiskowych domów samopomocy – wzrost o 34% (w 2014 r. ŚDS w Oleśnie otrzymał zwiększenie dotacji z budżetu państwa z przeznaczeniem na doposażenie, bieżące wydatki i poprawę standardu świadczonych usług),
- ✓ specjalistycznego poradnictwa, mieszkań chronionych i ośrodków interwencji kryzysowej (wzrost o 15%),
- ✓ utrzymanie powiatowych centrów pomocy rodzinie (o 4%).

W zakresie zadań związanych z pomocą osobom niepełnosprawnym najbardziej wzrosły koszty:

- rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych (o 14%);
- utrzymania zakładów aktywności zawodowej (o 30%),
- utrzymanie zespołów ds. orzekania o niepełnosprawności (o 21%).

Tabela 36. Środki finansowe przeznaczone przez powiaty na realizację zadań pomocy społecznej i innych zadań z zakresu polityki społecznej w latach 2013-2014 i w 2015 r. (prognoza) w tys. zł – zadania szczegółowe

Lp.	Wyszczególnienie	Środki finansowe przeznaczone na zadania pomocy społecznej oraz inne zadania z zakresu polityki społecznej realizowane w powiatach województwa opolskiego w:				
		2013 r.	2014 r.	Wzrost / spadek w 2014 r. 2013 r.=100%	2015 r. (prognoza)	Wzrost / spadek w 2015 r. 2014 r.=100%
1	ZADANIA Z ZAKRESU POLITYKI SPOŁECZNEJ - ogółem zadania powiatu suma(wiersza 2 + 10) <i>w tym:</i>	165 351	168 022	102	176 077	105
2	ZADANIA POMOCY SPOŁECZNEJ (suma wierszy: 3+4+5+6+7+8+9)	148 323	150 072	101	158 564	106
3	domy pomocy społecznej	92 243	93 554	101	95 577	102
	w tym dotacja budżetu państwa	33 523	31 750	95	31 500	99
4	ośrodki wsparcia (Środowiskowy Dom Samopomocy w Oleśnie)	397	530	134	441	83
5	prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych	25 020	24 492	98	27 146	111
6	koszt utrzymania dzieci w rodzinach zastępczych oraz usamodzielnienia wychowanków	21 372	21 972	103	25 427	116
7	przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	1 004	810	81	869	107
8	specjalistyczne poradnictwo, mieszkania chronione i ośrodki interwencji kryzysowej	801	920	115	998	108
9	utrzymanie powiatowego centrum pomocy rodzinie	7 486	7 794	104	8 106	104
10	INNE ZADANIA	17 028	17 950	105	17 513	98
11	pomoc osobom niepełnosprawnym (w tym PFRON) <i>w tym:</i>	11 124	12 654	114	12 314	97
	utrzymanie warsztatów terapii zajęciowej	7 360	7 486	102	7 538	101
	utrzymanie zakładów aktywności zawodowej	2 231	2 907	130	2 907	100
	pozostałe zadania	1 533	2 261	x	1 869	x
12	zespoły ds. orzekania o niepełnosprawności	1 834	2 213	121	2 280	103
13	rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych	3 242	2 368	73	2 366	100
14	pozostałe zadania	828	715	86	553	100

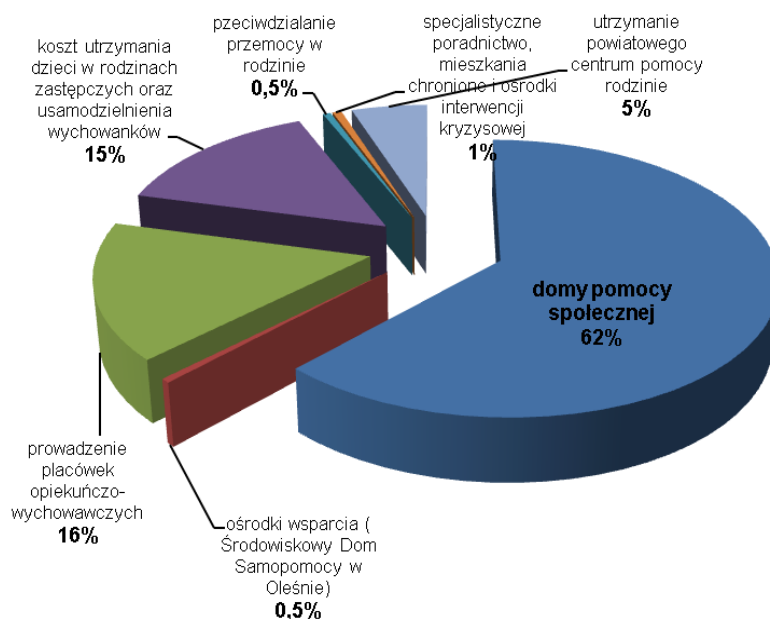
Źródło: ocena zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2014 r.

* W ustawie budżetowej na 2014 r. na utrzymanie miejsc w domach pomocy społecznej (osoby umieszczone przez 1 stycznia 2004r.) zaplanowano mniejsze środki niż w 2013 r., w którym dotacja została zwiększona w ramach rezerwy środków w budżecie wojewody. Samorządy powiatowe wielokrotnie podkreślają niewystarczające środki na utrzymanie domów pomocy społecznej, w tym miejsc dotowanych z budżetu państwa, dla osób umieszczonych przed 1 stycznia 2004 r., których rodzina nie ponosi odpłatności.

W strukturze kosztów zadań pomocy społecznej realizowanych przez powiat dominują wydatki związane z bieżącym utrzymaniem domów pomocy społecznej (62%) oraz prowadzeniem placówek opiekuńczo-wychowawczych (16%). Na kolejnej pozycji znajdują się wydatki związane z utrzymaniem dzieci w rodzinach zastępczych (15%).

Koszt obsługi zadań (utrzymanie powiatowych centrów pomocy rodzinie) stanowi 5% ogółu wydatków ponoszonych przez samorząd powiatowy na realizację zadań pomocy społecznej.

Wykres 37. Struktura kosztów realizacji przez powiaty woj. opolskiego zadań pomocy społecznej oraz zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej w 2014 r.

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie *oceny zasobów pomocy społecznej w 2014 r.*

W 2015 r. powiaty prognozują wzrost wydatków na:

- utrzymanie dzieci w rodzinach zastępczych i rodzinnych domów dziecka o 16%,
- prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych o 11%,
- specjalistyczne poradnictwo, prowadzenie ośrodków interwencji kryzysowej, mieszkania chronione o 8%,
- utrzymanie domów pomocy społecznej o 2%,

Natomiast na zbliżonym poziomie do 2014 r. mają pozostać wydatki na rehabilitację zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych.

5.3 Zadania gmin i powiatów – razem

W 2014 r. na realizację zadań pomocy społecznej oraz innych zadań polityki społecznej w woj. opolskim gminy i powiaty przeznaczyły prawie 661 mln zł, z czego budżet państwa sfinansował 331 mln zł (50%), a budżet samorządu 315 mln zł (48%). Pozostałe środki (15 mln zł) pochodzące głównie z PFRON stanowiły 2% wydatków.

Z 315 mln zł wydatkowanych z budżetów samorządów:

- ✚ 198 mln zł pochodziło z budżetów gmin;
- ✚ 117 mln zł budżetów powiatów.

Tabela 37. Koszt pomocy społecznej oraz innych zadań polityki społecznej w woj. opolskim w latach 2012-2013 i 2015 r. (prognoza) – razem zadania gmin i powiatów w tys. zł

L.p.	Wyszczególnienie	Koszt zadań realizowanych przez gminy i powiaty woj. opolskiego (w tys. zł) w:				
		2013 r.	2014 r.	Wzrost / spadek w 2014 r. 2013 r.=100%	2015 r. (prognoza)	Wzrost / spadek w 2014 r. 2014 r.=100%
1	Ogółem (suma wierszy 2+3+6) <i>w tym:</i>	640 194	660 909	103	682 674	103
2	Koszt finansowany z budżetu państwa	328 811	330 717	101	330 322	100
3	Koszt finansowany z budżetu samorządu <i>z tego:</i>	297 017	315 170	106	337 672	107
4	<i>budżet gmin</i>	182 653	198 034	108	210 916	107
5	<i>budżet powiatów</i>	114 364	117 136	102	126 756	108
6	Pozostałe środki (głównie PFRON)	14 366	15 022	105	14 680	98
7	Udział budżetu państwa w %	51	50	x	48	x
8	Udział budżetu samorządu w %	47	48	x	50	x
9	Udział pozostałych środków w %	2	2	x	2	x

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej w 2013 r. i 2014 r. oraz informacji OUW w Opolu

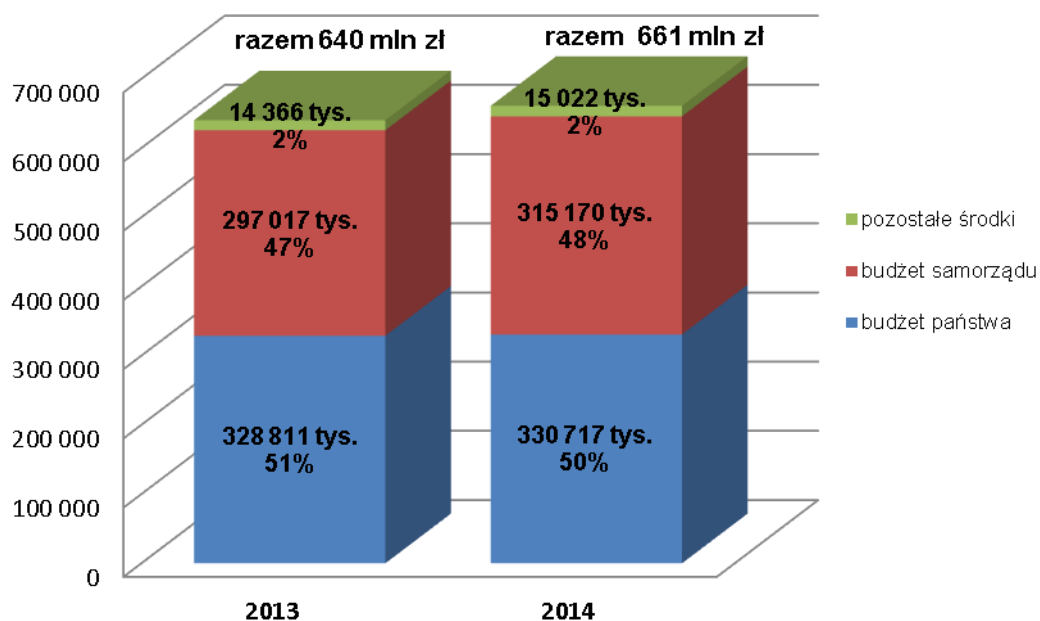
W 2014 r. – w porównaniu do 2013 r., koszt realizowanych zadań w woj. opolskim wzrósł o 3% przy czym:

- ✓ koszt budżetu państwa wzrósł o 1%, w tym przede wszystkim wydatki związane utrzymaniem środowiskowych domów samopomocy oraz dofinansowaniem tworzenia i bieżącego utrzymania żłobków oraz klubów dziecięcych;
- ✓ o 6% zwiększył się koszt budżetu samorządu (o 8% wzrosły wydatki gmin, a o 2% wydatki powiatów);
- ✓ procentowy udział budżetów samorządów w finansowaniu zadań pomocy społecznej i innych zadań z zakresu polityki społecznej zwiększył się w latach 2013-2014 o 1 pkt. proc. (z 47 do 48%), spadł natomiast udział finansowy budżetu państwa (z 51% w 2013 r. do 50% w 2014 r.)

Jednocześnie znaczna część zadań finansowanych z budżetu państwa utrzymała się na poziomie z 2013 r. lub minimalnie zmniejszyła się, ponieważ spadła dotacja na domy pomocy społecznej i świadczenia pieniężne wypłacane przez ośrodki pomocy społecznej.

Nie zmieniła się wartość dotacji budżetu państwa przeznaczona na wypłatę świadczeń rodzinnych oraz z Funduszu Alimentacyjnego.

Wykres 38. Środki finansowe przeznaczone na realizację zadań pomocy społecznej oraz innych zadań z zakresu polityki społecznej w woj. opolskim w latach 2013-2014 (wartość i udział procentowy)

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu

W 2015 r. zaplanowano dalszy wzrost kosztu realizowanych zadań (razem o 3%), w tym o 7% wydatków gmin i o 8% powiatów. Natomiast dotacje budżetu państwa pozostaną na tym samym poziomie. Udział środków z budżetu państwa spadnie o 2 pkt. proc. (z 50% do 48%).

6. Współpraca z organizacjami pozarządowymi, w tym podmioty ekonomii społecznej

W 2014 r. jednostki samorządu terytorialnego (gminy i powiaty) podjęły współpracę w formie zlecenia zadań (w trybie działalności pożytku publicznego i trybie zamówień publicznych) z 253 organizacjami pozarządowymi prowadzącymi działalność w obszarze pomocy społecznej, reintegracji społecznej i zawodowej oraz niektórych usług rynku pracy.

W zakresie pomocy i integracji społecznej część zleceń dotyczyła:

- wykonywania usług opiekuńczych (20 zleceń);
- wykonywania specjalistycznych usług opiekuńczych (11);
- prowadzenia placówek pomocy społecznej (15).

Wartość tych zleceń wyniosła ogółem 26 961 tys. zł, w tym:

- zleceń w trybie działalności pożytku publicznego 26 528 tys. zł;
- zleceń w trybie zamówień publicznych 433 tys. zł.

Tabela 38. Współpraca gmin i powiatów z organizacjami pozarządowymi w latach 2013-2014 i w 2015 r. (prognoza) – liczba i wartość zleceń w tys. zł

Lp.	Wyszczególnienie	Rok		Wzrost / spadek w 2015 r. 2014 r. = 100%
		2014	2015 (prognoza)	
1.	ZLECENIA W TRYBIE DZIAŁALNOŚCI POŻYTKU PUBLICZNEGO			
2.	Liczba organizacji pozarządowych, który zlecono zadania	249	275	110,4
3.	Liczba zleceń/umów	379	428	112,9
4.	Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	26 527 672	26 607 644	100,3
5.	ZLECENIA W TRYBIE ZAMÓWIEŃ PUBLICZNYCH			
6.	Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	4	6	150,0
7.	Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	432 522	827 989	191,4
8.	WYBRANE USŁUGI POMOCY SPOŁECZNEJ PROWADZONE PRZEZ ORGANIZACJE POZARZĄDOWE			
9.	Usługi opiekuńcze			
10.	Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	20	22	110,0
11.	Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	2 334 389	2 403 634	103,0
12.	Specjalistyczne usługi opiekuńcze			
13.	Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	11	9	81,8
14.	Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	1 080 385	728 211	67,4
15.	Prowadzenie placówki pomocy społecznej			
16.	Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	15	14	93,3
17.	Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	15 533 774	15 682 244	100,9

Źródło: ocena zasobów pomocy społecznej w 2014 r.

W 2015 r. samorzady przewidują wzrost liczby zleceń w trybie działalności pożytku publicznego (o 10,4%) oraz w trybie zamówień publicznych (do 6 podmiotów). Jednocześnie

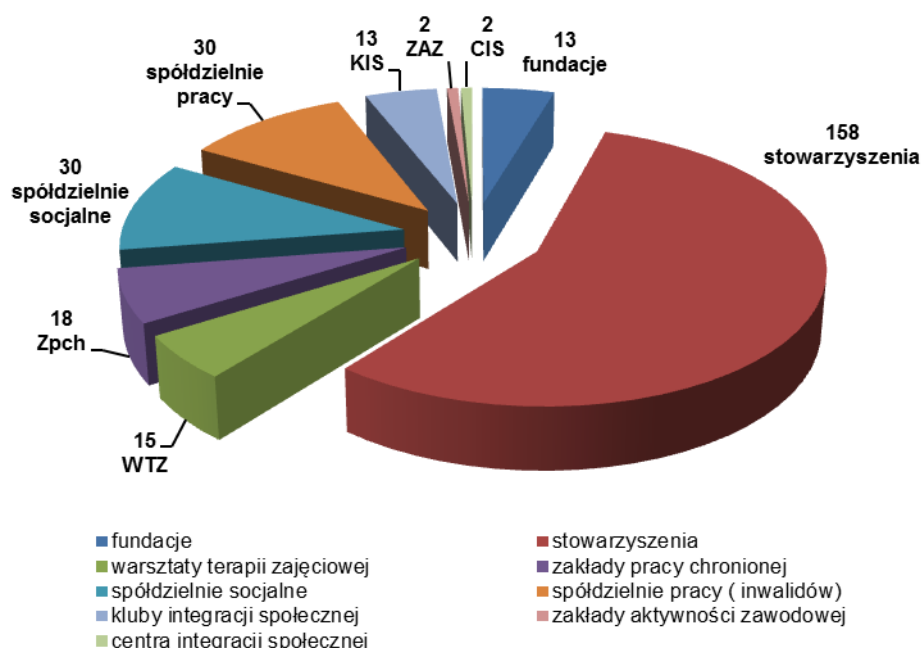
jednostki samorządu terytorialnego planują nadal współpracować z organizacjami pozarządowymi w zakresie realizacji różnego rodzaju usług pomocy społecznej, w tym szczególnie w zakresie usług opiekuńczych (mniejszą niż w 2014 r. planują współpracę w zakresie specjalistycznych usług opiekuńczych i prowadzenia placówki pomocy społecznej).

Podmioty ekonomii społecznej w woj. opolskim w 2014 r.

W 2014 r. w województwie opolskim funkcjonowało 281 podmiotów ekonomii społecznej, z tego:

- 171 organizacji pozarządowych prowadzących działalność gospodarczą lub odpłatną działalność pożytku publicznego (13 fundacji i 158 stowarzyszeń);
- 30 spółdzielni pracy (inwalidów);
- 18 zakładów pracy chronionej;
- 15 warsztatów terapii zajęciowej;
- 13 klubów integracji społecznej;
- 2 zakłady aktywności zawodowej;
- 2 centra integracji społecznej;
- 30 spółdzielni socjalnych.⁵⁸

Wykres 39. Podmioty ekonomii społecznej w województwie opolskim w 2014 r. wg typów

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu

⁵⁸ Podmioty ekonomii (gospodarki) społecznej zalicza się do tzw. trzeciego sektora (obok innych struktur nowoczesnego państwa, tj. sektorów prywatnego i publicznego), w której działają organizacje pozarządowe *non profit* (nie dla zysku), choć ściśle ich zdefiniowanie jest równie trudne jak wyznaczenie jednolitej granicy między trzecim sektorem i pozostałymi dwoma sektorami. W odróżnieniu bowiem od organizacji pozarządowych podmioty ES funkcjonują zwykle w oparciu o zasadę nie tylko dla zysku (*not only for profit*) lub nie dla prywatnego zysku (*not for private profit*). Oznacza to, że zysk lub jakakolwiek nadwyżka finansowa winna być przekazywana na działalność statutową i wspierać realizowaną przez nie misję społeczną. Za: Defourny, P. Develtere, *Ekonomia społeczna: ogólnoswiatowy trzeci sektor*, [w:] *Trzeci sektor dla zaawansowanych. Współczesne teorie trzeciego sektora – wybór tekstów*, Stowarzyszenie Klon/Jawor: Warszawa, 2006, s. 15

W 2014 r. – w porównaniu do 2013 r., najbardziej wzrosła liczba spółdzielni socjalnych (o 8 podmiotów) oraz klubów integracji społecznej (o 5). Natomiast spadła liczba zakładów pracy chronionej (o 3).

Tabela 39. Podmioty ekonomii społecznej w województwie opolskim w 2014 r.

Lp.	Powiat	Podmioty ekonomii społecznej woj. opolskiego w 2014 r.									Razem
		Org. pozarządowe prowadzące działalność gospodarczą lub odpłatną działalność pożytku publicznego		Warsztaty terapii zajęciowej	Zakłady pracy chronionej	Spółdzielnie socjalne	Spółdzielnie pracy (inwalidów)	Kluby integracji społecznej	Zakłady aktywności zawodowej	Centra integracji społecznej	
		Fundacje	Stowarzyszenia								
1	brzeski	0	4	3	5	1	2	1	0	0	16
2	głubczycki	0	7	1	0	2	0	0	1	0	11
3	kędzierzyńsko-kozielski	1	11	1	1	2	5	1	0	0	22
4	kluczborski	0	4	1	2	8	1	0	0	1	17
5	krakowicki	0	5	1	0	2	0	0	0	0	8
6	namysłowski	0	1	1	1	0	0	1	0	0	4
7	nyski	3	14	2	2	2	2	2	0	0	27
8	oleski	0	3	2	0	1	3	0	0	0	9
9	opolski ziemski	3	5	1	0	2	1	2	0	0	14
10	prudnicki	0	3	0	1	2	0	0	0	0	6
11	strzelecki	0	8	1	0	4	2	4	0	1	20
12	Opole Miasto	6	93	1	6	4	14	2	1	0	127
	Razem woj.	13	158	15	18	30	30	13	2	2	281

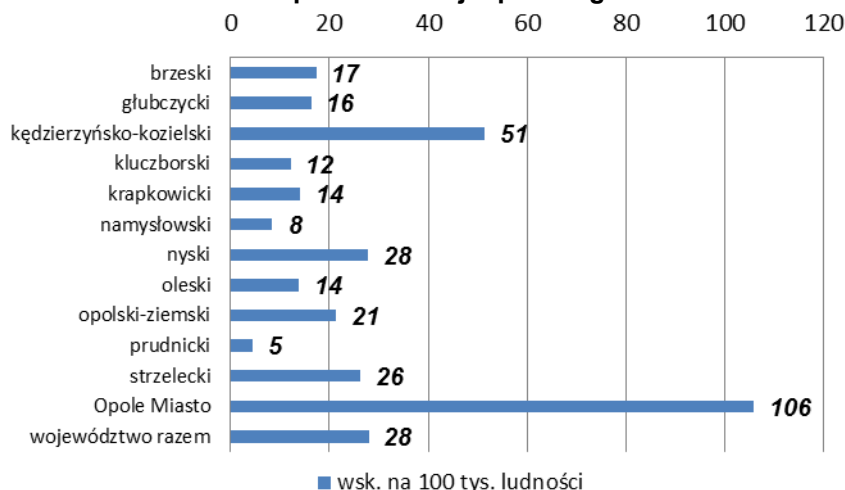
Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu

Najwięcej podmiotów ekonomii społecznej występuje w Mieście Opolu (127), przy czym w przypadku spółdzielni socjalnych, największa ich liczba jest w powiecie kluczborskim (8), a klubów integracji społecznej najwięcej funkcjonuje w powiecie strzeleckim (4).

Najmniej podmiotów sektora ekonomii społecznej znajduje się na terenie powiatu namysłowskiego (4), tj. po jednym stowarzyszeniu, warsztacie terapii zajęciowej, zakładzie pracy chronionej i klubie integracji społecznej.

W 2014 r., średnio na 100 tys. mieszkańców województwa, przypadało 28 podmiotów ekonomii społecznej, a wskaźnik ten wahał się od 5 w powiecie prudnickim do 106 w Opolu Mieście.

Wykres 40. Wskaźnik liczby podmiotów ekonomii społecznej przypadający na 100 tys. mieszkańców powiatów woj. opolskiego w 2014 r.

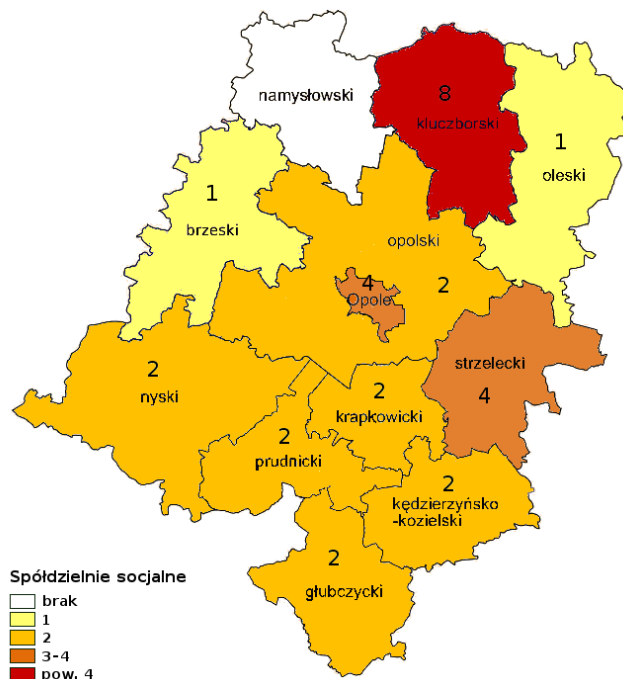
Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu

Wśród podmiotów ekonomii społecznej istotne znaczenie dla długotrwałych klientów pomocy społecznej mają przede wszystkim:

- centra integracji społecznej świadczące usługi z zakresu integracji zawodowej i społecznej. W 2014 r. w woj. opolskim funkcjonowały 2 CIS-y dla 114 uczestników ;
- zakłady aktywności zawodowej - w woj. opolskim są dwa ZAZ-y w Branicach i Opolu, w których w 2014 r. zatrudniony było 108 osób. Województwo opolskie w 2013 r. zajmowało drugą pozycję w kraju (po woj. zachodniopomorskim) pod względem liczby osób zatrudnionych w ZAZ-ach;
- warsztaty terapii zajęciowej 15 placówek - 13 prowadzonych przez organizacje pozarządowe i 2 przez gminy - w których w 2014 r. uczestniczyło 585 niepełnosprawnych.

W listopadzie 2014 r. działało na terenie województwa opolskiego 30 spółdzielni socjalnych, z których połowa powstała w 2014 r. Spółdzielnie socjalne znajdują się we wszystkich powiatach woj. opolskiego, z wyjątkiem powiatu namysłowskiego.

Mapa 24. Spółdzielnie socjalne w woj. opolskim w 2014 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu

Zdecydowana większość badanych spółdzielni socjalnych korzysta z zewnętrznych źródeł finansowania. Są to najczęściej dotacje unijne lub krajowe. Natomiast do najważniejszych problemów spółdzielni socjalnych należą przede wszystkim brak wystarczającej wiedzy otoczenia społeczno-gospodarczego o zasadach funkcjonowania spółdzielni socjalnej oraz brak narzędzi finansowania zewnętrznego w postaci pożyczek, poręczeń i kredytów bankowych.

Wskazuje się, że ekonomia społeczna może stanowić jeden z istotnych elementów polskiej polityki społecznej. Oczywiście nie rozwiąże ona wszystkich problemów społecznych i gospodarczych, jednak może stanowić ważne miejsce w nowej, krajowej polityce integracji społecznej, czyli procesie, w ramach którego osoby, środowiska oraz społeczności zagrożone ubóstwem i wykluczeniem zyskują możliwości i zasoby niezbędne do pełnego uczestnictwa w życiu ekonomicznym, społecznym i kulturowym oraz zachowania standardu życia na poziomie, który jest uznawany za normalny w danym społeczeństwie.⁵⁹

7. Projekty współfinansowane z Unii Europejskiej

7.1 Realizacja projektów systemowych w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w latach 2008 – 2014 w woj. opolskim – Priorytet VII - Działanie 7.1

W latach 2008 - 2014 w woj. opolskim zrealizowano łącznie 293 projekty systemowe w ramach Działania 7.1 – *Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji*, w tym:

- ✓ 233 w ośrodkach pomocy społecznej,
- ✓ 60 w powiatowych centrach pomocy rodzinie.

W latach 2013-2014 OPS-y i PCPR-y podpisywały umowy na realizację projektów w cyklu 2-letnim (gdyby projekty realizowano w cyklu jednorocznym ich liczba wzrosła by do 332, z tego w OPS-ach 262, a PCPR-ach 70).

Tabela 40. Liczba projektów systemowych realizowanych w gminach i powiatach woj. opolskiego w ramach Działania 7.1 w latach 2008-2014

Województwo opolskie	Liczba projektów systemowych realizowanych w ramach Działania 7.1 w:							OPS-y i PCPR-y realizujące projekty w proc. do wszystkich jednostek w woj. opolskim w 2014 r.
	2008 r.	2009 r.	2010 r.	2011 r.	2012 r.	2013 - 2014*	Razem	
Ogółem	55	53	56	49	41	39	293	47,5
<i>z tego:</i>								
Poddziałanie 7.1.1 - ośrodki pomocy społecznej	46	43	45	38	32	29	233	40,8
Poddziałanie 7.1.2 - powiatowe centra pomocy rodzinie	9	10	11	11	9	10	60	90,9

*w latach 2013-2014 projekty systemowe OPS-ów i PCPR-ów realizowano w cyklu 2-letnim

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie Informacji WUP w Opolu

Projekty systemowe w ośrodkach pomocy społecznej i powiatowych centrach pomocy rodzinie realizowano przede wszystkim w oparciu o kontrakty socjalne (90%), a w mniejszym stopniu z wykorzystaniem programów aktywności lokalnej (10%).

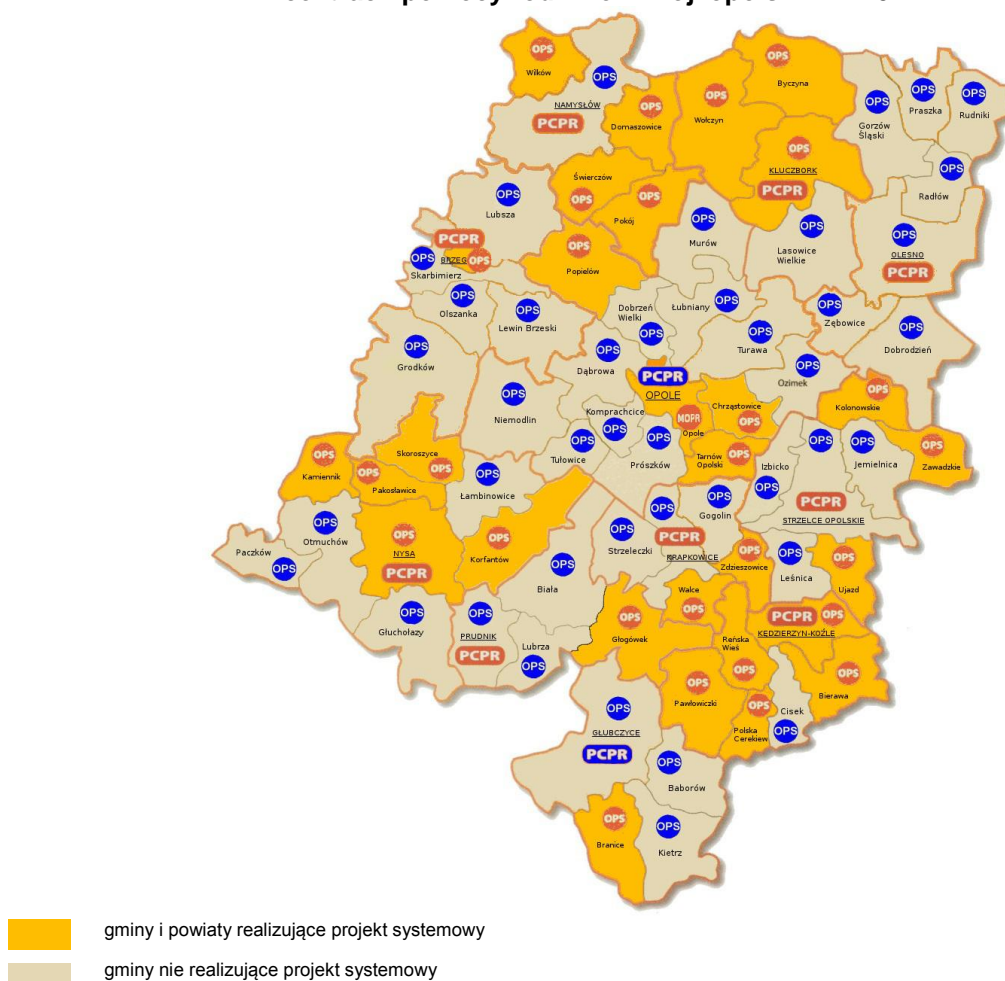
Kontrakty socjalne umożliwiają stosowanie różnorodnych form wsparcia i pomocy uczestnikom projektów w wejściu na rynek pracy (zasiłki i pomoc w naturze, praca socjalna, instrumenty aktywizacji zawodowej, edukacyjnej i społecznej). Natomiast programy aktywności lokalnej to długofalowe inicjatywy mające na celu aktywizowanie społeczności lokalnych na rzecz rozwiązywania własnych problemów społecznych, wsparcia i włączenia grup wykluczonych bądź zagrożonych wykluczeniem społecznym.

⁵⁹Projekt Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej, MPiPS z 30 kwietnia 2014, s. 13

Większa popularność kontraktu socjalnego niż programów aktywności lokalnej to wynik traktowania przez OPS-y i PCPR-y kontraktu socjalnego jako narzędzia mniej skomplikowanego.⁶⁰

Najwięcej ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie zaangażowało się w realizację projektów systemowych (w 2010 r. 56). W kolejnych latach liczba realizatorów projektów zaczęła spadać - w latach 2013-2014 do 39. Wpływ na to miały, głównie w ośrodkach pomocy społecznej, brak wystarczających środków finansowych na zabezpieczenie realizacji projektu (wkład własny) oraz trudności organizacyjne i prawne w jego realizacji (niedobory kadrowe, trudności w kwalifikowaniu wydatków itp.).

Mapa 25. Projekty systemowe zrealizowane w ośrodkach pomocy społecznej i powiatowych centrach pomocy rodzinie w woj. opolskim w 2014 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie informacji WUP w Opolu

⁶⁰ Według badań przeprowadzonych przez WUP w Opolu, ponad 60% respondentów, realizujących projekty PO KL, uważa kontrakt socjalny za bardzo proste lub proste narzędzie aktywizacyjne, w przeciwieństwie do programów aktywności lokalnej, które w opinii połowy badanych są trudne lub bardzo trudne do stosowania. Zob. *Korekta sprawozdania z realizacji Priorytetów komponentu regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013*, WUP w Opolu, s. 7 http://www.pokl.opole.pl/47/58/sprawozdania_z_realizacji_priorytetow_vix_po_kl.html (24.05.2013 r., godz. 11⁰⁰).

7.2 Realizacja projektów OPS i PCPR w ramach PO KL w latach 2012 – 2014 w woj. opolskim

W ramach dwuletnich projektów systemowych Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki lat 2013-2014 ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie objęły wsparciem 1 762 osoby, tj. o 64% (641 osób) więcej niż w 2012 r., z tego 768 osób uczestniczyło w projektach realizowanych przez ośrodki pomocy społecznej, a 994 osoby w projektach powiatowych centrów pomocy rodzinie (brak informacji o beneficjentach projektów konkursowych realizowanych lub współrealizowanych przez te instytucje, zatem liczba osób objętych projektami w ramach PO KL jest większa).

W latach 2012-2014 największe grupy klientów pomocy społecznej objętych projektami PO KL miały OPS-y i PCPR-y w powiatach: nyskim i kędzierzyńsko-kozielskim, a najmniejszą w powiecie opolskim ziemskim i głubczyckim.

W 2-letnich projektach 2013-2014 na 10 tys. mieszkańców przypadało w woj. opolskim średnio 18 beneficjentów projektów PO KL (w 2012 r. – 12.), przy czym najwięcej w powiecie kluczborskim (35 osób) i namysłowskim (32 osoby), a najmniej w powiecie opolskim ziemskim (2 osoby).

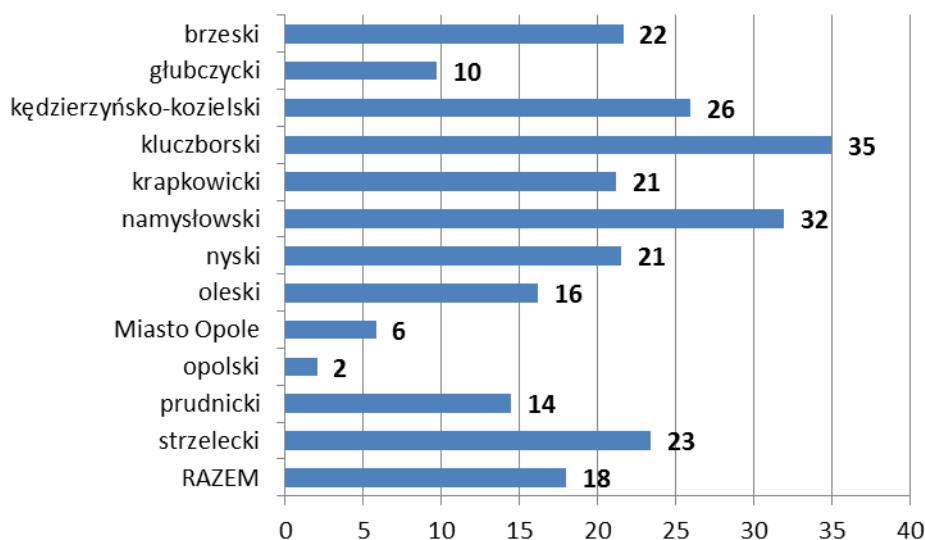
Tabela 41. Beneficjenci projektów systemowych realizowanych przez ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie w latach 2012-2014

Lp.	Powiat	Liczba ludności powiatu wg stanu na 31.12.2013 r.	Liczba beneficjentów projektów systemowych OPS i PCPR w:		Wzrost / spadek w porównaniu do projektów lat 2013-2014 2012 r.=100%	Wskaźnik liczby beneficjentów na 10 tys. mieszkańców w porównaniu do projektów lat 2013-2014
			2012 r.	Lata 2013-2014*		
1	brzeski	91 981	187	199	106	22
2	głubczycki	47 453	15	46	307	10
3	kędzierzyńsko-kozielski	97 181	137	252	184	26
4	kluczborski	67 256	119	235	197	35
5	krapkowicki	65 113	66	138	209	21
6	namysłowski	42 881	145	137	95	32
7	nyski	140 628	202	302	149	21
8	oleski	65 653	79	106	134	16
9	Miasto Opole	120 146	72	70	97	6
10	opolski	133 217	12	27	225	2
11	prudnicki	56 828	25	82	328	14
12	strzelecki	76 079	49	178	363	23
	RAZEM	1 004 416	1 121	1 762	157	18

* projekty 2-letnie

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie WUP w Opolu oraz oceny zasobów pomocy społecznej w 2013 r. i 2014 r.

Wykres 41. Liczba beneficjentów projektów systemowych realizowanych w latach 2013-2014 przez OPS-y i PCPR-y na 10 tys. mieszkańców

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu

Tabela 42. Uczestnicy projektów systemowych OPS-ów i PCPR-ów w ramach PO KL w 2012 r. i latach 2013-2014

Lp.	Powiat	Beneficjenci projektów w ramach EFS w:						Wzrost / spadek w l. 2013-2014 r.	
		2012 r.			Latach 2013-2014*			2012 r. =100%	
		OPS	PCPR	Razem	OPS	PCPR	Razem	OPS	PCPR
1	brzeski	112	75	187	49	150	199	44	200
2	głubczycki	15	0	15	29	17	46	193	x
3	kędzierzyńsko-kozielski	66	71	137	130	122	252	197	172
4	kluczborski	79	40	119	150	85	235	190	213
5	krapkowicki	33	33	66	42	96	138	127	291
6	namysłowski	118	27	145	87	50	137	74	185
7	nyski	117	85	202	132	170	302	113	200
8	oleski	31	48	79	0	106	106	0	221
9	Miasto Opole **	72	0	72	60	0	60	83	x
10	opolski	12	0	12	27	0	27	225	x
11	prudnicki	0	25	25	32	50	82	x	200
12	strzelecki	13	49	62	30	148	178	231	302
	Razem	653	468	1 121	768	994	1 762	118	212

* projekty 2-letnie

** Miasto Opole realizuje jeden projekt w ramach Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Opolu

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie WUP w Opolu

W projektach lat 2013-2014 nastąpił wzrost liczby beneficjentów projektów systemowych:

- realizowanych przez ośrodki pomocy społecznej – o 18%,
- realizowanych przez powiatowe centra pomocy rodzinie – ponad 2-krotnie.

Przy czym:

- podobnie jak w 2012 r. w projekcie nie uczestniczył PCPR w powiecie opolskim ziemskim;

- z ośrodków pomocy społecznej w projektach w ogóle nie uczestniczyły gminy powiatu oleskiego;
- najbardziej wzrosła liczba uczestników w gminach powiatu strzeleckiego i samym powiecie strzeleckim (projekt PCPR-u) – 3-krotnie,
- znaczący wzrost liczby uczestników odnotowano również w gminach powiatów: głubczyckiego, kluczborskiego, kędzierzyńskiego, nyskiego i opolskiego ziemskiego.

Spadek liczby beneficjentów wystąpił w gminach powiatów: brzeskiego (o 56%) i namysłowskiego (o 26%) oraz Opolu Mieście (o 17%).

8. Zadania Samorządu Województwa Opolskiego w zakresie pomocy i integracji społecznej w 2014 r.

W 2014 r. zadania Samorządu Woj. Opolskiego w zakresie pomocy i integracji społecznej oraz innych obszarów polityki społecznej objęły m.in.:

1) **wsparcie organizacji pozarządowych** w ramach Programu Współpracy Samorządu Województwa Opolskiego z Organizacjami Pozarządowymi oraz Podmiotami Prowadzącymi Działalność Pożytku Publicznego. Udzielono dotacje czterem organizacjom pozarządowym, na ogółem 50 tys. zł. Środki otrzymały:

- Opolskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne „Teraz Wieś” w Łosiosie,
- Bank Żywności w Opolu z siedzibą w Luboszycach,
- Stowarzyszenie „Wigilia dla Samotnych i Bezdomnych” w Opolu;
- Fundacja na rzecz Dzieci i Młodzieży „Piastun” w Opolu.

Ponadto – zorganizowano uroczystości związane z odznaczeniem laureatów **Kapituły „Serce Dziecka”**, podczas XX Festynu Fundacji „Dom Rodzinnej Rehabilitacji Dzieci z Porażeniem Mózgowym” w Opolu;

Wspólnie z Polską Fundacją Sportu i Kultury w Warszawie **zorganizowany został wyjazd wraz z 10 dniowym pobytem dla 13 osobowej grupy wychowanków Gminnej Świetlicy Socjoterapeutycznej w Głuchołazach** w ramach obozu sportowego w Suwałkach;

Zorganizowano Konferencję dla samorządowców województwa i podmiotów ekonomii społecznej przybliżającą zadania **Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej** oraz cele i założenia Opolskiego Programu Rozwoju ES. W ramach współpracy z podmiotami ekonomii społecznej podjęto wspólnie z Stowarzyszeniem Barka w Strzelcach Opolskich działania zmierzające do ekonomizacji stowarzyszenia. Zadaniem samorządu województwa był zakup narzędzi do nauki zawodu ludzi bezdomnych. Celem kształcenia będzie włączenie społeczne zmierzające do usamodzielnienia.

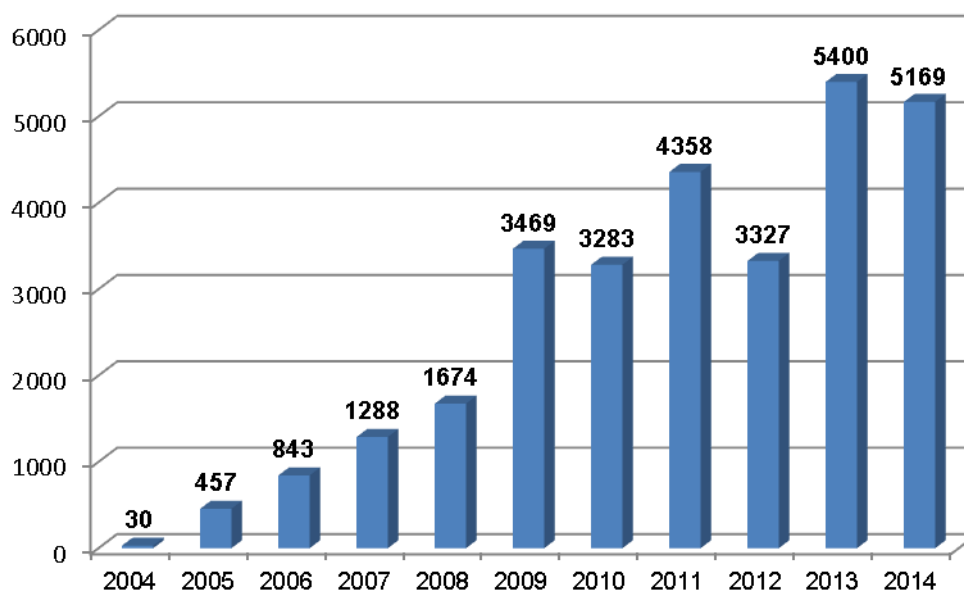
Ponadto – w ramach realizacji Programu Współpracy Samorządu Województwa Opolskiego z Organizacjami Pozarządowymi oraz Podmiotami prowadzącymi Działalność Pożytku Publicznego - **Fundacja na Rzecz Dzieci i Młodzieży „Piastun” w Opolu** otrzymała dofinansowanie w ramach małych grantów **projektu pn. „Opolskie Ukrainie” – organizacja w Województwie Opolskim pobytu edukacyjnego dla dzieci z rodzin, które ucierpiały w wyniku tragicznych wydarzeń na Ukrainie.**

Na realizację zadań w tym zakresie wydatkowano 63 tys. zł;

2) **zadania z zakresu koordynacji systemu zabezpieczenia społecznego** (w ROPS w Opolu), tj.:

- rozpatrzono 5 188 spraw dotyczących ustalenia prawa do świadczeń rodzinnych w Polsce;
- rozpatrzono 3 735 spraw dotyczących ustalenia prawa do świadczeń rodzinnych wypłacanych za granicą,
- **wydano 5 169 decyzji w sprawie świadczeń rodzinnych** (o 4% mniej niż w 2013 r.),
- **koszt realizacji zadania wyniósł w 2014 r. 1 638 tys. zł.**

Wykres 42. Liczba decyzji wydanych w sprawie świadczeń rodzinnych przez Referat ds. Koordynacji Systemów Zabezpieczenia Społecznego ROPS w Opolu woj. opolskie w latach 2004-2014

Źródło: Referat ds. Koordynacji Systemów Zabezpieczenia Społecznego ROPS w Opolu

- 3) **zadania z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej** - bieżące utrzymanie 2 ośrodków adopcyjnych (jeden prowadzony przez Samorząd Województwa Opolskiego, drugi na zlecenie SWO) oraz Wojewódzkiego Banku Danych. W 2014 r. łączny koszt zadania wyniósł 789 tys. zł.

W 2014 r. w dwóch ośrodkach adopcyjnych działających w woj. opolskim **prowadzono procedury adopcyjne, w wyniku których do adopcji skierowano łącznie 94 dzieci**. Ponadto zakończyły się **3 procedury adopcyjne międzynarodowe**, w których nadzór sprawował Ośrodek Adopcyjny ROPS w Opolu.

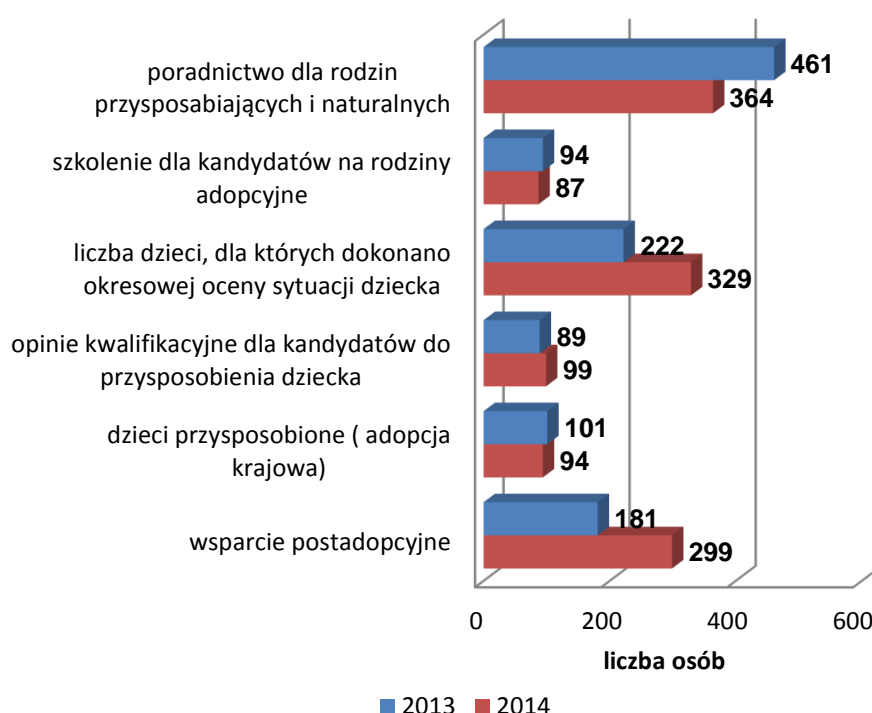
Działalność Ośrodków obejmowała również:

- szkolenie kandydatów na rodziców adopcyjnych - przeszkolono łącznie 87 osób,
- odbyły się posiedzenia, w trakcie których dokonano okresowej oceny sytuacji 329 dzieci,
- wydano 99 opinii kwalifikacyjnych dla kandydatów na rodziny adopcyjne,
- przeprowadzono 333 badania psychologiczne i 275 badań pedagogicznych kandydatów do przysposobienia dziecka,
- w ramach zadań **Wojewódzkiego Banku Danych** dokonano analizy **1 130 kart** dzieci do przysposobienia z kraju. Dla **23 dzieci z woj. opolskiego** wszczęto

poszukiwania rodziny w innych Wojewódzkich Bankach Danych w kraju, a także 18 dzieci, po upływie ustawowego terminu poszukiwania rodzin na terenie kraju – zgłoszono do Ośrodka Adopcyjnego w Warszawie prowadzącego Centralny Bank Danych z prośbą o zakwalifikowanie do adopcji zagranicznej,

- 299 rodzin objęto wsparcie postadopcyjnym.
- w zakresie promowania idei adopcji, w tym poszukiwania kandydatów do przysposobienia dziecka, wyprodukowane i wyemitowane zostały reportaże w mediach regionalnych tj. TVP Oddział w Opolu, Polskim Radio w Regionalnej Rozgłośni w Opolu „RADIO OPOLE”, Polskim Radio „Radio DOXA”, Nowej Trybunie Opolskiej. Ponadto wydrukowano i rozprowadzono ulotki i plakaty promujące rodzicielstwo.

Wykres 43. Działalność ośrodków adopcyjnych woj. opolskiego w latach 2013 – 2014

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu

W 2014 r. spośród 94 przysposobionych dzieci:

- 61 przysposobiono w Ośrodku Adopcyjnym ROPS w Opolu,
- 33 dzieci skierował do adopcji Katolicki Ośrodek Adopcyjny Diecezjalnej Fundacji Ochrony Życia w Opolu.

W porównaniu do 2013 r. liczba adoptowanych dzieci spadła o 7 osób (7%), w tym:

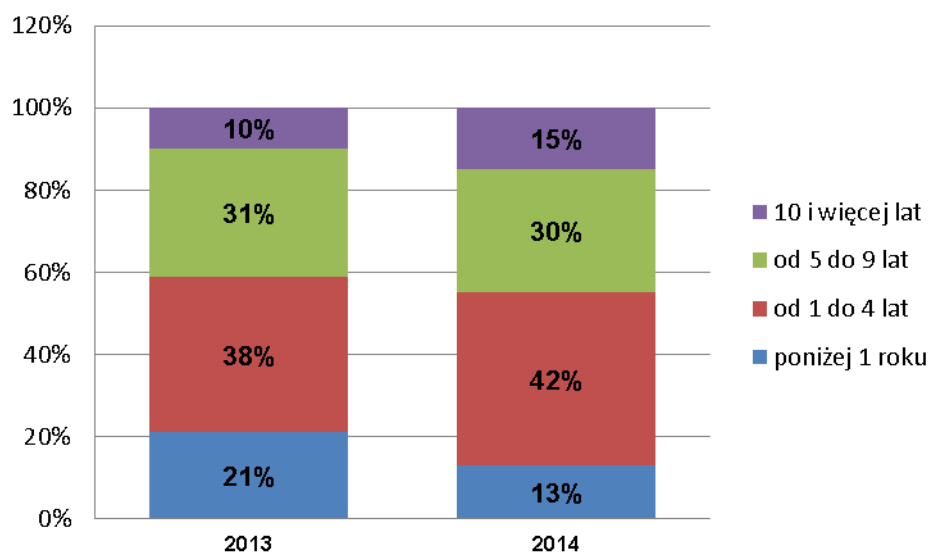
- o 2% zmniejszyła się liczba adoptowanych dziewcząt (z 52 do 51);
- o 12% chłopców (z 49 do 43).

Tabela 43. Dzieci przysposobione w woj. opolskim w latach 2013-2014

Wyszczególnienie	Dzieci przysposobione w ośrodkach adopcyjnych w województwie opolskim w latach 2013-2014		
	2013 r.	2014 r.	Wzrost / spadek w 2014 r. 2013 r.=100%
Dzieci przysposobione ogółem	101	94	93
w tym w wieku:			
poniżej 1 roku	21	12	57
od 1 do 4 lat	38	40	105
od 5 do 9 lat	31	28	90
10 i więcej lat	11	14	127
dziewczęta	52	51	98
chłopcy	49	43	88
dzieci przysposobione z orzeczeniem o niepełnosprawności	1	1	100
Dzieci wg miejsca pobytu przed przysposobieniem, w tym:	101	94	93
w pieczy instytucjonalnej	10	6	60
w rodzinnej pieczy zastępczej	65	65	100
w rodzinie biologicznej	26	23	88

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez samorząd województwa zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za I i II półrocze 2014 r.*

Wykres 44. Struktura wieku dzieci przysposobionych w woj. opolskim w latach 2013-2014

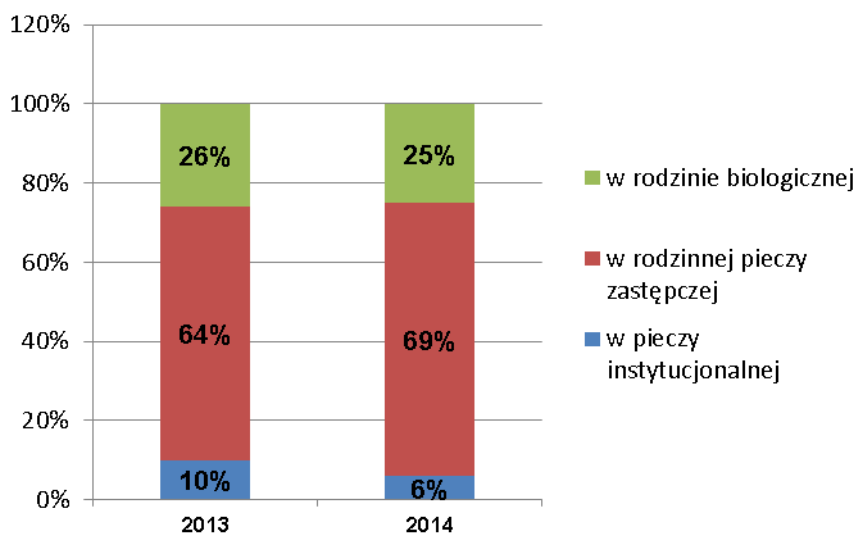

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez samorząd województwa zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za I i II półrocze 2014 r.*

W 2014 r. w strukturze wieku dzieci przysposobionych w woj. opolskim:

- spadł odsetek dzieci poniżej 1 roku życia (z 21% do 13%);
- wzrósł udział dzieci najstarszych powyżej 10 lat (z 10% do 15%);
- wzrósł odsetek liczby dzieci w wieku 1-4 lata (z 38% w 2013 r. do 42% w 2014 r.).

Wykres 45. Struktura dzieci przysposobionych wg miejsca pobytu przed adopcją woj. opolskie w latach 2013-2014

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez samorząd województwa zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za I i II półrocze 2014 r.*

Ze względu na miejsce pobytu dzieci adoptowanych przed adopcją, w porównaniu do 2013 r.:

- o 5 p. proc. wzrósł odsetek dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej (z 64% do 69%),
- z 10% do 6% zmalał udział dzieci przebywających przed adopcją w domach dziecka.

Koszt utrzymania 2 ośrodków adopcyjnych oraz prowadzenia Wojewódzkiego Banku Danych w 2014 r. wyniósł 789 tys. zł.

4) projekty konkursowe - zrealizowano:

- Projekt pn. *Wirtualny świat – realny problem. Uzależnienie behawioralne u dzieci i młodzieży*,
- Projekt pn. *Wirtualny świat – realny problem*

Celem projektów było przeciwdziałanie uzależnieniom behawioralnym poprzez organizację konferencji dla pracowników oświaty, pracowników socjalnych, innych osób na co dzień pracujących z dziećmi i młodzieżą, a także upowszechnienie wiedzy na temat cyberuzależnień (produkcja i emisja filmów informacyjno-edukacyjnych i reportaży). W tym zakresie wydatkowano **22 tys. zł.**

5) w ramach zadań współfinansowanych ze środków z UE **realizowano projekt systemowy ROPS w Opolu** „Podnoszenie kwalifikacji kadry pomocy i integracji społecznej w województwie opolskim”, tj.:

- zorganizowano i przeprowadzono dla kadr jednostek pomocy i integracji społecznej, kadr prowadzących pracę z rodziną oraz kadr publicznych służb zatrudnienia w województwie opolskim 38 szkoleń, które ukończyło 700 osób;

- zakończono organizację rozpoczętych w 2013 roku studiów podyplomowych na 2 kierunkach tj. Ekonomia społeczna i Gerontologia społeczna, w których brało i uzyskało dyplomy łącznie 58 osób,
- udzielono łącznie 52,5 godz. usług doradztwa specjalistycznego indywidualnego i grupowego dla pracowników ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie,
- wydano 52 czterostronicowe bezpłatne dodatki w NTO pt. *Integracja bez barier*,
- opracowano i wydano 4 numery Kwartalnika pracowników socjalnych Śląska Opolskiego - *Empowerment*,
- zorganizowano piknik na rzecz rodzin i rodzicielstwa zastępczego, w którym udział wzięło około 345 dzieci i osób dorosłych,
- zorganizowano kampanię na rzecz osób niepełnosprawnych - Galę Twórczości Osób Niepełnosprawnych w Narodowym Centrum Polskiej Piosenki w Opolu,
- wyprodukowano i wyemitowano na antenie TVP Opole reportaż oraz spot pt. Rodzina bez przemocy w ramach kampanii społecznej dot. zwalczania przemocy domowej wobec kobiet,
- zorganizowano i przeprowadzono dwie zagraniczne wizyty studyjne: w regionie Vasterbotten w Szwecji w celu zapoznania się uczestników ze stosowanymi sposobami organizacji i finansowania opieki nad osobami starszymi, oraz w Lombardii we Włoszech w celu zapoznania się uczestników ze stosowanymi sposobami finansowania podmiotów ekonomii społecznej, w obu wizytach łącznie udział wzięło 40 osób,
- przeprowadzono wizytę studyjną w podmiotach ekonomii społecznej w województwie wielkopolskim, w której łącznie udział wzięło 19 osób,
- przeprowadzono badanie ewaluacyjne on-going Wieloletniego Regionalnego Planu Działań Województwa Opolskiego na rzecz promocji i upowszechnienia ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w regionie na lata 2013-2020,
- przygotowano i rozpoczęto realizację szkolenia specjalizacja II stopnia w zawodzie pracownik socjalny dla 15 osób.

Koszt zadania wyniósł 1 146 tys. zł.

- 6) realizowano zadania w ramach projektu „**Wsparcie regionalnych ośrodków polityki społecznej w zakresie utworzenia Obserwatorium Integracji Społecznej**”, tj. opracowano łącznie 9 badań i analiz, z tego 6 badań (2 regionalne i 4 ogólnopolskie) oraz 2 badania na zlecenie ROPS w Opolu, a także 1 analizę.

W ramach funkcji badawczej wykonano badania i analizy:

- *Stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim. Wielowymiarowa analiza porównawcza opracowana na podstawie metody wzorca rozwoju. Stan na 31.12.2013 r.* – coroczna analiza, która na podstawie tzw. metody wzorca rozwoju (ekonometryczno-statystycznego narzędzia badawczego) pozwala na uporządkowanie wszystkich gmin woj. opolskiego wg stopnia zagrożenia tym zjawiskiem, tj. od najbardziej do najmniej zagrożonych ubóstwem;
- *Ocena zasobów pomocy społecznej w województwa opolskiego w 2013 r.* - Ocena została przyjęta przez Komisję Rodziny, Zdrowia i Spraw Społecznych i radnych Sejmiku Województwa Opolskiego;
- *Stan i potrzeby spółdzielczości socjalnej w województwie opolskim;*

- *Potencjał wykorzystania instrumentów inżynierii finansowej przez podmioty ekonomii społecznej w województwie opolskim;*
- *Wybrane problemy starszych mieszkańców województwa opolskiego w kontekście zagranicznych migracji zarobkowych ich dzieci* - badanie wykonane na zlecenie ROPS w Opolu przez pracowników naukowych Uniwersytetu Opolskiego. Istotną częścią badania było ustalenie zakresu zjawiska osamotnienia rodziców emigrantów zarobkowych z województwa opolskiego oraz zakresu występowania sytuacji, w których brak możliwości zorganizowania opieki nad seniorem w miejscu zamieszkania powoduje konieczność umieszczenia samotnej osoby starszej w domu pomocy społecznej. Celem badania było również określenie najważniejszych sposobów i rekomendacji ograniczających tego typu sytuacje.

W ramach funkcji badawczej w 2014 r. przeprowadzono także 4 badania ogólnopolskie pn.: „Efektywność pomocy społecznej w gminach wiejskich”, „Profilaktyka instytucjonalna”, „Współpraca instytucji pomocy społecznej z innymi instytucjami na terenie gminy, powiatu, województwa zajmującymi się pomocą i wsparciem rodzin i jej wpływ na skuteczność działań pomocy społecznej” i „Kontrakt socjalny w praktyce”.

W ramach funkcji doradczej pracownicy Obserwatorium brali udział w opracowaniu danych i wskaźników z obszaru polityki społecznej koniecznych do określenia celów i działań Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2014 - 2020, a także informacji związanych z przygotowaniem projektów w ramach programu opolskiej Specjalnej Strefy Demograficznej.

W ramach funkcji informacyjnej systematycznie aktualizowano stronę internetową zamieszczając wyniki przeprowadzonych analiz i badań oraz wniosków i rekomendacji, a także innych informacji dotyczących działania Obserwatorium. Wydano publikację własną pt. *Spoleczne skutki zagranicznych migracji mieszkańców województwa opolskiego – wybrane problemy dzieci i osób starszych*, a także *Biuletyn Informacyjny OIS za 2014r.*

Na realizację zadania przeznaczono 365 tys. zł.

7) z zakresu rehabilitacji społecznej lub zawodowej ze środków PFRON udzielono dotacji w wysokości 3.966 tys. zł na:

- ✓ dofinansowanie kosztów tworzenia i działania zakładów aktywności zawodowej w wys. 1 998 tys. zł, dla: Zakładu Aktywności Zawodowej w Opolu prowadzonego przez Fundację „Dom Rodzinnej Rehabilitacji Dzieci z Porażeniem Mózgowym” w Opolu oraz dla Zakładu Aktywności Zawodowej w Branicach, prowadzonego przez Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Głubczycach,
- ✓ zlecenie zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych 27 fundacjom i organizacjom pozarządowym w wysokości 1.869 tys. zł udzielono:
 - 51 dotacji w trybie konkursowym,
 - 7 dotacji w trybie pozakonkursowym (zgodnie z art. 19 a ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie),
 - dotacje przeznaczono na:

- ✓ organizowanie szkoleń, kursów, warsztatów, grup środowiskowego wsparcia oraz zespołów aktywność społecznej dla samych osób niepełnosprawnych, a także ich opiekunów, kadry i wolontariuszy,
- ✓ prowadzenie poradnictwa psychologicznego, społeczno-prawnego oraz udzielania informacji na temat przysługujących uprawnień,
- ✓ prowadzenie grupowych i indywidualnych zajęć,
- ✓ organizowanie regionalnych i lokalnych imprez kulturalnych, sportowych, turystycznych i rekreacyjnych,
- ✓ promocję aktywności osób niepełnosprawnych;
- ✓ dofinansowanie robót budowlanych w obiektach służących rehabilitacji, w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych w wys. 99 tys. zł.

Łącznie na realizację zadań pomocy społecznej oraz niektórych zadań z zakresu polityki społecznej Samorząd Województwa Opolskiego wydatkował 9 095 tys. zł

Tabela 44. Zadania Samorządu Województwa Opolskiego w zakresie pomocy społecznej oraz niektórych zadań z zakresu polityki społecznej w latach 2013-2014

Rodzaj zadania	Zadania samorządu województwa w zakresie pomocy społecznej oraz niektórych zadań z zakresu polityki społecznej w:		
	2013 r.	2014 r.	Wzrost / spadek w 2014 r.
	w tys. zł		2013 r.=100%
Rehabilitacja społeczna i zawodowa ze środków PFRON	3 503	3 966	113
Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	15	17	113
Współpraca z organizacjami pozarządowymi	52	63	121
Koordinacja systemu zabezpieczenia społecznego (świadczenia rodzinne)	1 630	1 638	100
Ośrodki adopcyjne i WBD	789	828	105
Projekty konkursowe	145	20	14
Podnoszenie kwalifikacji kadry pomocy i integracji społecznej	748	1 146	153
Obserwatorium Integracji Społecznej	346	366	106
Pozostałe zadania	10	10	100
Utrzymanie ROPS	1 010	1 041	103
Razem	8 248	9 095	110

Zródło: opracowanie własne ROPS w Opolu

W latach 2013-2014 zwiększono prawie wszystkie wydatki Samorządu Województwa Opolskiego, w tym szczególnie na:

- ✚ podnoszenie kwalifikacji kadry pomocy i integracji społecznej o 53%,
- ✚ rehabilitację społeczną i zawodową ze środków PFRON o 13%,
- ✚ zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie o 13%,
- ✚ współpracę z organizacjami pozarządowymi o 21% (zwiększono wartość dotacji dla organizacji pozarządowych realizujących zadania z zakresu pomocy i integracji społecznej).

9. Wnioski

1. Województwo opolskie jest jednym z kilku regionów kraju, w którym niekorzystne zjawiska demograficzne są szczególnie nasilone, istotnie wpływając na jakość i rozmiar najważniejszych problemów społecznych.

Nadal występujący niski poziom dzietności, przewaga zgonów nad urodzeniami, wysoki wskaźnik migracji zagranicznych (zwłaszcza definitywnych), powodują, że w 2014 r. Śląsk Opolski był jednym z czterech regionów Polski, w których odnotowano najszybsze tempo ubytku ludności (-0,27%, przy średniej w kraju wynoszącej -0,03).

W porównaniu do 2013 r. odnotowano również:

- spadek liczby dzieci i młodzieży do 17 roku życia (w wieku przedprodukcyjnym) oraz osób w wieku produkcyjnym;
- wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym (o 3%) oraz wzrost udziału procentowego seniorów w populacji ogółem (z 18,9% w 2013 r. do 19,6% w 2014 r.);
- wzrost liczby jednoosobowych gospodarstw domowych starszych osób samotnie mieszkających.

Prognozowany do 2050 r. dalszy wzrost liczby osób w podeszłym wieku (zwłaszcza w wieku zaawansowanej starości) przy jednoczesnym spadku osób młodszych, spowoduje, że **procentowy udział osób w wieku 65 lat i więcej w strukturze biologicznych grup wieku będzie w woj. opolskim najwyższy – ze wskaźnikiem 36,1% przy średniej w kraju 32,7%.**

2. W 2014 r. w województwie opolskim – podobnie jak w innych regionach, spadła liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych:

- stopa bezrobocia zmniejszyła się o 2,4 p. proc.;
- stopa bezrobocia wg BAEL zmalała o 1,7 p. proc.;
- nieznacznie wzrósł współczynnik aktywności zawodowej - o 1 p. proc. (z 53,1% do 54,1%);

3. Województwo opolskie od wielu lat należy do grupy regionów kraju o najniższych wskaźnikach ubóstwa. Zgodnie z danymi GUS w 2013 r. w regionie liczba osób w gospodarstwach domowych, żyjących poniżej linii ubóstwa wynosiła:

- 6,1% wg minimum egzystencji (średnia w kraju 7,4%);
- 16,1% wg relatywnej granicy (16,2% średnio w Polsce);
- 11,7% wg granicy ustawowej (średnio w Polsce 12,8%).

Natomiast wg analiz ROPS w Opolu w 2014 r. w układzie terytorialnym województwa opolskiego, najbardziej zagrożone ubóstwem są powiaty położone w zachodniej i południowej części regionu (namysłowski, brzeski, nyski, prudnicki i głubczycki). Jednocześnie w 2014 r. - w porównaniu do 2013 r., sytuacja wielu gmin w zakresie stopnia zagrożenia ubóstwem minimalnie poprawiła się lub pozostała bez zmian, mimo znacznego spadku liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych.

- w domach pomocy społecznej przebywało 3 034 mieszkańców;
- dzienne domy pomocy miały 1 404 miejsc (o 3% więcej niż w 2013 r.);
- środowiskowe domy samopomocy posiadały 637 miejsc (o 15 więcej niż w 2013 r.);
- 16 629 osób otrzymało pomoc ze strony instytucji powiatowych (powiatowe centra pomocy rodzinie oraz dysponenci środków PFRON), tj. rodziny zastępcze, wychowankowie pieczy zastępczej, osoby niepełnosprawne i inne;

Jednocześnie w porównaniu do 2013 r. odnotowano:

- nieznaczny spadek liczby klientów ośrodków pomocy społecznej (o 1,9%); poza osobami uprawnionymi do zasiłku stałego, których liczba wzrosła o 2%);
- wzrost liczby osób objętych wsparciem instytucji powiatowych (o prawie 14%);
- wzrost o 3% liczby korzystających z usług w dziennych domach pomocy;
- spadek liczby miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na rzecz wzrostu liczby dzieci umieszczanych w zawodowych rodzinach zastępczych oraz rodzinnych domach dziecka;
- wzrost średniej wartości pomocy przypadające w roku na 1 beneficjenta do 2 295 zł (o prawie 3%). Podobnie jak w latach poprzednich była to jedna z najwyższych wartości pomocy w kraju (druga pozycja po woj. dolnośląskim);
- brak zmian w strukturze powodów udzielania pomocy - nadal czołowe miejsca zajmują bezrobocie i ubóstwo, choć w obydwu przypadkach liczba świadczeniobiorców spadła (w 2014 r. wynosiła odpowiednio: 15 947 i 15 831 osób);
- brak znaczących zmian wśród najczęstszych form udzielanej pomocy. Nadal były to: zasiłek celowy (otrzymało go 21 400 osób), zasiłek okresowy (13 750 osób), posiłki (15 826 osób, w tym 14 665 dzieci), a pracą socjalną objęto ponad 20 tys. osób. Ponadto – w strukturze form i rodzajów udzielonej pomocy odnotowano:
 - wzrost liczby osób otrzymujących zasiłki stałe (o 2%),
 - nieznaczny wzrost liczby klientów korzystających z usług opiekuńczych „zwykłych”, (zmaląła liczba osób z zaburzeniami psychicznym, korzystających ze wsparcia w formie specjalistycznych usług opiekuńczych). Jednak z wniosków i rekomendacji zawartych w gminnych ocenach zasobów pomocy społecznej wynika, że zakres świadczonych usług opiekuńczych jest nadal dalece niewystarczający,
 - wzrost osób objętych poradnictwem (o 13%),
 - wzrost (o 6%) liczby osób kierowanych do domów pomocy społecznej. Gminne raporty ocen zasobów pomocy społecznej wskazują, że zwiększona liczba osób kierowanych do DPS to z jednej strony efekt braku możliwości zabezpieczenia odpowiedniej do potrzeb liczby godzin usług opiekuńczych (gminy udzielają średnio 1,2 godziny usług dziennie), a z drugiej - dynamicznie wzrastająca liczba osób starszych, niepełnosprawnych, którym rodzina i najbliższe otoczenie nie jest w stanie zapewnić całodobowej opieki i pielęgnacji w swoim domu. Istotne jest również to, że do placówek stacjonarnych kierowane są

osoby o coraz niższych świadczeniach emerytalnych, co powoduje, że wobec niskich dochodów rodziny osoby kierowanej, gminy ponoszą coraz większe opłaty za pobyt swoich mieszkańców w domach pomocy społecznej;

→ w zakresie finansowania zadań pomocy społecznej:

- nieznacznie wzrosły wartości świadczeń pieniężnych udzielanych beneficjentom (najbardziej zasiłków celowych o 17%),
- o kilka procent wzrósł koszt utrzymania placówek i instytucji (domów pomocy społecznej, dziennych domów pomocy, innych ośrodków wsparcia), a powodem zwiększenia wydatków jest bardziej wzrost bieżących kosztów ich utrzymania (zwłaszcza płacowych), niż zwiększenie liczby miejsc. Podobna sytuacja występuje w zakresie finansowania działalności ośrodków pomocy społecznej, w których znaczną część (26%) stanowią wydatki administracyjne,

W 2014 r. łączny koszt zadań pomocy społecznej i innych zadań z zakresu polityki społecznej wyniósł 661 mln zł (i wzrósł w stosunku do 2013 r. o 3%), w tym na pomoc społeczną oraz system wspierania rodziny i pieczy zastępczej wydano 443 mln zł, na pozostałe zadania 218 mln zł;

7. W zakresie realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej:
 - zatrudniono dodatkowych 12 asystentów rodziny, którzy pracowali z 812 rodzinami,
 - zwiększyła się liczba miejsc w placówkach wsparcia dziennego - do 844 na koniec 2014 r., tj. o 15%
 - spadła liczba podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej, głównie spokrewnionych rodzin zastępczych (wzrosła liczba zawodowych rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka),
 - zgodnie z zapisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej – zmniejszyła się o kolejne 12 liczba miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych,
 - w 2014 r. proces usamodzielnienia rozpoczęło 697 wychowanków systemu pieczy zastępczej oraz młodzieży przebywającej w innych ośrodkach wychowawczych i opiekuńczych. Koszt świadczeń związanych z usamodzielnieniem wyniósł 3 439 tys. zł;
8. W ramach systemu świadczeń rodzinnych w województwie opolskim w 2014 r.:
 - zasiłki rodzinne wraz z dodatkami otrzymało ponad 25 tys. rodzin,
 - świadczenia pielęgnacyjne przyznano około 20 tys. osób,
 - z Funduszu Alimentacyjnego skorzystało 7,8 tys. rodzin;
9. W instytucjach pomocy i integracji społecznej w 2014 r. zatrudnionych było łącznie 3 814 osób (o 3% więcej niż w 2013 r.), w tym zatrudnienie wzrosło w:
 - ośrodkach pomocy społecznej (o 15% wzrosła liczba pracowników dziennych domów pomocy),
 - o 26% więcej zatrudnionych było w innych ośrodkach wsparcia (noclegowaniach, klubach samopomocy, jadłodajniach),

Natomiast spadło zatrudnienie wśród pracowników socjalnych ośrodków pomocy społecznej i nadal 48 gmin województwa nie spełnia ustawowego wymogu zatrudnienia odpowiedniej do potrzeb liczby pracowników socjalnych (1 pracownik na

- 2000 mieszkańców i nie mniej niż 3 pracowników w gminie). Średnio na 1 pracownika socjalnego w 2014 r. przypadało 2 193 mieszkańców;
10. W 2014 r. nie wystąpiły istotne zmiany w zakresie tworzenia nowych instytucji pomocy i integracji społecznej, poszerzono jedynie w niewielkim zakresie liczbę miejsc w już istniejących podmiotach, tj.:
- zwiększono liczbę miejsc w środowiskowych domach samopomocy – razem o 15 (w Opolu i Nysie),
 - wzrosła liczba miejsc w dziennych domach pomocy (o 42),
 - zwiększono liczbę placówek wsparcia dziennego (o 4, a liczbę miejsc o 84),
 - wzrosła liczba spółdzielni socjalnych (z 22 do 30);
11. W ramach zadań Samorządu Województwa Opolskiego w obszarze zadań pomocy i integracji społecznej:
- 1) wsparto organizacje pozarządowe na kwotę 63 tys. zł (o 21% więcej niż w 2013 r.);
 - 2) rozpatrzono w ramach systemu koordynacji zabezpieczenia społecznego:
 - 5 188 spraw dot. ustalenia prawa do świadczeń rodzinnych w Polsce;
 - 3 735 spraw dot. ustalenia prawa do świadczeń rodzinnych wypłacanych za granicą,
 - **wydano 5 169 decyzji w sprawie świadczeń rodzinnych (o 4% mniej niż w 2013 r.);**
 - 3) zapewniono bieżące utrzymanie 2 ośrodków adopcyjnych (jeden prowadzony przez Samorząd Województwa, drugi na zlecenie Samorządu). W 2014 r. łączny koszt zadania wyniósł 789 tys. zł. W dwóch ośrodkach adopcyjnych działających w woj. opolskim **prowadzono procedury adopcyjne, w wyniku których do adopcji skierowano łącznie 94 dzieci;**
 - 4) w ramach zadań realizowanych z udziałem środków z UE zrealizowano projekt systemowy „Podnoszenie kwalifikacji kadry pomocy i integracji społecznej w województwie opolskim”. W 2014 r. **przeszkolono łącznie 700 pracowników instytucji pomocy i integracji społecznej oraz wolontariuszy;**
 - 5) zrealizowano **projekt konkursowy „Wirtualny świat – realny problem. Uzależnienie behawioralne u dzieci i młodzieży,**
 - 6) z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej ze środków PFRON udzielono dotacji w wysokości 3 966 tys. zł - o 13% więcej niż w 2013 r. (dofinansowanie funkcjonowania zakładów aktywności zawodowej, zlecenie zadań organizacjom porządkowym i dofinansowanie robót budowlanych w obiektach dla osób niepełnosprawnych);
 - 7) zrealizowano zadania w ramach projektu „Wsparcie regionalnych ośrodków polityki społecznej w zakresie utworzenia Obserwatorium Integracji Społecznej”, tj. opracowano łącznie 9 badań i analiz, w tym 2 badania regionalne wraz z rekomendacjami oraz 4 ogólnopolskie i 2 badania na zlecenie ROPS w Opolu, a także 1 analizę. Badania dotyczyły problemów sektora ekonomii społecznej, potrzeb starszych mieszkańców województwa opolskiego w kontekście zagranicznych wyjazdów zarobkowych ich dzieci, a także problemów związanych z funkcjonowaniem systemu pomocy społecznej (zakresem prowadzonej profilaktyki, współpracy międzysektorowej, realizacją kontraktów socjalnych, efektywnością działań gminnych ośrodków pomocy społecznej).

Prowadzono również działania polegające na aktualizacji danych i wskaźników do *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2014-2020* oraz projektu *Specjalnej Strefy Demograficznej w województwie opolskim do 2020 roku*;

12. Najważniejsze wnioski i rekomendacje zawarte w gminnych i powiatowych ocenach zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2014 r. wskazują na:

- ✚ systematyczny wzrost kosztów utrzymania osób w domach pomocy społecznej i brak możliwości zorganizowania wsparcia osobom niesamodzielnym w miejscu zamieszkania. Przedstawiciele samorządu gminnego podkreślają wzrost miesięcznego kosztu utrzymania w domach pomocy społecznej (z 2 737 do 2 783 zł) przy jednocześnie coraz niższym poziomie świadczeń emerytalnych, którymi dysponują osoby kierowane do DPS. Powoduje to konieczność ponoszenia przez gminy coraz wyższych opłat za pobyt mieszkańców w placówkach stacjonarnych (koszt ten w 2014 r. stanowił 25% łącznych wydatków gmin na zadania pomocy społecznej);
- ✚ nikły zakres stosowania usług opiekuńczych i brak środków finansowych na zwiększenie liczby godzin tych usług; brak również możliwości opłacenia i zorganizowania tych usług w godzinach popołudniowych oraz w dni wolne od pracy i święta;
- ✚ niewielki zakres zabezpieczenia potrzeb starszych mieszkańców w zakresie miejsc pobytu w dziennych domach pomocy. Jednocześnie obserwowany jest systematyczny wzrost starszych mieszkańców, w tym osób pow. 80 roku życia, a także wzrost liczby jednoosobowych gospodarstw domowych starszych osób samotnie mieszkających. W 2014 r. w gminach odnotowano wzrost liczby osób uprawnionych do zasiłku stałego (osoby niepełnosprawne z orzeczeniem o niepełnosprawności oraz osób uprawnionych do tego świadczenia z powodu podeszłego wieku);
- ✚ kadra instytucji powiatowych podkreśliła niski stopień zaspokojenia potrzeb mieszkańców w zakresie:
 - poradnictwa specjalistycznego i interwencji kryzysowej (poradnictwo rodzinne, w tym w obszarze przemocy domowej),
 - pracy asystenta rodziny (wsparcie rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi),
 - organizacji pomocy i wsparcia usamodzielniającym się wychowankom pieczy zastępczej i innych ośrodków wychowawczych (brak odpowiednich środków finansowych oraz infrastruktury, tj. mieszkań chronionych);
- ✚ w 2014 r. – podobnie jak w latach poprzednich, niewystarczającą w stosunku do potrzeb liczbę pracowników pomocy społecznej, zwłaszcza pracowników socjalnych, asystentów rodziny, asystentów osób starszych, specjalistów (psychologów, pedagogów, prawników), zwłaszcza wobec stale występującej w systemie znacznej grupy osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej i nie potrafiących się usamodzielnić;
- ✚ brak wystarczającej liczby mieszkań socjalnych (w 2014 r. na mieszkanie socjalne oczekiwało ponad 2 tys. osób.), co jest ważnym problemem społecznym w regionie.

10. Rekomendacje

Zjawiska i tendencje demograficzne, które w ostatniej dekadzie powszechnie występują w Polsce, w województwie opolskim są wyjątkowo nasilone. Dodatkowym czynnikiem niekorzystnych zmian jest utrzymujące się na stałym poziomie od wielu lat, ujemne saldo migracji mieszkańców naszego regionu.

Problemom tym towarzyszy zmiana roli i oddziaływania środowiska rodzinnego, w szczególności osłabienie funkcji opiekuńczej rodziny, która z coraz większą trudnością łączy pracę zawodową ze sprawowaniem opieki nad dziećmi i seniorami.

Kwestie te – podobnie jak w latach poprzednich, zostały szczegółowo określone we wskaźnikach i danych raportów opracowanych przez gminy i powiaty województwa opolskiego w *ocenach zasobów pomocy społecznej w 2014 r.*

Biorąc pod uwagę brak istotnych zmian, które winny nastąpić w systemie pomocy społecznej województwa opolskiego w latach 2013-2014 (rekomendowanych w ubiegłorocznej Ocenie zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego), należy kontynuować i wzmocnić działania w zakresie:

1. poszerzenia obszaru działań profilaktycznych i aktywizujących klientów pomocy społecznej (zwłaszcza osób długotrwale korzystające ze świadczeń), poprzez:
 - + zwiększenie zakresu poradnictwa (w tym specjalistycznego), pracy socjalnej, kontraktowania świadczeń pomocy społecznej, podejmowania szerokiej współpracy ze społecznością lokalną i III sektorem, rozwoju sieci klubów i centrów integracji społecznej, zwiększenia zakresu stosowania prac społecznie-użytecznych i wspieranie rozwój sektora ekonomii społecznej;
2. rozwijania systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej poprzez:
 - + zwiększenie liczby zawodowych rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka,
 - + zwiększenie liczby asystentów rodziny oraz placówek wsparcia dziennego, (zwiększenie zakresu pracy asystenta rodziny w celu zaspokojenia potrzeb rodzin wychowujących dzieci z problemami opiekuńczymi i wychowawczymi, szczególnie młodych, niezaradnych życiowo matek, wywodzących się z rodzin dysfunkcyjnych);
 - + budowanie lokalnych systemów wsparcia rodziny i dziecka przy wykorzystaniu projektów rządowych oraz projektów UE (szkolenie rodzin zastępczych, zatrudnienie asystentów rodziny i koordynatorów pieczy zastępczej, rozwój usług specjalistycznych i aktywizujących, przeznaczonych dla rodzin niewydolnych wychowawczo oraz dzieci i młodzieży w pieczy zastępczej);
 - + rozwój systemu świadczeń dla usamodzielniających się wychowanków – w tym w formie mieszkań chronionych;
3. rozwijania infrastruktury społecznej - zwłaszcza budownictwa socjalnego;
4. tworzenia i wspierania wolontariatu, w tym dla osób starszych;
5. wzmocnienia współpracy z III sektorem (tworzenie mechanizmów ułatwiających powstawanie organizacji pozarządowych oraz zlecanie zadań z zakresu pomocy i integracji społecznej podmiotom III sektora, ze szczególnym uwzględnieniem podmiotów ekonomii społecznej);
6. dalszego rozwoju profesjonalizacji kadry instytucji pomocy i integracji społecznej, poprzez:

- ✚ inspirowanie samorządu terytorialnego do zwiększenia zatrudnienia pracowników pomocy społecznej – szczególnie pracowników socjalnych,
 - ✚ zwiększenie liczby szkoleń, konferencji, poszerzenie zakresu tematycznego (monitoring potrzeb szkoleniowych i informacyjnych), w tym metod pracy socjalnej z rodziną, z osobami starszymi, niepełnosprawnymi, w obszarze przemocy domowej;
- 7. wspierać samorząd terytorialny w zakresie rozwoju usług publicznych dla różnych grup beneficjentów w oparciu o środki finansowe UE, tj.:**
- W ramach **Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2014 – 2020:**
 - 7.1 w obszarze **Działania 8.1 Dostęp do usług społecznych i zdrowotnych**, finansowane będą działania polegające m.in. na:

Rozwoju usług opiekuńczych nad osobami starszymi z uwzględnieniem aspektu jakościowego (w tym deinstytucjonalizacja usług).⁶¹ Oznacza to możliwość wsparcia samorządu terytorialnego w zakresie tworzenia środowiskowych form wsparcia dla osób niesamodzielnych, szczególnie w formie:

 - ✚ dziennych domów pomocy i środowiskowych domów samopomocy,
 - ✚ miejsc opieki krótkookresowej,
 - ✚ placówek wielofunkcyjnych, łączących nie tylko miejsca opieki całodobowej i dziennej, ale również opiekę i pielęgnację z możliwością usług leczniczych i rehabilitacyjnych,
 - ✚ usług opiekuńczych i pielęgnacyjnych świadczonych w miejscu zamieszkania lub w formie mieszkania chronionego,
 - ✚ nowoczesnych form teleinformatycznych – np. teleopieki,
 - 7.1.2 w obszarze **Działania 10.2** realizowane będą działania polegające na **rewitalizacji obszarów miejskich województwa**, m.in. polegające na **tworzeniu warunków lokalowych i infrastrukturalnych pozwalających na świadczenie usług opiekuńczo-pielęgnacyjnych skierowanych do osób starszych (dienne domy pomocy, kluby);**⁶²
 - 7.2 W ramach programu **Specjalnej Strefy Demograficznej w województwie opolskim do 2020 roku** planuje się :
 - ✚ poprawę dostępności usług opiekuńczych, zdrowotnych i społecznych dla osób starszych,
 - ✚ rozwój *srebrnej gospodarki* - rozwój rynku usług na rzecz osób starszych (wzrost liczby miejsc pracy w obszarze usług dla osób starszych),
 - ✚ wzrost aktywności osób starszych - wsparcie podmiotów (samorządu, III sektora, ekonomii społecznej) w zatrudnieniu **animatorów osób starszych i wolontariuszy**, tworzenie warunków do rozwoju wolontariatu na rzecz osób starszych, utworzenie bazy danych o wolontariuszach,
 - ✚ wsparcie samorządu terytorialnego w zakresie modernizacji, rozbudowy i tworzenia infrastruktury dla osób starszych i niepełnosprawnych,
 - ✚ wsparcie samorządu terytorialnego i innych podmiotów w **tworzeniu Uniwersytetów III wieku** i Klubów seniora, przy wykorzystaniu lokalnej

⁶¹ Informacja Departamentu Programów Operacyjnych UMWO, zaprezentowana na spotkaniu z Ministrem Pracy i Polityki Społecznej, W. Kosiniak-Kamyszem, Opole, 29.04.2015 r.

⁶² Tamże

infrastruktury, zwłaszcza na obszarach wiejskich oraz wsparcie realizacji usług w tych podmiotach;

- + wspieranie tworzenia przez seniorów **platform wzajemnej komunikacji** w obszarze aktywności edukacyjnej w zakresie nowych technologii,
- + upowszechnienie działań w zakresie aktywności społecznej seniorów (**rady seniorów, wymiana doświadczeń i umiejętności**),
- + wspieranie działań na rzecz **integracji międzypokoleniowej**,
- + utworzenie **banku informacji** – platformy informatycznej o instytucjach i usługach dla seniorów,
- + kontynuację działań w ramach projektu OPOLSKA KARTA RODZINY I SENIORA;

8. Ważnym zadaniem Samorządu Województwa Opolskiego będzie również opracowanie w 2015 r. dokumentów planistycznych, których zadaniem jest aktualizacja i uszczegółowienie działań wyznaczonych w *Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r.*, (ograniczenia niekorzystnych tendencji i zjawisk społecznych, tworzenie mechanizmów sprzyjających zrównoważonemu rozwojowi). Będą to:

- *Wojewódzka Strategia w zakresie Polityki Społecznej na lata 2016-2025,*
- *Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Opolskim na lata 2015 – 2020,*
- *Regionalny Program Ochrony Zdrowia Psychicznego.*⁶³

⁶³ W Ministerstwie Zdrowia trwają obecnie prace nad rozporządzeniem, które określi okres obowiązywania nowego Programu.

Spis tabel, wykresów i map

Spis tabel

- Tabela 1. Ludności Polski i woj. opolskiego wg ekonomicznych grup wieku w latach 2013 – 2014
- Tabela 2. Gospodarstwa domowe i rodziny wg NSP 2002 i 2011
- Tabela 3. Rodziny z dziećmi – Polska i woj. opolskie wg NSP 2002 i 2011
- Tabela 4. Osoby niepełnosprawne według ekonomicznych grup wieku i województw w 2011 r.
- Tabela 5. Ludność wg funkcjonalnych grup wieku w 2014 r. i 2050 r. wg prognozy ludności GUS na lata 2014-2050
- Tabela 6. Bezrobocie w woj. opolskim w latach 2013-2014
- Tabela 7. Wskaźniki zagrożenia ubóstwem w Polsce w latach 2011-2013,
- Tabela 8. Świadczeniobiorcy pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2013-2014 i 2015 r. (prognoza)
- Tabela 9. Klienci ośrodków pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2013-2014 i w 2015 r. (prognoza)
- Tabela 10. Struktura osób wg ekonomicznych grup wieku osób, którym decyzją przyznano świadczenie w woj. opolskim w 2014 r. i 2015 r. (prognoza)
- Tabela 11. Koszt świadczeń udzielanych przez ośrodki pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2013-2014
- Tabela 12. Średnia, miesięczna lub roczna, wysokość świadczeń pieniężnych pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2013-2014
- Tabela 13. Wartość pomocy społecznej udzielonej w latach 2012-2013 wg województw
- Tabela 14. Powody udzielenia świadczeń z pomocy społecznej w latach 2013 – 2014 i w 2015 r. (prognoza)
- Tabela 15. Placówki wsparcia dziennego w woj. opolskim w 2014 r.
- Tabela 16. Podmioty pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2013-2014 i 2015 r. (prognoza)
- Tabela 17. Podmioty rodzinnej pieczy zastępczej w powiatach woj. opolskiego w latach 2013-2014 i wg prognozy na 2015 r.
- Tabela 18. Liczba dzieci w pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2013-2014
- Tabela 19. Działania koordynatorów pieczy zastępczej w powiatach woj. opolskiego w 2014 r.
- Tabela 20. Usamodzielniający się wychowankowie pieczy zastępczej i innych ośrodków wychowawczych, o których mowa w art. 88 ustawy o pomocy społecznej w woj. opolskim w 2014 r.
- Tabela 21. Klienci pomocy społecznej wg form pomocy w latach 2013 – 2014 i w 2015 r. (prognoza)
- Tabela 22. Liczba domów pomocy społecznej i miejsc w tych domach w woj. opolskim w 2014 r.
- Tabela 23. Średni, miesięczny koszt utrzymania 1 miejsca w domach pomocy społecznej w woj. opolskim na 2015 r.
- Tabela 24. Placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w woj. opolskim w 2014 r.
- Tabela 25. Liczba dziennych domów pomocy i miejsc w tych domach w woj. opolskim w 2014 r.
- Tabela 26. Środowiskowe domy samopomocy w woj. opolskim w 2014 r.
- Tabela 27. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych i wskaźnik na 10 tys. ludności w woj. opolskim w 2014 r.
- Tabela 28. Koszt usług opiekuńczych w woj. opolskim w 2014 r.
- Tabela 29. Stacje Opieki Caritas Diecezji Opolskiej w 2013 r. (bez Rejonu Racibórz)
- Tabela 30. Liczba pacjentów objętych opieką Stacji Opieki oraz ośrodków paliatywnych Caritas Diecezji Opolskiej w 2013 r.
- Tabela 31. Usługi opiekuńczo-lecznicze w województwie opolskim – razem finansowane przez NFZ i samorząd gminny w 2013 r.
- Tabela 32. Świadczenia rodzinne oraz zasiłki z funduszu alimentacyjnego w woj. opolskim w 2014 r. i w 2015 r. (prognoza)
- Tabela 33. Zatrudnienie w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2013-2014
- Tabela 34. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia woj. opolskiego w latach 2013-2014 i w 2015 r. (prognoza)
- Tabela 35. Środki finansowe przeznaczone przez gminy na zadania pomocy społecznej i inne zadania z zakresu polityki społecznej w woj. opolskim w latach 2013-2014 i w 2015 r. (prognoza) w tys. zł

- Tabela 36. Środki finansowe przeznaczone przez powiaty na realizację zadań pomocy społecznej i innych zadań z zakresu polityki społecznej w latach 2013-2014 i w 2015 r. (prognoza) w tys. zł – zadania szczegółowe
- Tabela 37. Koszt pomocy społecznej oraz innych zadań polityki społecznej w woj. opolskim w latach 2012-2013 i 2015 r. (prognoza) – razem zadania gmin i powiatów w tys. zł
- Tabela 38. Współpraca gmin i powiatów z organizacjami pozarządowymi w latach 2013-2014 i w 2015 r. (prognoza) – liczba i wartość zleceń w tys. zł
- Tabela 39. Podmioty ekonomii społecznej w województwie opolskim w 2014 r.
- Tabela 40. Liczba projektów systemowych realizowanych w gminach i powiatach woj. opolskiego w ramach Działania 7.1 w latach 2008-2014
- Tabela 41. Beneficjenci projektów systemowych realizowanych przez ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie w latach 2012-2014
- Tabela 42. Uczestnicy projektów systemowych OPS-ów i PCPR-ów w ramach PO KL w 2012 r. i latach 2013-2014
- Tabela 43. Dzieci przysposobione w woj. opolskim w latach 2013-2014
- Tabela 44. Zadania Samorządu Województwa Opolskiego w zakresie pomocy społecznej oraz niektórych zadań z zakresu polityki społecznej w latach 2013-2014

Spis wykresów

- Wykres 1. Zmiany liczby ludności wg ekonomicznych grup wieku w Polsce i woj. opolskim w latach 2013-2014 (w %)
- Wykres 2. Udział rodzin wielodzietnych i rodzin niepełnych wśród rodzin w Polsce i woj. opolskim wg NSP 2002 i 2011 (w %)
- Wykres 3. Liczba rodzin w gospodarstwach domowych w powiatach woj. opolskiego wg NSP 2002 i 2011
- Wykres 4. Udział liczby rodzin wielodzietnych w grupie rodzin z dziećmi do 24 lat na utrzymaniu wg NSP 2011 w powiatach woj. opolskiego (w %)
- Wykres 5. Udział liczby rodzin bez dzieci na utrzymaniu w powiatach woj. opolskiego wg NSP 2011 (w %)
- Wykres 6. Udział osób niepełnosprawnych w Polsce wśród ogółu ludności w danej grupie wieku w 2011 r. (w %)
- Wykres 7. Zmiany struktury wiekowej ludności w 2014 r. i 2050 r. w Polsce i woj. opolskim wg prognozy ludności GUS na lata 2014-2050
- Wykres 8. Wybrane grupy bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy w Polsce i woj. opolskim w 2014 r.
- Wykres 9. Wskaźniki BAEL w woj. opolskim w IV kwartale roku w latach 2013-2014
- Wykres 10. Stopa bezrobocia według BAEL w woj. opolskim i Polsce w latach 2013-2014 (IV kwartał)
- Wykres 11. Liczba organizacji, przychodów, zatrudnienie i baza członkowska badanych organizacji trzeciego sektora w latach: 1997, 2005, 2010 i 2012
- Wykres 12. Wskaźnik liczby osób objętych środowiskową pomocą społeczną do liczby mieszkańców w powiatach woj. opolskiego w latach 2013-2014
- Wykres 13. Struktura osób wg ekonomicznych grup wieku, którym przyznano świadczenie w woj. opolskim w 2014 r. i 2015 r. (prognoza) – w % mieszkańców powiatów woj. opolskiego w latach 2013-2014.
- Wykres 14. Udział klientów długotrwale korzystających z pomocy społecznej wśród wszystkich osób objętych świadczeniami pomocy społecznej w latach 2013-2014 i w 2015 r. (prognoza)
- Wykres 15. Roczna wartość pomocy na 1 beneficjenta pomocy społecznej i 1 mieszkańca w Polsce w 2013 r. wg województw
- Wykres 16. Powody udzielenia pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2013-2014 i 2015 r. (prognoza)
- Wykres 17. Struktura podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej w woj. opolskim w 2014 r.
- Wykres 18. Podmioty rodzinnej pieczy zastępczej wg powiatów woj. opolskiego w latach 2013-2014
- Wykres 19. Liczba miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w woj. opolskim w latach 2010-2014
- Wykres 20. Wskaźnik liczby miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na 10 tys. mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym wg powiatów woj. opolskiego w 2014 r.
- Wykres 21. Dzieci w podmiotach pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2013-2014
- Wykres 22. Liczba dzieci w pieczy zastępczej na 1000 ludności w wieku przedprodukcyjnym w

- woj. opolskim w 2014 r. wg powiatów
- Wykres 23. Liczba rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, w których dokonano oceny sytuacji dziecka, przypadająca na 1 koordynatora wg powiatów woj. opolskiego w 2014 r.
- Wykres 24. Wartość pomocy na usamodzielnienie wg powiatów województwa opolskiego w 2014 r. (w zł)
- Wykres 25. Formy pomocy udzielanej w gminach województwa opolskiego w latach 2013-2014 i wg prognozy na 2015 r.
- Wykres 26. Domy pomocy społecznej woj. opolskie w 2014 r. - wg typów
- Wykres 27. Wskaźnik liczby miejsc w domach pomocy społecznej na 10 tys. ludności w Polsce i woj. opolskim w 2002 r. i latach 2012-2013
- Wykres 28. Wskaźnik liczby miejsc w domach pomocy społecznej na 10 tys. ludności wg powiatów woj. opolskiego w 2014 r.
- Wykres 29. Oczekujący na umieszczenie w domu pomocy społecznej woj. opolskiego w marcu 2015 r. wg typów domów
- Wykres 30. Liczba miejsc w DDP woj. opolskiego na 10 tys. ludności w 2014 r. (wskaźnik wg powiatów)
- Wykres 31. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych w woj. opolskim w latach 2004-2014
- Wykres 32. Wskaźnik liczby osób korzystających z usług opiekuńczych w Polsce i woj. opolskim na 10 tys. ludności w latach 2011-2013
- Wykres 33. Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi i specjalistycznymi usługami opiekuńczymi w powiatach woj. opolskiego w 2014 r. (wskaźnik na 10 tys. ludności)
- Wykres 34. Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi i leczniczymi w powiatach woj. opolskiego w 2013 r. na 10 tys. mieszkańców
- Wykres 35. Koszt pomocy społecznej (środowiskowej) i opłat gmin za pobyt osób w domach pomocy społecznej w latach 2012-2014
- Wykres 36. Struktura kosztów pomocy społecznej oraz innych zadań realizowanych przez gminy woj. opolskiego w 2014 r.
- Wykres 37. Struktura kosztów realizacji przez powiaty woj. opolskiego zadań pomocy społecznej oraz zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej w 2014 r.
- Wykres 38. Środki finansowe przeznaczone na realizację zadań pomocy społecznej oraz innych zadań z zakresu polityki społecznej w woj. opolskim w latach 2013-2014 (wartość i udział procentowy)
- Wykres 39. Podmioty ekonomii społecznej w województwie opolskim w 2014 r. wg typów
- Wykres 40. Wskaźnik liczby podmiotów ekonomii społecznej przypadający na 100 tys. mieszkańców powiatów woj. opolskiego w 2014 r.
- Wykres 41. Liczba beneficjentów projektów systemowych realizowanych w latach 2013-2014 przez OPS-y i PCPR-y na 10 tys. mieszkańców
- Wykres 42. Liczba decyzji wydanych w sprawie świadczeń rodzinnych przez Referat ds. Koordynacji Systemów Zabezpieczenia Społecznego ROPS w Opolu woj. opolskie w latach 2004-2014
- Wykres 43. Działalność ośrodków adopcyjnych woj. opolskiego w latach 2013 – 2014
- Wykres 44. Struktura wieku dzieci przysposobionych w woj. opolskim w latach 2013-2014
- Wykres 45. Struktura dzieci przysposobionych wg miejsca pobytu przed adopcją woj. opolskie w latach 2013-2014

Spis map

- Mapa 1. Gospodarstwa domowe z osobami w wieku 65 lat i więcej w % ogółu gospodarstw domowych w Polsce w 2011 r. wg województw
- Mapa 2. Osoby niepełnosprawne wg kategorii niepełnosprawności i województw w 2011 r. (w %)
- Mapa 3. Udział ludności w wieku 65 lat i więcej w ogólnej liczbie ludności w latach: 2013, 2030 i 2050
- Mapa 4. Stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim (obliczony wg metody wzorca rozwoju – stan na 31.12.2014 r.)
- Mapa 5. Wskaźnik przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego na 1 osobę w gospodarstwach domowych w stosunku do średniej krajowej (Polska = 100) w 2014 r.,
- Mapa 6. Wskaźnik przeciętnego miesięcznych wydatków na 1 osobę w gospodarstwach domowych w stosunku do średniej krajowej (Polska = 100) w 2014 r.
- Mapa 7. Liczba organizacji na 10 tys. mieszkańców wg województw w 2012 r. (w %)
- Mapa 8. Organizacje III sektora w Polsce wg województw i rodzaju podmiotu w 2012 r. (w %)
- Mapa 9. Organizacje III sektora - uczestnicy badania GUS, podejmujący działania na terenie najbliższego sąsiedztwa lub gminy w województwach w 2012 r. (w %)

- Mapa 10. Badane organizacje III sektora wg prowadzonej działalności i województw w 2012 r. (%)
- Mapa 11. Liczba lokali socjalnych w gminach woj. opolskiego w 2014 r.
- Mapa 12. Miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do 3 lat w 2013 r.
- Mapa 13. Liczba dzieci, którym nie przyznano miejsc w żłobku i klubie dziecięcym w woj. opolskim w 2014 r.
- Mapa 14. Upowszechnianie wychowania przedszkolnego dzieci w wieku 3-4 lat wg województw w roku szkolnym 2013/2014
- Mapa 15. Wskaźnik deprivacji lokalnej (liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na każde 1 000 mieszkańców) w woj. opolskim w 2014 r.
- Mapa 16. Udział liczby osób w wieku poprodukcyjnym (60/65+) do ogółu objętych świadczeniami pomocy społecznej w gminach woj. opolskiego w 2014 r. w %
- Mapa 17. Liczba rodzin objętych pracą asystenta rodziny w woj. opolskim w 2014 r.
- Mapa 18. Liczba miejsc w domach pomocy społecznej w woj. opolskim w 2014 r. – wg typów
- Mapa 19. Liczba miejsc w środowiskowych domach samopomocy województwa opolskiego wg stanu na 31.12.2014 r. w podziale na typ ŚDS
- Mapa 20. Liczba osób objętych opieką Caritas Diecezji Opolskiej na 1000 mieszkańców w gminach woj. opolskiego w 2013 r.
- Mapa 21. Placówki Caritas Diecezji Opolskiej (stan na 9 listopada 2014 r.)
- Mapa 22. Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi i leczniczymi w powiatach woj. opolskiego w 2013 r. na 10 tys. mieszkańców
- Mapa 23. Gminy spełniające ustawowy wskaźnik zatrudnienia pracowników socjalnych w ośrodku pomocy społecznej w 2014 r.
- Mapa 24. Spółdzielnie socjalne w woj. opolskim w 2014 r.
- Mapa 25. Projekty systemowe zrealizowane w ośrodkach pomocy społecznej i powiatowych centrach pomocy rodzinie w woj. opolskim w 2014 r.
- Mapa 26. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem skrajnym w 2013 r. wg województw (w % osób w gospodarstwach domowych)